

Omgevingsanalyse

bij de opmaak van het meerjarenplan 2014-2019

1. Inleiding

STAD ANTWERPEN

De gegevens werden bijgewerkt tot 30 september 2012. Voor een groot deel van de cijferreeksen zijn actuele updates beschikbaar op <http://www.antwerpen.buurtmonitor.be>.

Inleiding

Het beleid in de stad Antwerpen werd de afgelopen jaren meer en meer ondersteund met cijfers en onderzoek over burgers, bedrijven en bezoekers.

Dit rapport geeft een overzicht van de belangrijkste statistieken en onderzoeksresultaten over thema's als demografie, huisvesting en woonomgeving, economie en arbeid, onderwijs, kinderopvang, properheid, veiligheid, milieu, gezondheid, zorg, armoede en diversiteit. De bedoeling is om inzicht te geven in de voornaamste cijfers, evoluties en onderzoeksinzichten van de afgelopen jaren. Daarbij wordt steeds verwezen naar de belangrijkste bronnen en rapporten.

Dit rapport is opgebouwd uit een negental thema's in afzonderlijke hoofdstukken die telkens een samenvatting van de belangrijkste cijfers geven. Het was daarbij niet steeds uit te sluiten dat er een zekere overlapping van de cijfers over de verschillende hoofdstukken optrad. Aspecten zoals bijvoorbeeld de gewijzigde demografische evolutie van de laatste 10 jaar hebben immers een impact op verschillende domeinen.

Meer gedetailleerde resultaten kunnen gevonden worden in uitgebreidere rapporten. Deze rapporten staan bij ieder thema in de bibliografie opgelijst. Deze rapporten kunnen op eenvoudige vraag bekomen worden bij de Studiedienst (BZ/SSO reinhard.stoop@stad.antwerpen.be)

De onderzoeksgegevens zijn gebaseerd op een veelheid aan bronnen. We maken hierbij het onderscheid tussen administratieve gegevens, eigen metingen, en gegevens die we uit enquêtes halen.

Administratieve gegevens: de studiedienst stadsobservatie ontsluit met bepaalde regelmaat gegevens die door andere diensten, overheden of instanties worden bijgehouden. Deze gegevens dienen in eerste instantie de operationele werking van de betreffende diensten, maar genereren vaak ook interessante statistieken. Voorbeelden hiervan zijn:

- Bevolkingsregister
- Kruispuntnbank sociale zekerheid voor gegevens inzake arbeidsmarkt
- Registratie VDAB in verband met de werkzoekendenpopulatie
- Registraties Vlaamse gemeenschap, departement onderwijs inzake de leerlingenpopulatie
- Registratie ondernemingen en vestigingen in het VKBO (Vlaamse gemeenschap, CORVE)
- Registratie OCMW Antwerpen in verband met rechthebbenden op financiële steun
- Straatbeeldmonitor
- ...

Enquêtes: de administratieve gegevens dekken niet alle behoeften aan informatie. Rond bepaalde thema's als cultuur, sport, gezondheid, mobiliteit enz... bestaan weinig coherente administratieve bronnen. Daarenboven bevatten administratieve bronnen geen informatie over subjectieve onderwerpen (behoeften van inwoners, mening of tevredenheid van inwoners,...). Om deze hiaten op te vullen worden enquêtes georganiseerd. De belangrijkste zijn:

- De Antwerpse Monitor (AMON): dit is een enquête die wekelijks naar een aselechte steekproef van 500 Antwerpenaren wordt gestuurd. Deze enquête bevat vragen over de mening van de burgers over stad en buurt, tevredenheid over aanwezigheid van voorzieningen, participatie aan sport en cultuur, vrije tijd, mobiliteitsgedrag, veiligheid, bekendheid stedelijke campagnes en stadsbestuur. Het grootste deel van de vragenlijst is

een vaste set van vragen. Er is ook beperkt ruimte voor variabele vragen, waarvoor de afdelingen van de groep Antwerpen input kunnen leveren. Variabele of ad-hoc vragen worden minimaal een golf (=6 weken) gesteld. Deze enquête loopt sinds eind 2009.

- Stadsmonitor: de stadsmonitor is een indicatoreninstrument voor en over de 13 centrumsteden, opgesteld door de Vlaamse overheid. Dit instrument wordt driejaarlijks opgemaakt. In het kader van dit instrument wordt er in de 13 centrumsteden een enquête georganiseerd. Deze enquête bevat vragen over de mening van de burgers over stad en buurt, tevredenheid over aanwezigheid van voorzieningen, participatie aan sport en cultuur, vrije tijd, mobiliteitsgedrag, veiligheid, zorg en gezondheid, sociale cohesie, burgerparticipatie, houding tegenover overheid, enz... De stad Antwerpen heeft in de laatste 2 edities mee een financiële inspanning geleverd om de resultaten representatief te maken op districtsniveau.
- Ad hoc enquêtes: waar de AMON of de stadsmonitor geen antwoorden kunnen geven, worden ad hoc enquêtes georganiseerd. Het gaat hier meer bepaald om enquêtes waar rond een bepaald thema meer gedetailleerde gegevens nodig zijn. Voorbeelden hiervan zijn de gezondheidsenquête, mobiliteitsenquête, behoeftenonderzoek kinderopvang, de lokale veiligheidsbevraging,...

Tenslotte:

Het grootste deel van de statistische gegevens die de studiedienst verzamelt, staan ter beschikking op www.antwerpen.buurtmonitor.be. Dit is een interactief statistische website die voor iedereen op het internet ter beschikking staat.

Voor gebruikers die een **snel statistisch overzicht** willen van districten en wijken is het mogelijk om kant en klare district en wijkrapporten te downloaden. Op basis van onderstaande URL kan men een district of wijk naar keuze aanduiden en daarna het rapport in verschillende formaten ophalen.

Wijk en District rapporten:

Kies linksboven eerste het “gebiedsniveau” district of wijk en kies vervolgens een district of wijk naar keuze op:

http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/quickstep/QsReportBasic.aspx?report=algemeen_rapport_samenmen

Vergelijkingsrapport tussen districten of wijken:

Kies linksboven eerste het “gebiedsniveau” district of wijk en kies vervolgens 2 tot 4 wijken of districten die men wenst te vergelijken door deze met ingedrukte ‘ctrl’-toets te selecteren uit de dropdownlijst “gebieden”:

http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/quickstep/QsReportBasic.aspx?report=algemeen_rapport_vergelijken

Omgevingsanalyse

bij de opmaak van het meerjarenplan 2014-2019

2. Demografie

STAD ANTWERPEN

De gegevens werden bijgewerkt tot 30 september 2012. Voor een groot deel van de cijferreeksen zijn actuele updates beschikbaar op <http://www.antwerpen.buurtmonitor.be>.

Inhoud

Hoofdstuk 2:.....	1
Demografie.....	1
2.1 Lijst grafieken, kaarten en tabellen	3
2.2 Demografische trends	4
2.2.1 Inleiding.....	4
2.2.2 Evolutie van de bevolking	5
2.2.2.1 Sterke toename aantal jongeren	6
2.2.2.2 Toename allochtonen	8
2.2.3 Evolutie gezinnen	12
2.3 Verhuisbewegingen.....	14
2.3.1 Inwijking en uitwijking	14
2.3.1.1 Nationale en internationale aantrek.....	17
2.3.2 Migratie binnen de stad	20
2.3.2.1 Op wijkniveau	22
2.3.3 Verhuisplannen van de Antwerpenaar	24
2.4 Natuurlijk saldo.....	26
2.5 Prognoses	27
2.5.1.1 Bevolkingsprojecties startjaar 2010	27
2.5.1.2 Realiteitstoets	35
2.6 Literatuurlijst.....	36

2.1 Lijst grafieken, kaarten en tabellen

Grafiek 1: Evolutie aantal inwoners.....	5
Grafiek 2: Evolutie jongeren per leeftijdsgroep.....	6
Grafiek 3: Evolutie 30'ers-50'ers per leeftijdsgroep.....	7
Grafiek 4: Evolutie senioren per leeftijdsgroep	7
Grafiek 5: Evolutie aantal autochtonen en allochtonen.....	8
Grafiek 6: Percentage inwoners met vreemde herkomst (herkomst ouders meegerekend) naar leeftijd	9
Grafiek 7: Evolutie huishoudens volgens huishoudgrootte.....	13
Grafiek 8: Verhuissaldo en natuurlijk saldo, 2001-2010	14
Grafiek 9: Evolutie van het verhuissaldo per nationaliteitsgroep, Antwerpen, 2001-2010	15
Grafiek 10: migratiestroom en saldo bij autochtonen naar leeftijd	16
Grafiek 11: Verhuisplannen binnen vijf jaar, bevraagd in Antwerpse monitor	24
Grafiek 12: Verhuismotivatie, bevraagd in Antwerpse monitor (aangehaalde redenen volgens type bestemming).....	25
Grafiek 13: Evolutie aantal geboorten en overlijdens 2002-2011.....	26
Grafiek 14: prognose aantal inwoners 2009-2030	28
Grafiek 15: prognose aantal jongeren -18 jaar 2009-2030.....	29
Grafiek 16: prognose aandeel jongeren -18 jaar in de bevolking 2009-2030	30
Grafiek 17: prognose aantal inwoners van 18 tem 64 jaar 2009-2030.....	31
Grafiek 18: prognose aandeel inwoners van 18 tem 64 jaar in de bevolking 2009-2030	32
Grafiek 19: prognose aantal inwoners van 65 jaar en ouder 2009-2030.....	33
Grafiek 20: prognose aandeel inwoners van 65 jaar en ouder in de bevolking 2009-2030	34
Grafiek 21: Vergelijking maximumscenario 2012 met werkelijk aantal naar leeftijd	35
Kaart 1: Verhuis tussen Antwerpen en Vlaanderen, (2001-2010)	18
Kaart 2: Verhuispatroon Autochtonen en Allochtonen, 2010	21
Kaart 3: Intern verhuissaldo per wijk, 2010.....	22
Kaart 4: Extern verhuissaldo per wijk, 2010.....	23
Tabel 1: Bevolking per leeftijdscategorie, groei 2002-2012	6
Tabel 2: Top 30 meest voorkomende etnische groepen (herkomst ouders meegerekend).....	10
Tabel 3: Top 30 sterkst toegenomen herkomstnationaliteiten 2007-2011 (aantal inwoners>=500)	11
Tabel 4: Huishoudens volgens type, groei 2004-2012	12
Tabel 5: Verhuissaldo autochtonen, nieuwe Belgen en vreemdelingen.....	15
Tabel 6: Landen met het grootste migratiesaldo, 2001-2010.....	19

2.2 Demografische trends

2.2.1 Inleiding

In dit eerste deel schetsen we de voornaamste demografische evoluties van de laatste tien jaar en schetsen we de bevolkingsprognoses voor de volgende 20 jaar.

De belangrijke demografische vaststelling is de bevolkingsgroei van de voorbije 10 jaar, in bijzonder deze van kinderen en jongeren in de stad. Hierdoor zijn er de voorbije jaren voorzieningen zoals kinderopvang en onderwijs onder druk gekomen. Omwille hiervan besteden we in dit hoofdstuk afzonderlijke aandacht aan de leeftijdspecifieke bevolkingsprognoses die de studiedienst 2 jaarlijks opmaakt. In een volgende deel besteden we omwille van die reden aandacht aan de ruimtelijke spreiding en capaciteit van kinderopvang, onderwijs en andere voorzieningen voor kinderen en jongeren.

In dit rapport is het niet mogelijk om voor elk district en wijk afzonderlijk een demografisch overzicht op te nemen. Toch kan het beleidsmatig voor vele domeinen van belang zijn hierover inzichten te verkrijgen.

De meeste demografische kengetallen staan daarom vrij uitgebreid online op www.antwerpen.buurtmonitor.be.

Voor een **snel statistische overzicht** met de voornaamste demografische statistieken van districten en wijken verwijzen we naar de mogelijkheid om kant en klare rapporten te downloaden. Op basis van onderstaande URL kan men een district of wijk naar keuze aanduiden en daarna het rapport in verschillende formaten ophalen.

Rapport van een district, buurt of wijk, of meerdere samengenomen

Kies linksboven eerst het gebiedsniveau (buurt, wijk, district), en vervolgens één of meerdere gebieden naar keuze:

http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/quickstep/QsReportBasic.aspx?report=algemeen_rapport_samenemen

Vergelijkingsrapport tussen districten of wijken:

Kies linksboven eerste het “gebiedsniveau” district of wijk en kies vervolgens 2 tot 4 wijken of districten die men onderling wenst te vergelijken door deze met ingedrukte ‘ctrl’-toets te selecteren uit de dropdown lijst “gebieden”:

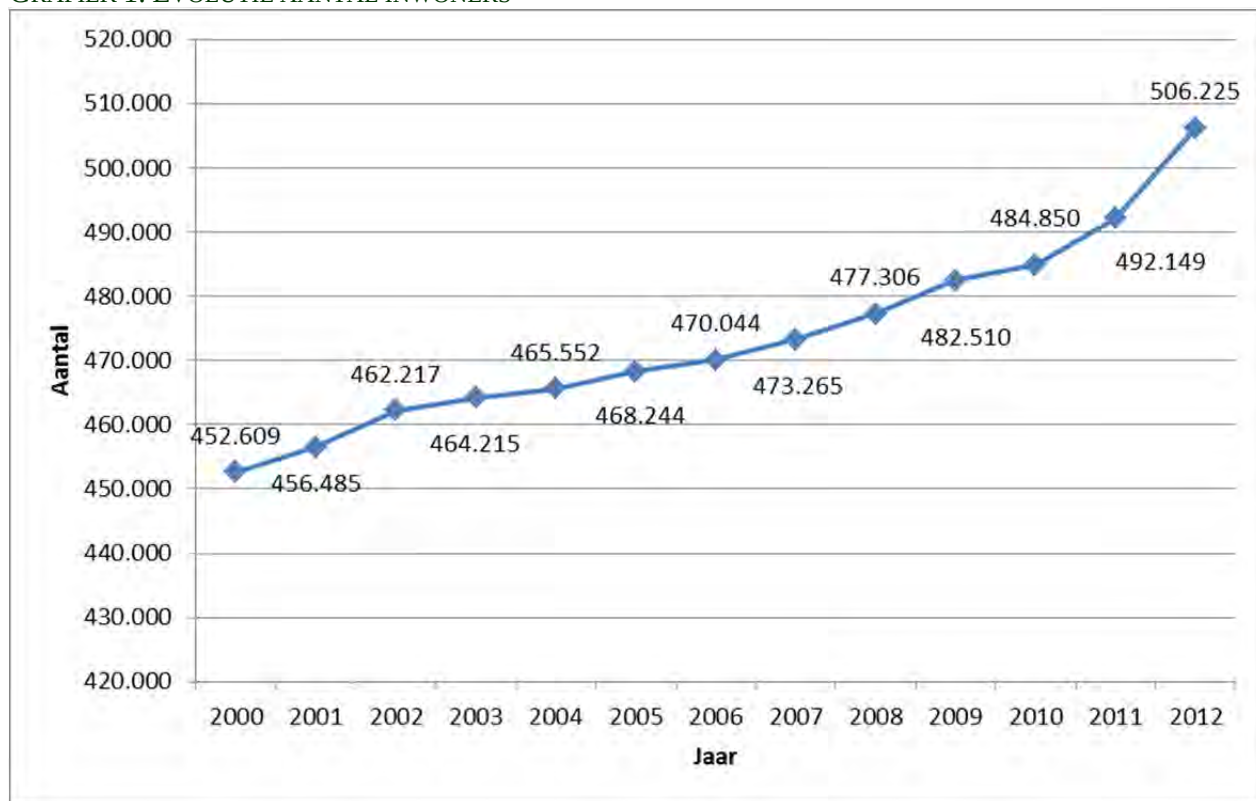
http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/quickstep/QsReportBasic.aspx?report=algemeen_rapport_vergelijken

2.2.2 Evolutie van de bevolking

In 2012¹ werd de kaap van 500.000 inwoners overschreden. In totaal staan er 506.225 inwoners geregistreerd in de Antwerpse registers. In de periode tussen 2000 en 2012 kende de bevolking een constante toename.

GRAFIEK 1: EVOLUTIE AANTAL INWONERS

Bron:
Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2000-2012
Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

¹ In 2011 schakelde de Stad Antwerpen over naar een nieuwe toepassing om de bevolkingsgegevens te beheren. Deze omschakeling heeft gevolgen voor de gegevens. Tijdens deze omschakeling zijn een aantal correcties op het bestand uitgevoerd. Dit zorgt ervoor dat de bevolkingsgroei groter lijkt dan ze werkelijk was.

2.2.2.1 Sterke toename aantal jongeren

Binnen de bevolking is het aantal jongeren sterk toegenomen: het aantal jongeren onder 10 jaar is de laatste 12 jaren met 26% toegenomen. Ook twintigers kennen relatief gezien een sterke stijging. Naast deze 2 groepen nemen ook de tachtigplussers relatief sterk toe, al maken zij een kleiner aandeel van de bevolking uit.

TABEL 1: BEVOLKING PER LEEFTIJDSCATEGORIE, GROEI 2002-2012

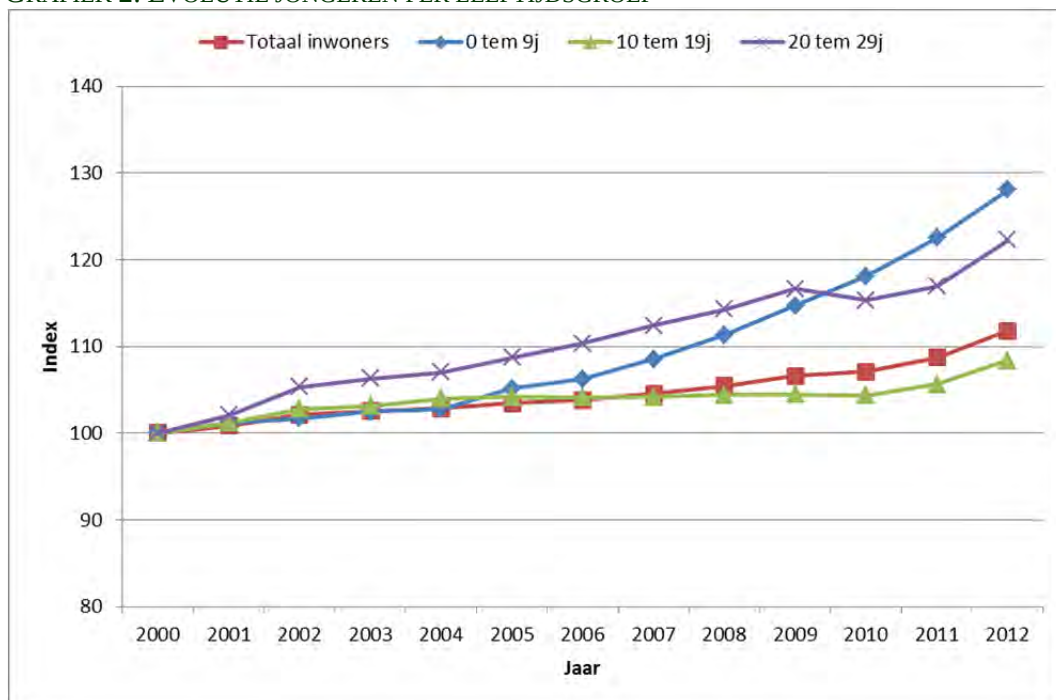
	2002	2012	groeipercentage
0 tem 9-jarigen	52.439	66.049	26%
10 tem 19-jarigen	49.871	52.596	5%
20 tem 29-jarigen	62.718	72.786	16%
30 tem 39-jarigen	69.060	75.785	10%
40 tem 49-jarigen	61.856	67.046	8%
50 tem 59-jarigen	53.153	59.660	12%
60 tem 69-jarigen	46.558	46.759	0%
70 tem 79-jarigen	43.444	37.060	-15%
80 tem 89-jarigen	19.536	24.238	24%
90+'ers	3.582	4.246	19%
Totaal	462.217	506.225	10%

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2002-2012

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 2: EVOLUTIE JONGEREN PER LEEFTIJDGROEP

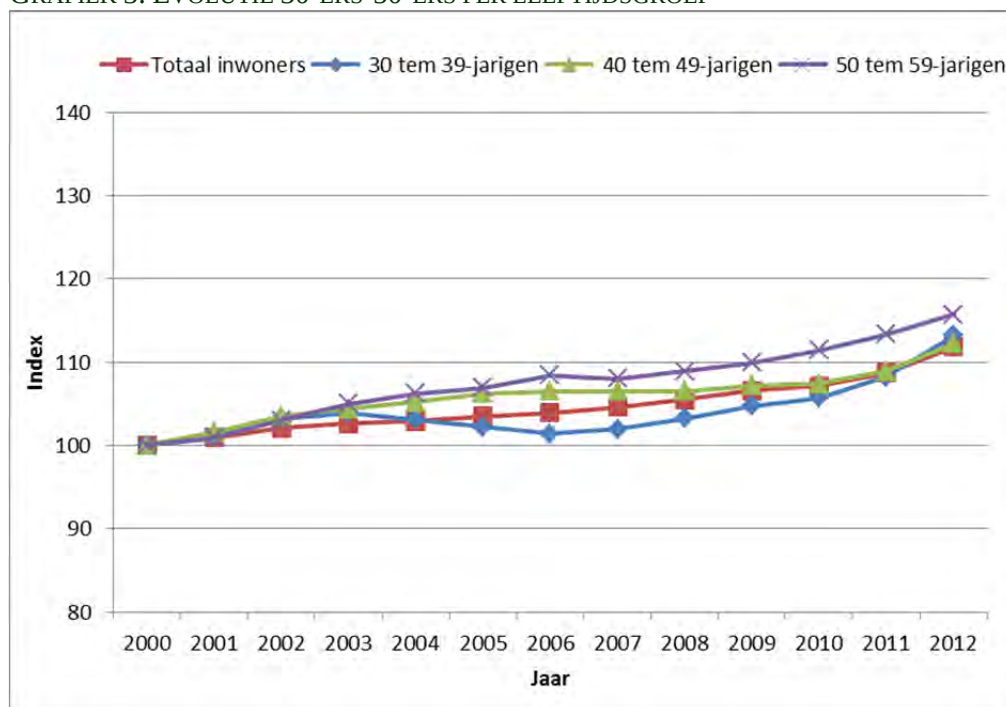
Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2000-2012

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 3: EVOLUTIE 30'ERS-50'ERS PER LEEFTIJDGROEP

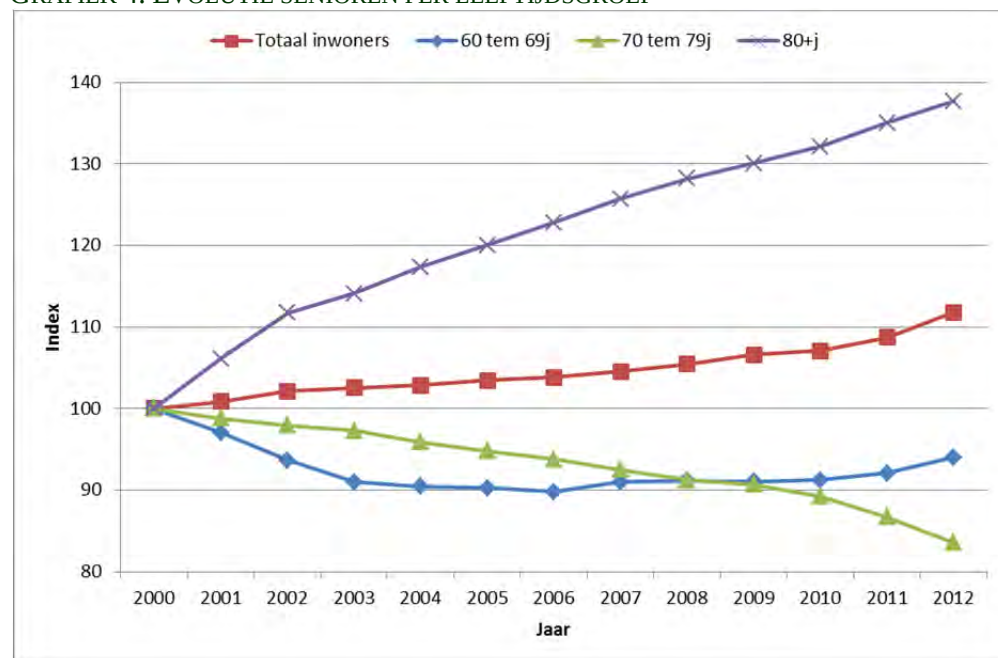

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2000-2012

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 4: EVOLUTIE SENIOREN PER LEEFTIJDGROEP

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2000-2012

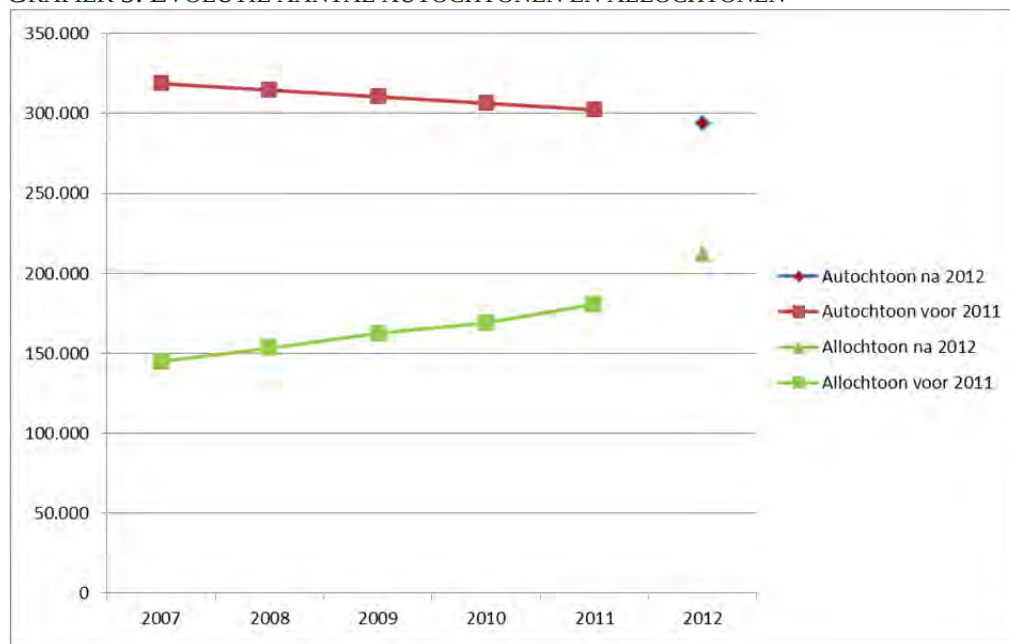
Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

2.2.2.2 Toename allochtonen

Naast een toename van jongeren valt ook de stijging van het aantal allochtonen op. Wie geboren werd met een vreemde nationaliteit of wiens moeder met een vreemde nationaliteit geboren werd wordt als allochtoon beschouwd. Tegelijkertijd neemt het aantal autochtone Belgen af. Bij deze analyse is het belangrijk dat door de omschakeling naar een nieuwe bevolkingstoepassing in 2011 de berekening van het aantal allochtonen veranderd is. Hierdoor zijn de gegevens van 2012 niet geheel vergelijkbaar met de periode ervoor.

GRAFIEK 5: EVOLUTIE AANTAL AUTOCHTONEN EN ALLOCHTONEN

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2000-2012

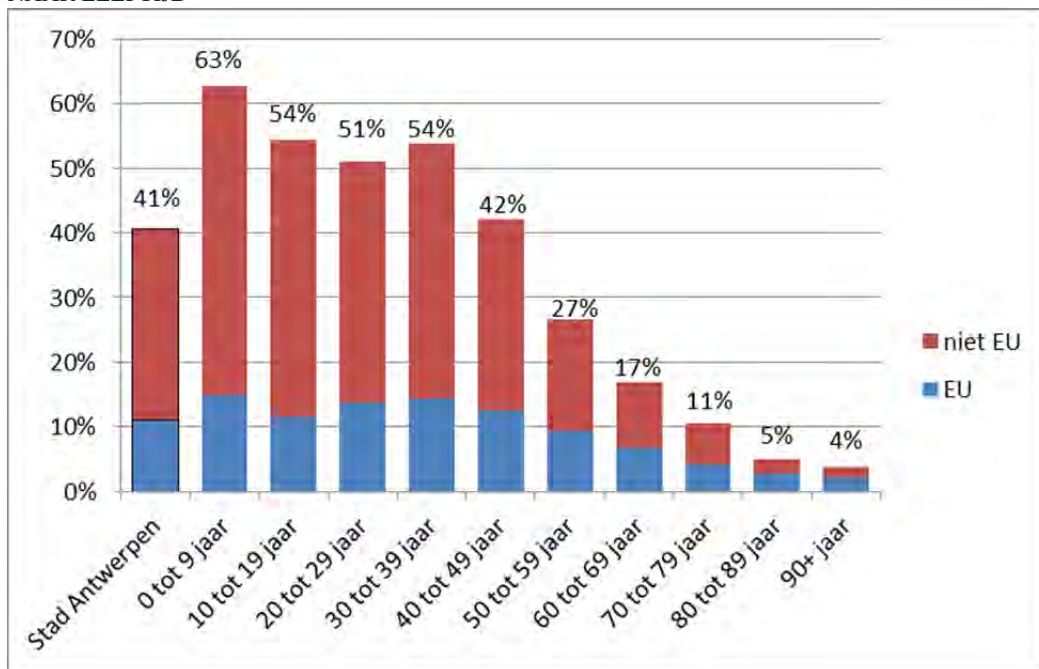
Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Als ook de herkomst van de ouders wordt meegerekend, is in totaal 41% van de bevolking van allochtone herkomst. We beschouwen dan als allochtoon: de niet-Belgen, de mensen die Belg geworden zijn, en de kinderen van deze eerste twee groepen². Bij de jongeren ligt het aandeel allochtonen hoger. Bij de -10-jarigen ligt het aandeel op 63%. Ook bij de tieners, twintigers en dertigers heeft net meer dan de helft allochtone roots. Vanaf de leeftijdsgroepen van 50 jaar vormen de autochtone Belgen dan weer de meerderheid.

² In het hoofdstuk over Etnisch-culturele diversiteit (7.2) wordt dieper ingegaan op de verschillende definities en hun implicaties.

GRAFIEK 6: PERCENTAGE INWONERS MET VREEMDE HERKOMST (HERKOMST OUDERS MEEGEREKEND) NAAR LEEFTIJD

Bron:
Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking begin 2012
Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

De grootste groep van allochtone herkomst is de Marokkaanse gemeenschap. Zij maakt 11% van de bevolking uit. Andere grote groepen zijn de Nederlanders, Turken, inwoners vanuit ex-Joegoslavië en Polen. De groepen die tussen 2007 en 2011 het sterkst zijn toegenomen zijn de Bulgaren, Irakezen, Sri Lankanen, Roemenen en Polen. Algemeen nemen de Oost-Europeanen, Oost- en West-Afrikanen de laatste jaren het sterkst toe.

TABEL 2: TOP 30 MEEST VOORKOMENDE ETNISCHE GROEPEN (HERKOMST OUDERS MEEGEREKEND)

Herkomst	Aantal	%
Totale bevolking	506.225	100,0%
MAROKKO	55.984	11,1%
NEDERLAND	20.091	4,0%
TURKIJE	19.151	3,8%
POLEN	9.957	2,0%
JOEGOSLAVIE	9.628	1,9%
RUSLAND	6.895	1,4%
SPANJE	4.111	0,8%
VERENIGD KONINKRIJK	3.489	0,7%
FRANKRIJK	3.478	0,7%
INDIE	3.331	0,7%
PORTUGAL	3.300	0,7%
KONGO	3.106	0,6%
GHANA	2.967	0,6%
ISRAEL	2.727	0,5%
IRAK	2.575	0,5%
CHINA	2.521	0,5%
AFGHANISTAN	2.465	0,5%
DUITSLAND	2.438	0,5%
BULGARIJE	2.410	0,5%
ITALIE	2.209	0,4%
PAKISTAN	2.150	0,4%
ROEMENIE	2.108	0,4%
NIGERIA	1.752	0,3%
U.S.A.	1.732	0,3%
FILIPPIJNEN	1.270	0,3%
IRAN	1.172	0,2%
NEPAL	993	0,2%
KAMEROEN	993	0,2%
CHILI	869	0,2%
THAILAND	853	0,2%

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking begin 2012

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

TABEL 3: TOP 30 STERKST TOEGENOMEN HERKOMSTNATIONALITEITEN 2007-2011 (AANTAL INWONERS >= 500)

Herkomst	2007	2011	absolute groei	relatieve groei
BULGARIJE	600	1803	1203	301%
IRAK	800	1947	1147	243%
SRI LANKA	232	522	290	225%
ROEMENIE	778	1596	818	205%
POLEN	4349	8814	4465	203%
KAMEROEN	458	856	398	187%
GUINEE	375	659	284	176%
NIGERIA	809	1328	519	164%
AFGHANISTAN	1200	1956	756	163%
ARMENIE	714	1092	378	153%
SENEGAL	464	697	233	150%
NEPAL	558	818	260	147%
GHANA	1662	2385	723	144%
ALBANIE	409	579	170	142%
BRAZILIE	403	565	162	140%
ANGOLA	580	810	230	140%
MACEDONIE	657	897	240	137%
SPANJE	2855	3829	974	134%
ECUADOR	490	656	166	134%
OEKRAINE	501	668	167	133%
THAILAND	469	622	153	133%
NEDERLAND	13267	17534	4267	132%
CHINA	1674	2206	532	132%
GEORGIE	405	517	112	128%
ALGERIE	558	696	138	125%
PAKISTAN	1478	1837	359	124%
RUSLAND	2480	3065	585	124%
FILIPPIJNEN	750	902	152	120%
MAROKKO	42467	50478	8011	119%
RWANDA	426	502	76	118%

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2007-2011

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

2.2.3 Evolutie gezinnen

Ook het aantal huishoudens is toegenomen. De groei is het sterkst bij ongehuwde koppels met en zonder kinderen. Inwoners collectieve huishoudens werden in 2004 nog als alleenstaanden beschouwd. Als we die twee groepen in 2012 ook samen nemen, dan komen we op 3% groei. Het aantal koppels met kinderen groeide met 13%.

TABEL 4: HUISHOUDENS VOLGENS TYPE, GROEI 2004-2012

	2004	2012	groeipercentage
alleenstaanden	107.555	104.155	-3%
inwoners collectieve huishoudens	-	6.238	-
eenoudergezinnen	19.007	20.301	7%
gehuwde koppels zonder kinderen	42.940	38.401	-11%
gehuwde koppels met kinderen	40.976	41.668	2%
ongehuwde koppels zonder kinderen	9.024	13.061	45%
ongehuwde koppels met kinderen	6.383	11.710	83%
ander huishoudtype	2.860	4.047	42%
huishoudtype onbekend	73	x	
Totaal	228.818	239.581	5%

Bron:

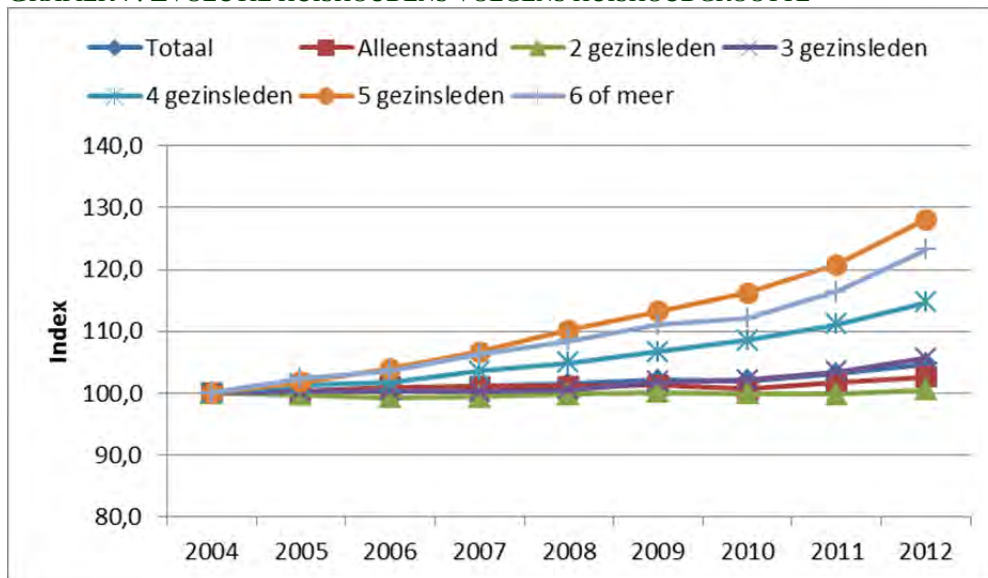
Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2004-2012

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

De gemiddelde huishoudgrootte is eveneens gestegen, van 2,03 in 2004 naar 2,11 in 2012. We zien dan ook relatief gezien de sterkste stijging bij de grotere huishoudens, al zijn het de kleine huishoudens die nog altijd het grootste deel van de huishoudens uitmaken (alleenstaanden: 46%, gezinnen met 2 gezinsleden: 27%).

GRAFIEK 7: EVOLUTIE HUISHOUDENS VOLGENS HUISHOUDGROOTTE

Bron:

Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2000-2011

Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

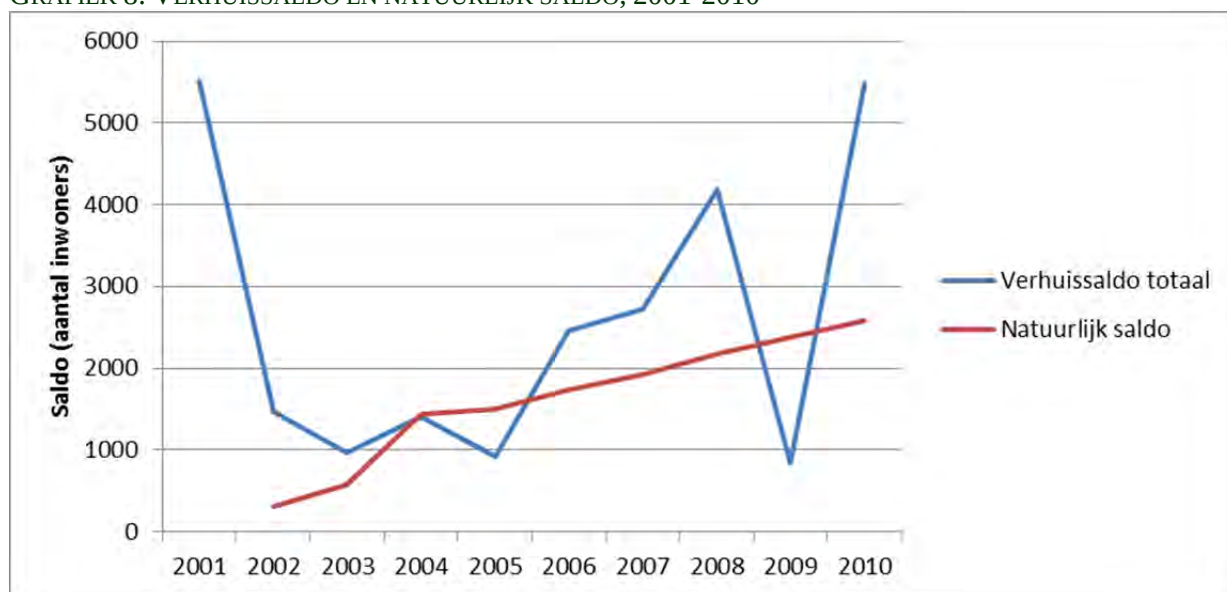
2.3 Verhuisbewegingen

2.3.1 Inwijking en uitwijking

De bevolkingsloop van een stad wordt volledig bepaald door 4 factoren (de demografische functie). Dit zijn enerzijds geboorten en overlijdens. Het verschil tussen deze twee is het natuurlijk saldo. Anderzijds wordt het bepaald door in- en uitwijking. Het verschil tussen die twee is het verhuissaldo. Een positief verhuissaldo betekent dus meer instroom dan uitstroom.

De stad kent sinds 2001 een systematisch positief verhuissaldo, en dat voor het eerst sinds de jaren 1960. Ook het natuurlijk saldo zit de laatste jaren in de lift, en bereikt hoogtes die minstens sinds de jaren 1960 niet meer gezien zijn.

GRAFIEK 8: VERHUISSALDO EN NATUURLIJK SALDO, 2001-2010

Bron:
Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking 2001-2011
Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

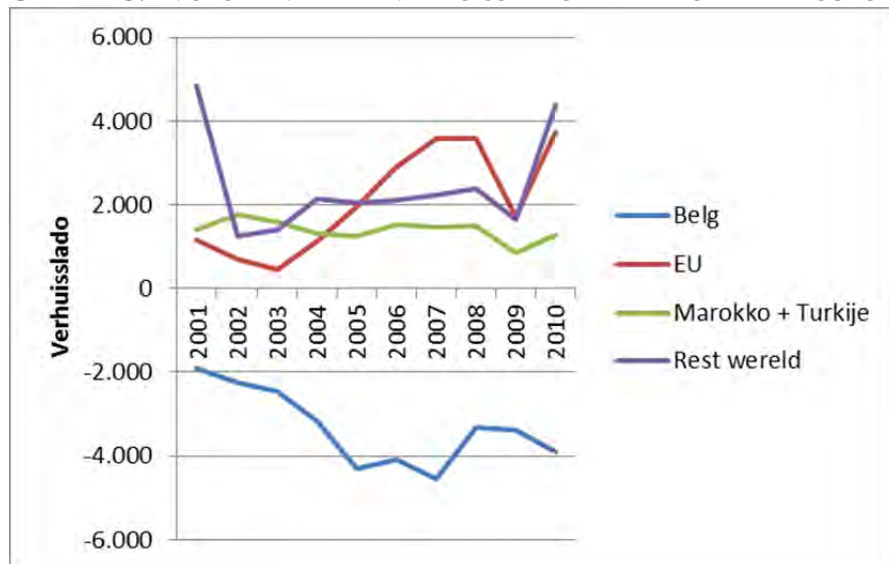
De belangrijkste opdeling die we hier kunnen maken is naar nationaliteit. Sommige nationaliteiten vertrekken vaker, andere komen vaker toe.³

³ Bij deze cijfers is het belangrijk op te merken dat een deel van de vreemdelingen niet feitelijk in Antwerpen aankomt, maar hier al een tijdje woont. Dit is de zogenaamde pseudo buitenlandse immigratie. Het betreft personen die toegang vinden tot het bevolkings- en vreemdelingenregister via de regularisatieprocedure. Deze opmerking geldt vooral voor de niet-EU'ers. Hoewel er veel dossiers werden ingediend door Marokkanen, zien we geen opvallende hoge cijfers voor Marokkanen en Turken. Er zijn echter nog geen betrouwbare gegevens voor handen om te achterhalen wie via een regularisatie en wie via een verhuisbeweging in de bevolkingsregisters terechtkwam.

Belgen hebben het afgelopen decennium steeds een negatief verhuissaldo.⁴ Na de iets betere jaren 2008 en 2009 vertoont dit saldo in 2010 terug een sterker negatieve waarde. Bij de EU'ers stijgt het saldo jaarlijks sinds 2003. Het absolute verhuissaldo van zowel EU'ers, Marokkanen en Turken als de rest van de niet-EU'ers daalde in 2009, maar steeg vervolgens terug zeer sterk.

GRAFIEK 9: EVOLUTIE VAN HET VERHUISSALDO PER NATIONALITEITSGROEP, ANTWERPEN, 2001-2010

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2001-2010

Bewerkingen door Stadsobservatie

In analyses over verhuismobelingen wordt dikwijls enkel over nationaliteiten gesproken. 'Belgen' bestaan echter zowel uit nieuwe als uit autochtone Belgen. Sinds 2009 kunnen we dit onderscheid maken in de verhuisbestanden: Belgen worden verdeeld in autochtonen en nieuwe Belgen. We zien in de tabel hieronder dat de bijdrage van nieuwe Belgen aan het verhuissaldo negatief is. Dit cijfer wordt echter minder negatief in 2010. Het cijfer van de autochtonen wordt dan weer negatiever in 2010.

TABEL 5: VERHUISSALDO AUTOCHTONEN, NIEUWE BELGEN EN VREEMDELINGEN

	2009	2010
Autochtonen	-2364	-3144
Nieuwe Belgen	-1030	-772
Vreemdelingen	4214	9371
Totaal verhuissaldo	820	5455

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2009-2010

Bewerkingen door Stadsobservatie

⁴ Het belangrijkste probleem met cijfers op basis van nationaliteit, is dat er in de stad heel wat mensen Belg worden. Het gaat om vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven. Op het moment dat zij de stad binnenkomen, tellen zij als +1 bij de vreemdelingen, op het moment dat zij de stad verlaten als -1 bij de Belgen. Hierdoor is het migratiesaldo van vreemdelingen steeds een 'te groot' cijfer, dat van Belgen steeds 'te klein'. Sinds 2009 kunnen we het onderscheid maken in de migratiebestanden. We kennen sindsdien de vroegere nationaliteit van nieuwe Belgen. We kunnen dus zowel kijken naar de migratiebewegingen van Belgen en niet-Belgen, als naar die van autochtonen en allochtonen. De recente cijfers kunnen helpen om ook oudere cijfers meer correct in te schatten.

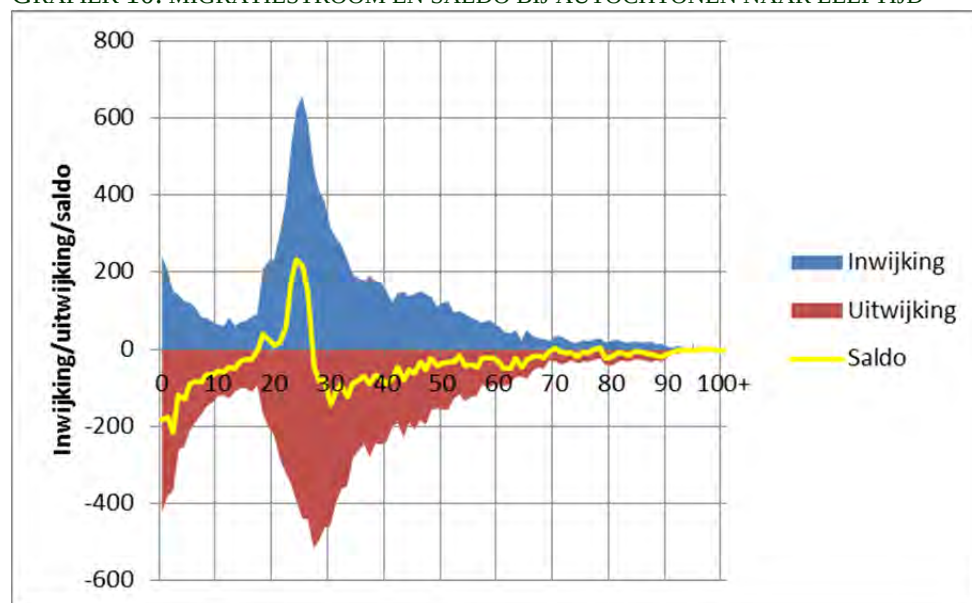
We zagen duidelijk dat de stad terug groeit sinds 2000, maar hierboven konden we vaststellen dat binnen deze groei ook een negatief migratiesaldo van Belgen aanwezig blijft. Een groot deel van dit negatieve cijfer is echter te verklaren door verhuisbewegingen van nieuwe Belgen.

Omgekeerd is het saldo van vreemdelingen steeds groter dan dat van allochtonen. Nieuwe Belgen zijn immers ooit als vreemdeling naar de stad gekomen.

Aantrekkelijk voor jongeren

De leeftijd van de verhuizers is niet willekeurig. Hieronder laten we de in- en uitstroom van autochtonen zien. Zowel in- als uitstroom is voor een groot deel een zaak van jongvolwassenen. Ook kinderen jonger dan 5 verhuizen veel. De gele lijn laat het verschil tussen in- en uitstroom zien. We zien bij de vroege twintigers een zeer groot positief verhuissaldo. Bij de dertigers en de kinderen is dit dan weer sterk negatief.

GRAFIEK 10: MIGRATIESTROOM EN SALDO BIJ AUTOCHTONEN NAAR LEEFTIJD

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

Demografisch gezien weten we dat veel mensen als twintiger naar de stad komen, om eens ze kinderen krijgen, terug te vertrekken (**zie ook het rapport “Stadsvlucht of jong demografisch surplus, 2010”**). Dit verklaart een deel van het negatieve saldo van autochtonen: twee autochtonen trekken naar de stad, maar vertrekken enkele jaren later met drie of vier. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat minder gezinnen met kinderen naar de stad trekken dan dat er uit weg gaan. De gezinsvormers zijn immers vaak verhuisd naar de stad nog voor er van een gezin sprake is.

2.3.1.1 Nationale en internationale aantrek

De stad wint vooral internationaal, en verliest vooral lokaal. Om de relatie met Vlaanderen en Brussel te bestuderen, bekijken we de totale migratie in het afgelopen decennium (2001 tot en met 2010). Dit patroon wordt voorgesteld in drie kaartjes. We maken hier geen onderscheid tussen nationaliteiten of etniciteiten.

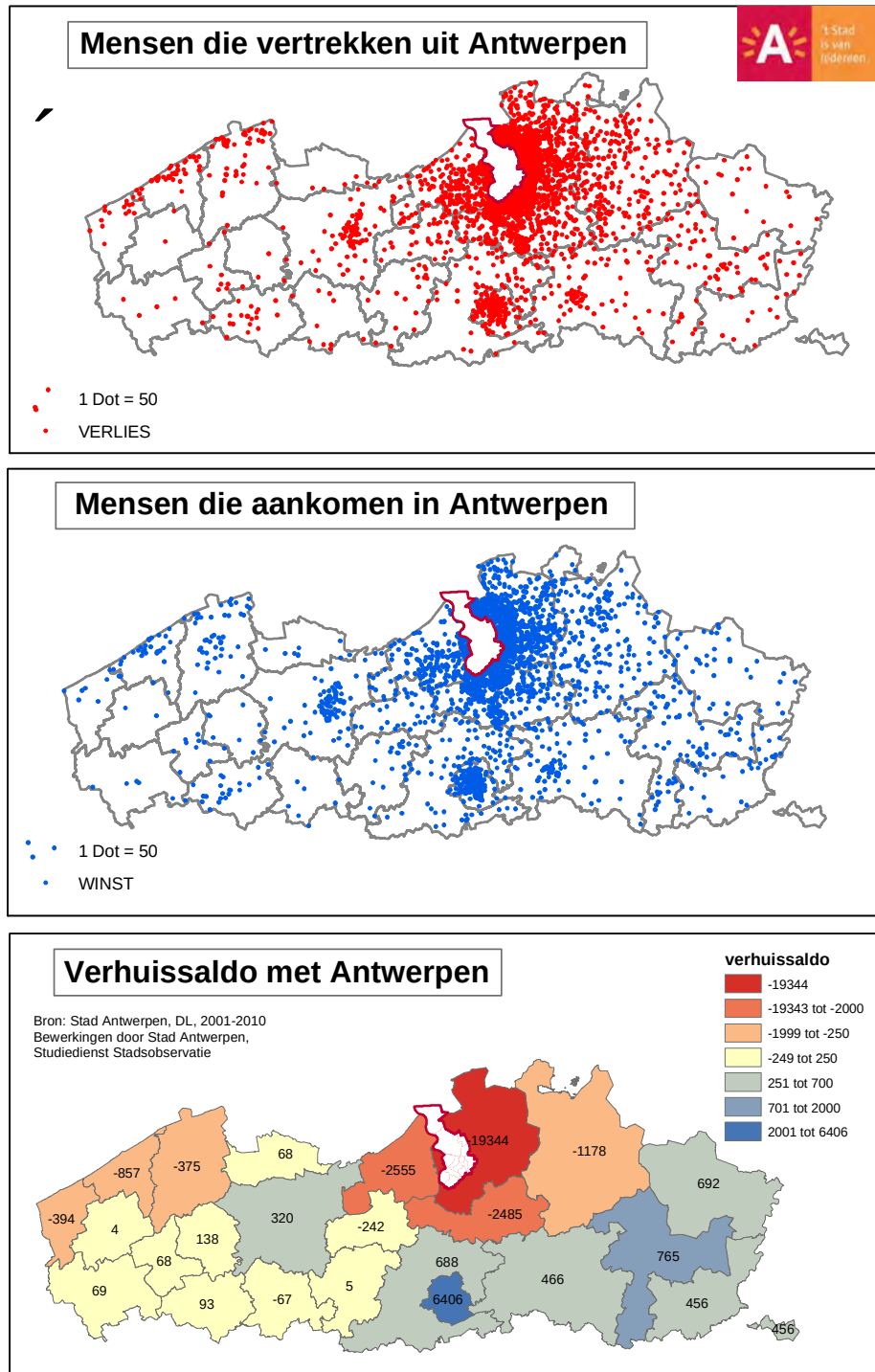
De bovenste kaart stelt de mensen voor die naar Vlaanderen en Brussel vertrokken uit Antwerpen. Elk punt op de kaart stelt 50 mensen voor. De tweede kaart stelt op dezelfde manier het aantal mensen voor dat in Antwerpen toekwam volgens de plaats van waaruit ze vertrokken. Het is duidelijk dat de meeste verhuisbewegingen de onmiddellijke omgeving betreffen, en dan in het bijzonder de provincie Antwerpen. De omgeving van Sint-Niklaas is iets minder intens verbonden met de stad dan we zouden verwachten op basis van enkel de afstand. Steden als Brussel, Gent en Leuven zijn duidelijk herkenbaar op de kaart. Opvallend is ook de relatie met de kust, vooral dan wat betreft de uitstroom.

De derde kaart toont per arrondissement het totale saldo van dat gebied met de stad. De stad verloor in het afgelopen decennium ruim 19.000 inwoners aan de rest van het arrondissement – in totaal verloor ze 24.300 mensen aan heel Vlaanderen. De grootste aantallen verliest ze verder aan de iets bredere omgeving, maar ook aan de kust. De stad wint inwoners uit Brussel, en in mindere mate uit Limburg, de omgeving van Gent en Vlaams Brabant.

Het saldo van in het bijzonder Brussel is vertekend. Heel wat vreemdelingen die aankomen in Antwerpen hebben als vorige adres dat van de Federale Dienst Vreemdelingenzaken. Wellicht gaat het hier om mensen die nog geen adres hadden, bijvoorbeeld asielzoekers die in een opvangcentrum zaten. Het is ook steeds zo dat de bestemming van vertrekkers vaker onbekend is dan van de aankomers. Aangezien de vertrekkers dus onderschat worden, is het werkelijke verhuissaldo met een gebied mogelijks iets negatiever.

KAART 1: VERHUIS TUSSEN ANTWERPEN EN VLAANDEREN, (2001-2010)

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2001-2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

In de volgende tabel geven we voor dezelfde periode weer welke landen de belangrijkste bron van inwoners voor de stad waren. Dat is dus het aantal mensen dat verhuist uit dit land naar Antwerpen, verminderd met het aantal mensen dat verhuist naar dat land uit Antwerpen. Deze cijfers zijn niet exact: er zijn immers in deze periode ruim 7000 mensen vertrokken naar een onbekende bestemming. Velen van hen zijn ongetwijfeld naar het buitenland vertrokken.

TABEL 6: LANDEN MET HET GROOTSTE MIGRATIESALDO, 2001-2010

Land	Saldo
Nederland	10.651
Marokko	10.042
Polen	8559
Turkije	3670
Spanje	2587
Indië	2121
Bulgarije	1912
Roemenië	1849
Portugal	1693
Ghana	1392

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2001-2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

2.3.2 Migratie binnen de stad

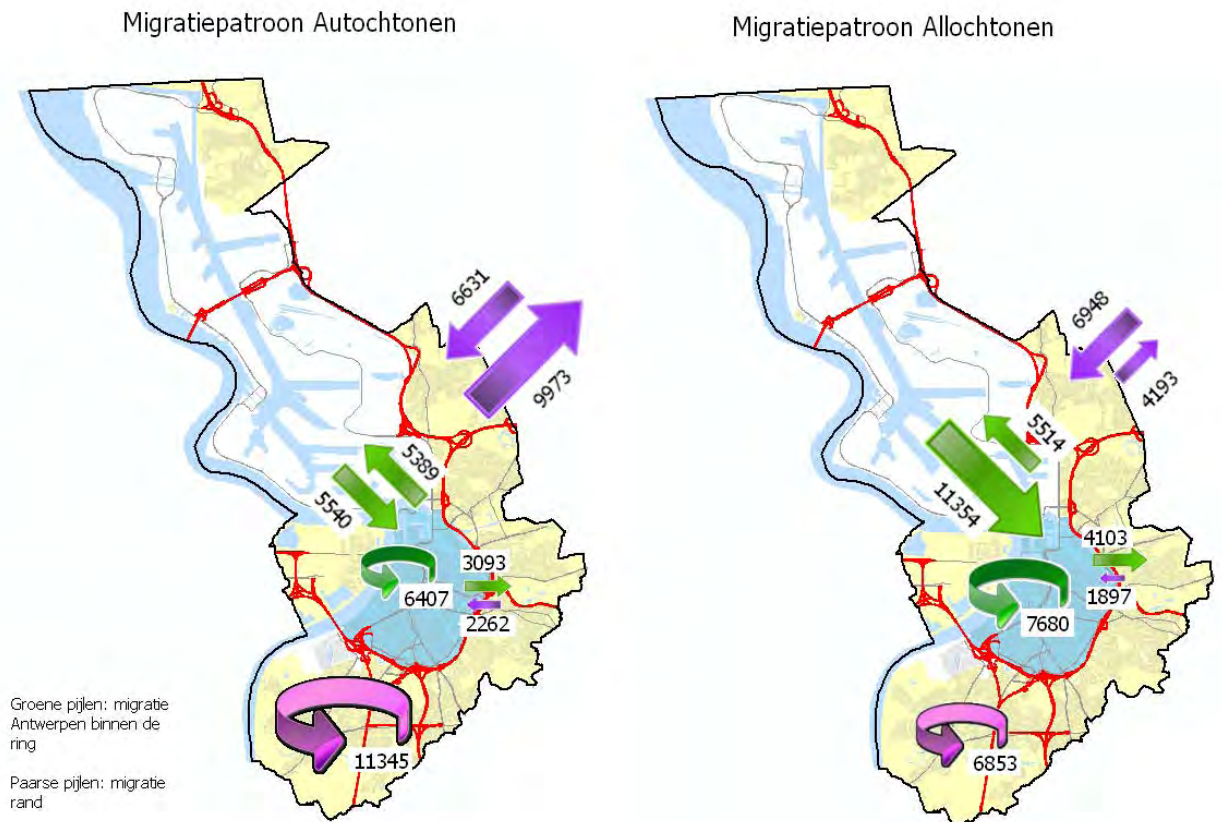
Zoals de stad vooral inwoners verliest aan het omliggende arrondissement, zo verliest Antwerpen binnen de ring veel inwoners aan Antwerpen buiten de ring⁵. Binnen de ring zijn er relatief veel vertrekbewegingen, maar nog veel meer aankomstbewegingen. Het basispatroon is dat de stad aantrek heeft uit een heel brede omgeving, en vervolgens mensen afstaat aan zijn dichtere omgeving.

De volgende kaart licht dit patroon toe. Hierop staan de belangrijkste verhuisstromen in de stad voor het jaar 2010, opgesplitst volgens autochtoon/allochtoon. De grootte van de pijlen staat (binnen beide kaarten) in verhouding tot de grootte van de stroom. De cirkelvormige pijl staat voor bewegingen die zich binnenin de gebieden binnen en buiten de ring afspelen. Ter verduidelijking staat telkens naast de pijl over hoeveel verhuisbewegingen het gaat.

Bij autochtonen is de grootste stroom die van randdistricten naar buiten de stad. De instroom naar de rand is groter dan die naar binnen de ring, maar lang niet voldoende om de grote uitstroom te compenseren. Binnen de ring zijn de ingaande en uitgaande stromen nagenoeg gelijk. Maar er zijn wel duidelijk meer mensen die van binnen naar buiten de ring trekken dan omgekeerd. Binnen de ring verliest dus autochtonen door migratie.

⁵ Verhuisbewegingen worden niet in sterke mate door districtsgrenzen bepaald. Daarom delen we de stad hier in volgens de belangrijkste natuurlijke grens die ze in twee delen verdeelt.

KAART 2: VERHUISPATOON AUTOCHTONEN EN ALLOCHTONEN, 2010

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

Legende:

- **Cirkelvormige pijlen:** interne verhuisbewegingen binnen de ring (groen) en buiten de ring (roze)
- **In en uit pijlen tussen ring en buiten ring ter hoogte van Borgerhout-Deurne:** In (roze) en uitstroom (groen) gebied binnen de ring
- **in en uit richting Haven (groen):** in en uitstroom van het gebied binnen de ring met buiten de stad (zowel binnen als buitenland)
- **in en uit pijlen ter hoogte van Ekeren (roze):** in en uitstroom van het gebied buiten de ring met buiten de stad (zowel binnen als buitenland)

Daarnaast zijn er ook nog grote aantallen bewegingen die in deze indeling geen gebiedsgrenzen overschrijden. Dit zijn de cirkelvormige pijlen. Het aantal buiten de ring is veel groter, wat de grotere aantallen autochtonen buiten de ring weerspiegelt.

Bij de allochtonen is de grootste stroom zeer duidelijk die van buiten de stad naar Antwerpen binnen de ring. Van buiten de stad trekken er ook veel allochtonen naar buiten de ring. In beide gevallen is de uitstroom veel kleiner dan de instroom. Opvallend is dat er relatief zeer veel mensen van binnen naar buiten de ring vertrekken dan omgekeerd.

De interne bewegingen zijn groter in aantal binnen de ring, wat een weerspiegeling is van de ongeveer gelijke aantallen allochtonen binnen en buiten de ring.

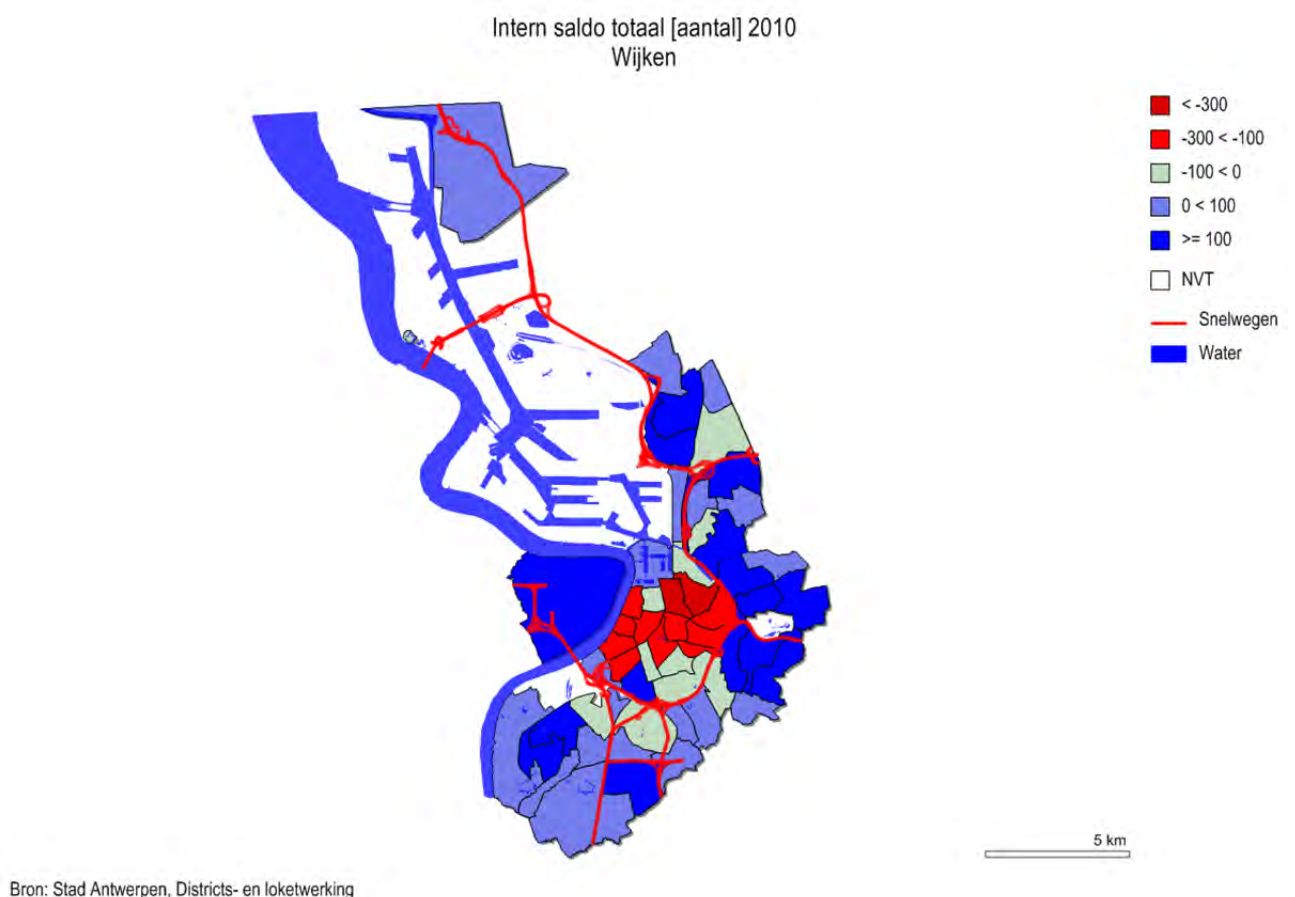

2.3.2.1 Op wijkniveau

Op wijkniveau berekenen we het intern en het extern saldo. Het **intern saldo** is het verschil tussen de instroom vanuit andere wijken van Antwerpen, en de uitstroom naar andere wijken van de stad. Het **extern saldo** kijkt enkel naar instroom van buiten de stad, en uitstroom naar buiten de stad. Een positief intern saldo wijst dus op aantrekkelijkheid voor Antwerpenaren, een positief extern saldo op aantrekkelijkheid voor niet-Antwerpenaren.

Op het niveau van de wijken vertaalt dit zich in gebieden die vooral inwoners winnen van buiten de stad (positief extern saldo), en vooral inwoners verliezen aan de rest van de stad (negatief intern saldo). Omgekeerd zijn er gebieden die vooral winnen aan de stad (positief intern saldo), maar op hun beurt verliezen aan de stadsrand (negatief extern saldo). Dit wordt voorgesteld in onderstaande twee kaarten. Het intern saldo is vooral negatief binnen de ring, en het sterkst positief net buiten de ring. Het extern saldo is de verhuisrelatie met de wereld buiten de stad. Die is vooral binnen de ring positief, enkel buiten de ring negatief. Gebieden waar beide negatief of beide positief zijn, zijn zeldzaam.

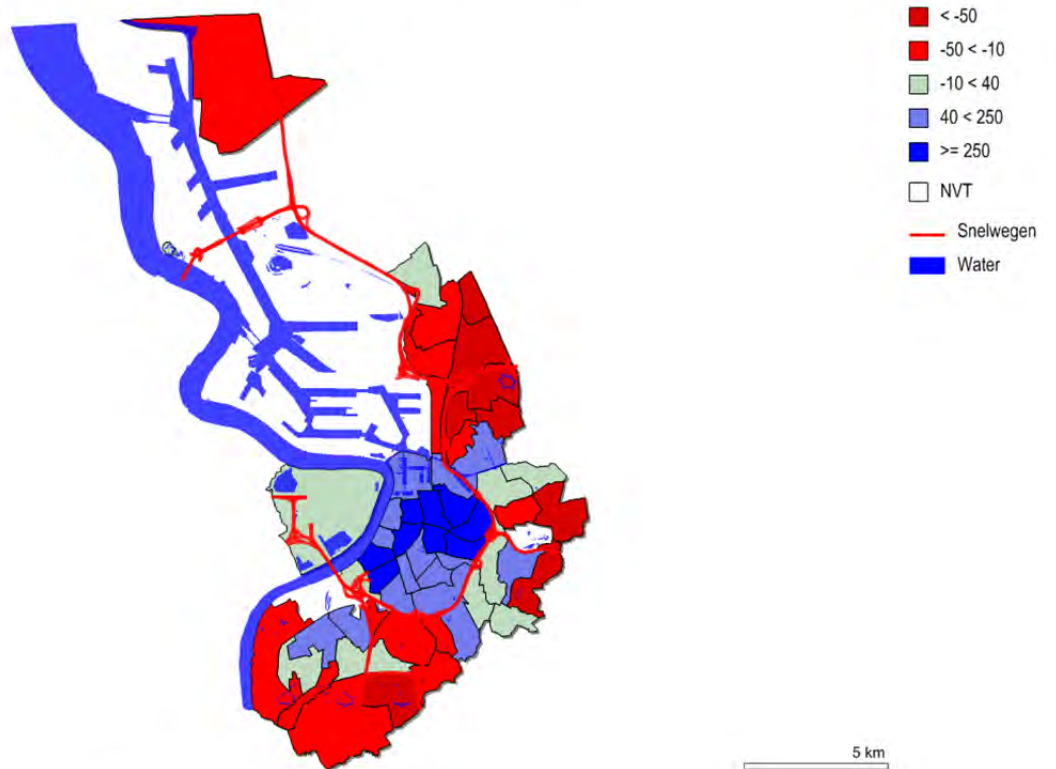
KAART 3: INTERN VERHUISSALDO PER WIJK, 2010

KAART 4: EXTERN VERHUISSALDO PER WIJK, 2010

Extern saldo totaal [aantal] 2010
Wijken

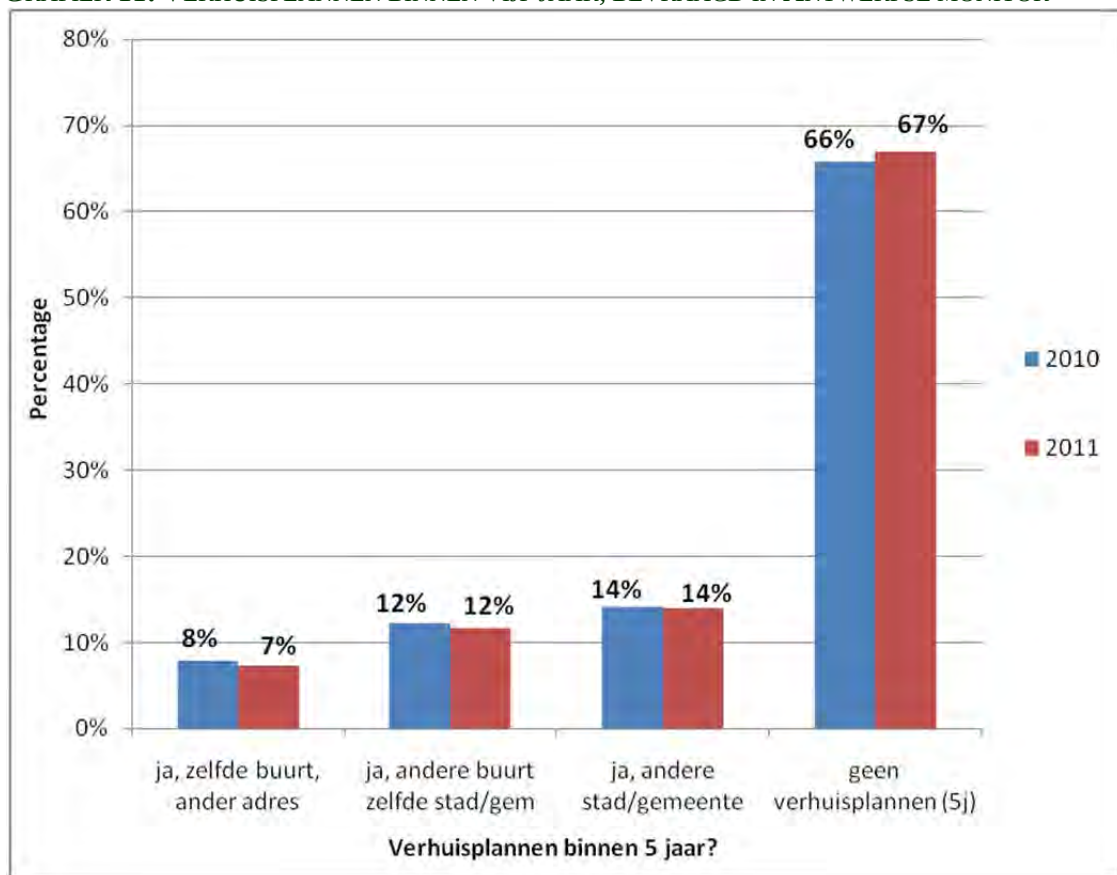
Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking

2.3.3 Verhuisplannen van de Antwerpenaar

In de Antwerpse monitor wordt de Antwerpenaar bevestigd naar zijn verhuisintenties. De meerderheid van de respondenten geeft aan geen verhuisplannen te hebben in de komende 5 jaar. Van de respondenten die aangeven verhuisintenties te hebben, zegt 14% te willen verhuizen naar een andere gemeente of stad en 12% naar een andere buurt binnen dezelfde gemeente/stad. Een kleine 8% geeft aan te willen verhuizen binnen hun eigen buurt. Eveneens zijn hier geen verschillen op te merken met 2010.

GRAFIEK 11: VERHUISPLANNEN BINNEN VIJF JAAR, BEVRAAGD IN ANTWERPSE MONITOR

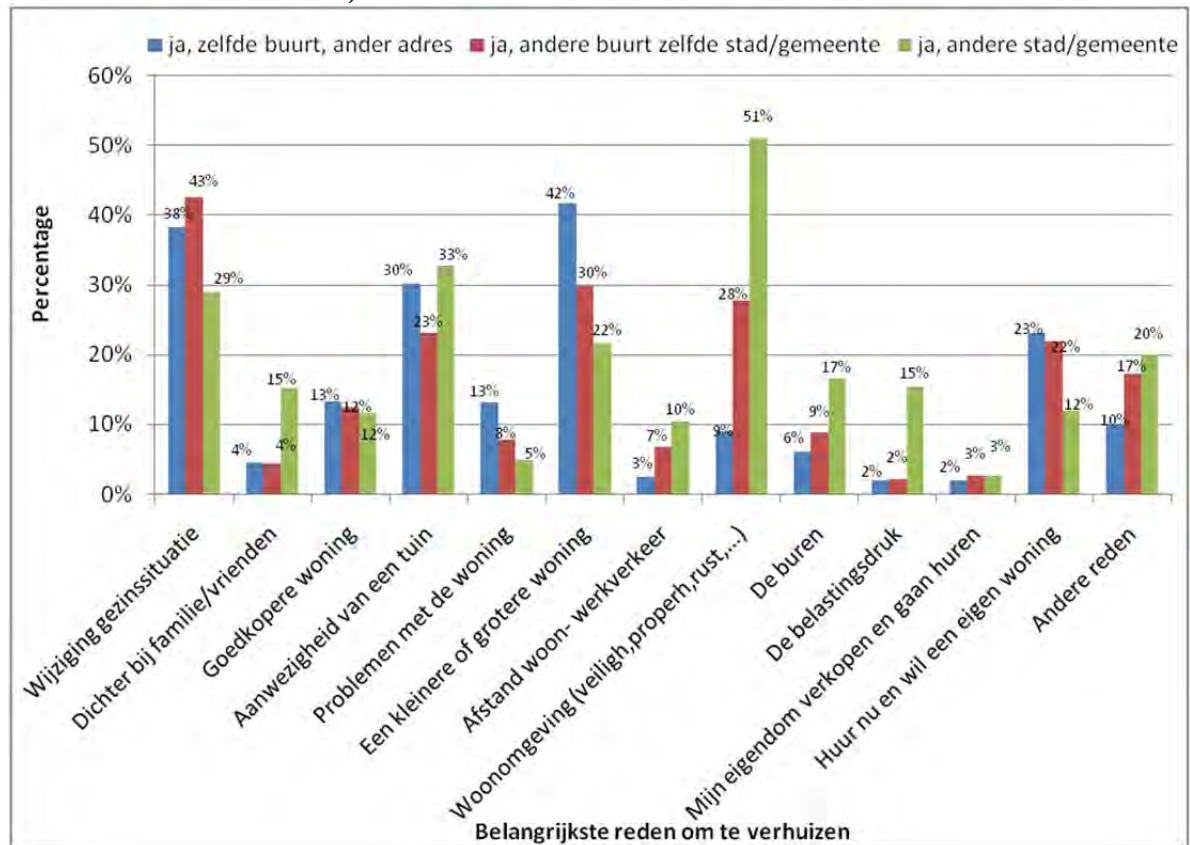

Bron:
Antwerpse monitor 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

De meest vermelde verhuismotivatie is een wijziging in de gezinssituatie. Op de tweede plaats komt de woonomgeving. Ook de nood aan een kleinere of grotere woning vormt een belangrijke motivatie om te verhuizen. Niet toevallig vormt de woonomgeving vooral een belangrijker verhuismotief bij wie aangeeft de stad te willen verlaten. Wie daarentegen wil verhuizen naar een grotere of kleinere woning, zoekt een nieuwe woonst vaker in de eigen buurt. Tot slot valt nog op dat de motieven 'dichter bij familie /vrienden wonen', 'de burens' en de 'belastingdruk' bij stadsverlaters vaker vermeld worden als redenen om te verhuizen.

GRAFIEK 12: VERHUISMOTIVATIE, BEVRAAGD IN ANTWERPSE MONITOR (AANGEHAALDE REDENEN VOLGENS TYPE BESTEMMING)

Bron: Antwerpse monitor 2011

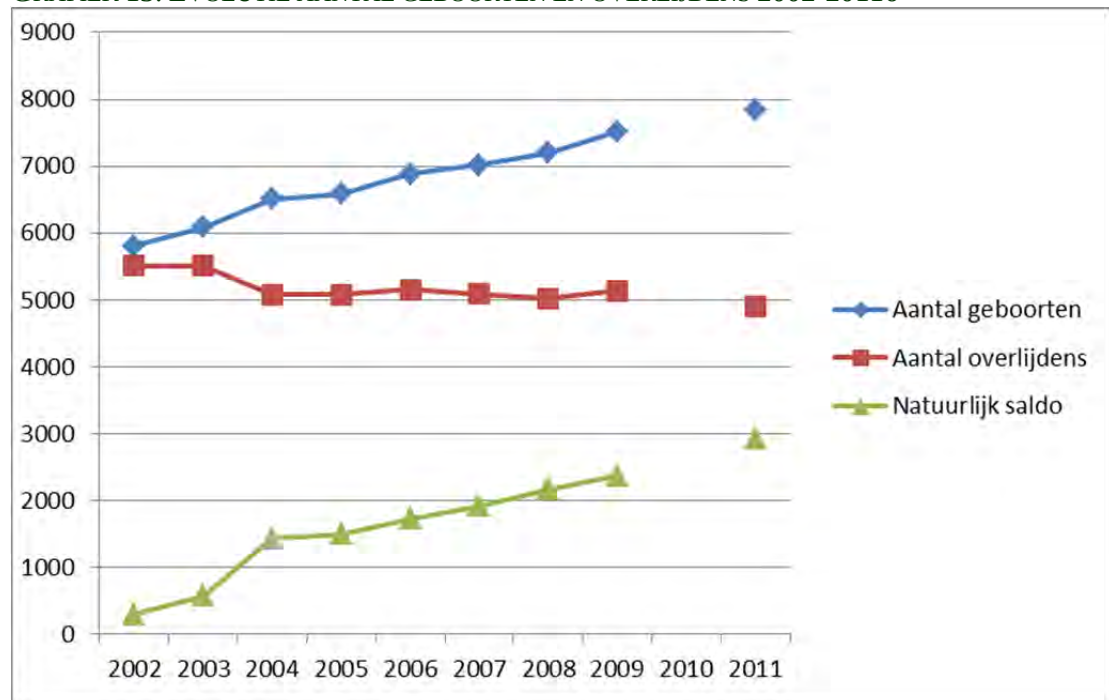
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

2.4 Natuurlijk saldo

De bevolkingsaangroei van het voorbije decennium is mede te danken aan de toename van het aantal geboorten. In 2004 kende Antwerpen een plotse groei van geboorten. Deze is sindsdien blijven stijgen. Hoewel onze gegevens voor 2010 onvolledig zijn, vermoeden we dat tussen 2010 en 2011 de stijging wat afgezwakt is of dat er een stagnatie plaatsvond. Het aantal overlijdens kende een daling in 2004. Sindsdien blijft het aantal overlijdens stabiel. Het natuurlijke saldo is daarom sterk toegenomen tussen 2003 en 2004 en blijven groeien tot 2011.

GRAFIEK 13: EVOLUTIE AANTAL GEBOORTEN EN OVERLIJDENS 2002-2011⁶

Bron: Stad

Bron: Antwerpen, Districts- en loketwerking, 2002-2011
Bewerkingen door Stadsobservatie

⁶ De gegevens voor 2010 zijn onvolledig, en worden daarom niet weergegeven.

2.5 Prognoses

2.5.1.1 Bevolkingsprojecties startjaar 2010

De studiedienst stelt sinds 2004 tweejaarlijks bevolkingsprognoses op. Een nieuwe prognose ten behoeve van dit rapport werd nog niet afgerond. Door de omschakeling naar een nieuwe bevolkingstoepassing is er vertraging opgelopen met betrekking tot de oplevering van zgn. mutatiebestanden. Deze zijn nodig zijn voor een correcte berekening van leeftijdspecifieke sterftekansen, migratiekansen en fertiliteit als noodzakelijke parameters voor een valide prognose. We verwachten een nieuwe prognose te kunnen opmaken in de loop van november 2012.

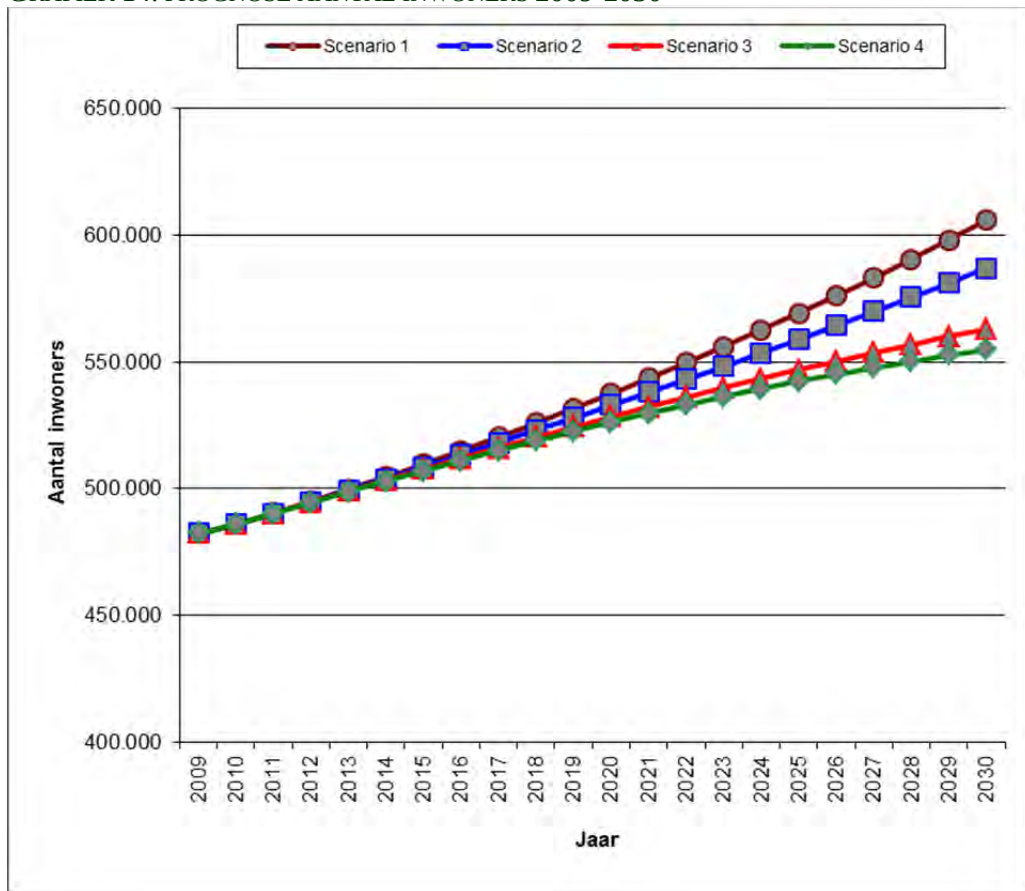
De laatste bevolkingsprognoses dateren van 2010. We werken hierna verder met deze cijfers. Deze prognoses, die aan de hand van waarnemingen in het verleden met betrekking tot migratie, vruchtbaarheid en levensverwachting voorspellingen trachten te doen over de toekomstige bevolkingsloop, gaan uit van 4 scenario's. In deze scenario's gaan we uit van een toenemende levensverwachting. De scenario's verschillen van elkaar op basis van migratie en vruchtbaarheid (het aantal kinderen geboren per vrouw):

- Scenario 1: positief migratiesaldo met toegenomen vruchtbaarheid
- Scenario 2: positief migratiesaldo met gelijk gebleven vruchtbaarheid
- Scenario 3: migratiesaldo gaat naar 0 met gelijk gebleven vruchtbaarheid
- Scenario 4: migratiesaldo gaat naar 0 met afgenomen vruchtbaarheid

Onderstaande grafiek geeft de vooruitzichten voor de bevolkingsaantallen over alle leeftijden heen. In alle scenario's is er sprake van een constante groei tussen 2006 en 2030. De scenario's met de sterkste groei zijn deze waar het migratiesaldo positief is. Scenario 1 komt in 2030 uit op een bevolkingsaantal boven 600.000. In scenario 2 ligt dit rond 587.000 inwoners. In scenario 3 en 4 is dit respectievelijk boven 562.000 en 554.000 inwoners.

GRAFIEK 14: PROGNOSE AANTAL INWONERS 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

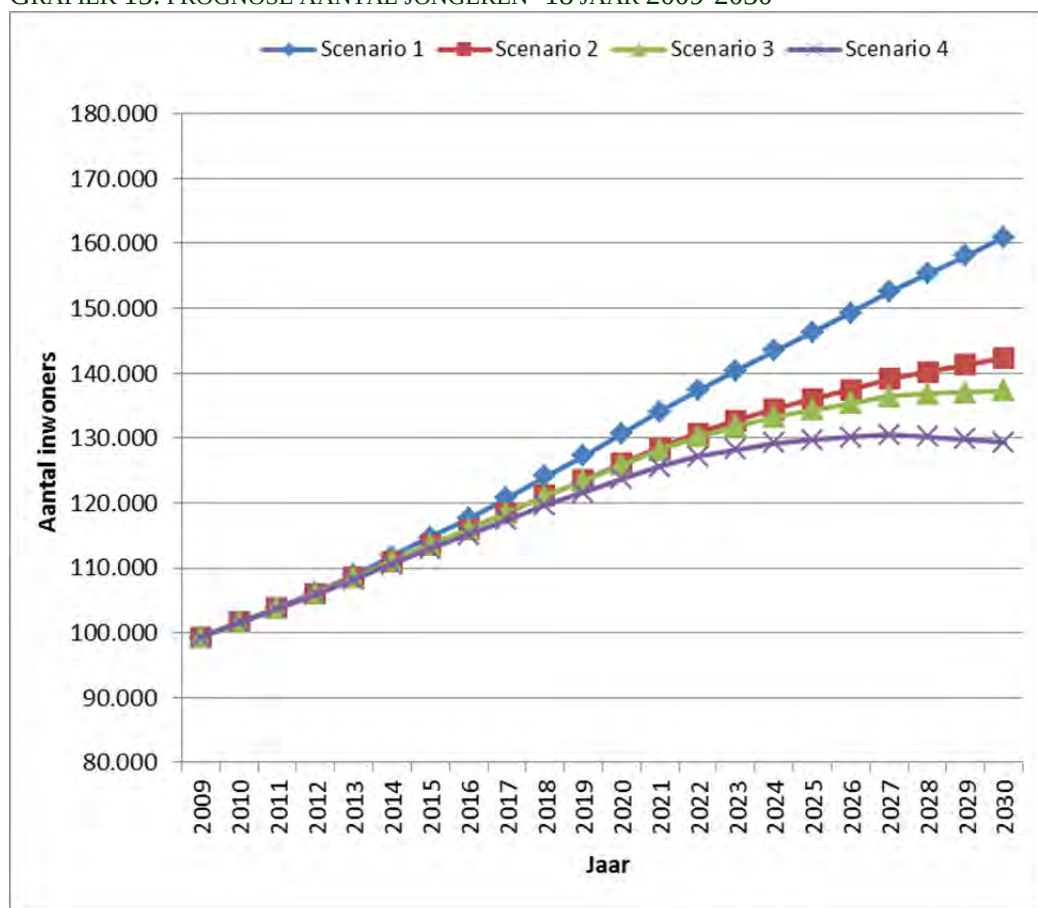

Als we naar leeftijd kijken, dan stellen we vast dat de jongeren (-18 jaar) in absolute aantallen zullen toenemen tot 2025. Nadien zal de groei afnemen in de scenario's 2,3 en 4. In aandeel van de bevolking neemt deze groep ook toe tot 2025. Dit aandeel zal terug licht afnemen in de scenario's waar de immigratie afneemt.

De groep op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) neemt in alle scenario's toe in absolute aantallen. Het gewicht van de beroepsactieve bevolking in de totale bevolking wordt wel kleiner.

Tot slot blijft het aantal 65-plussers stabiel tot 2020. Nadien neemt dit aantal toe. In aandeel van de bevolking is er tijdens de eerste helft van de periode een daling. Nadien zal het gewicht van deze groep terug toenemen.

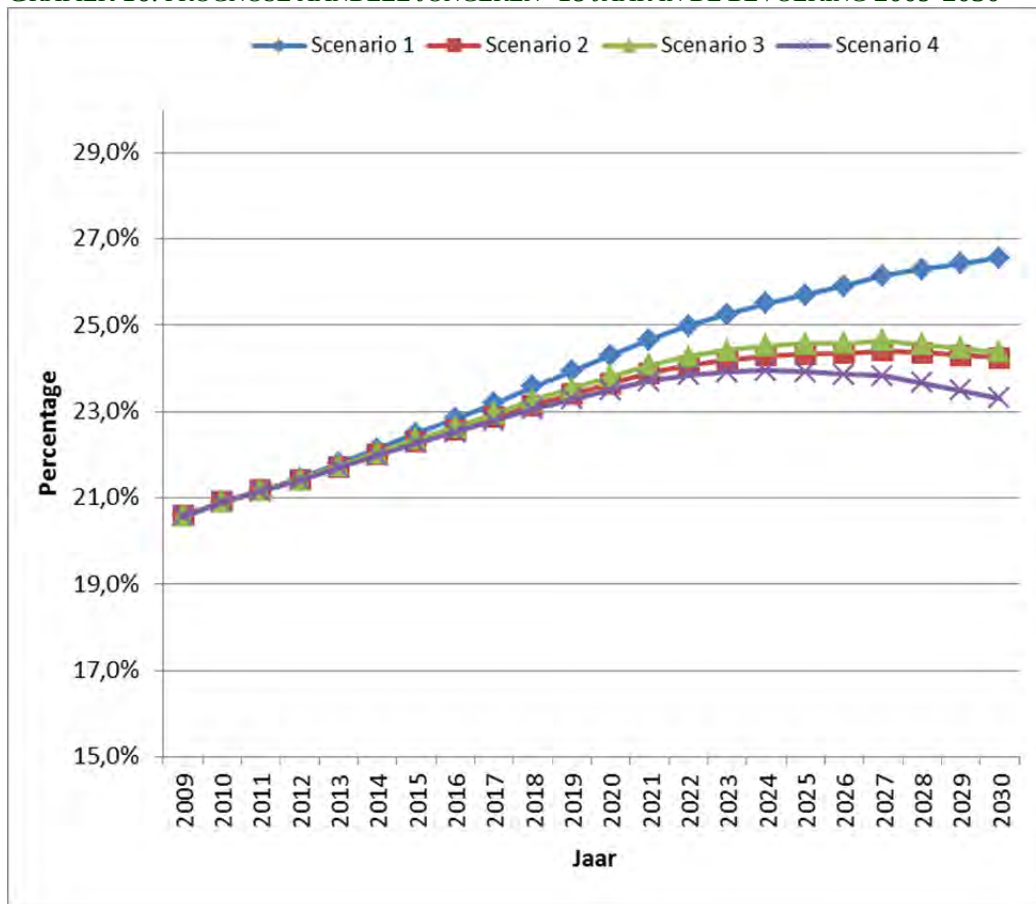
GRAFIEK 15: PROGNOSE AANTAL JONGEREN -18 JAAR 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

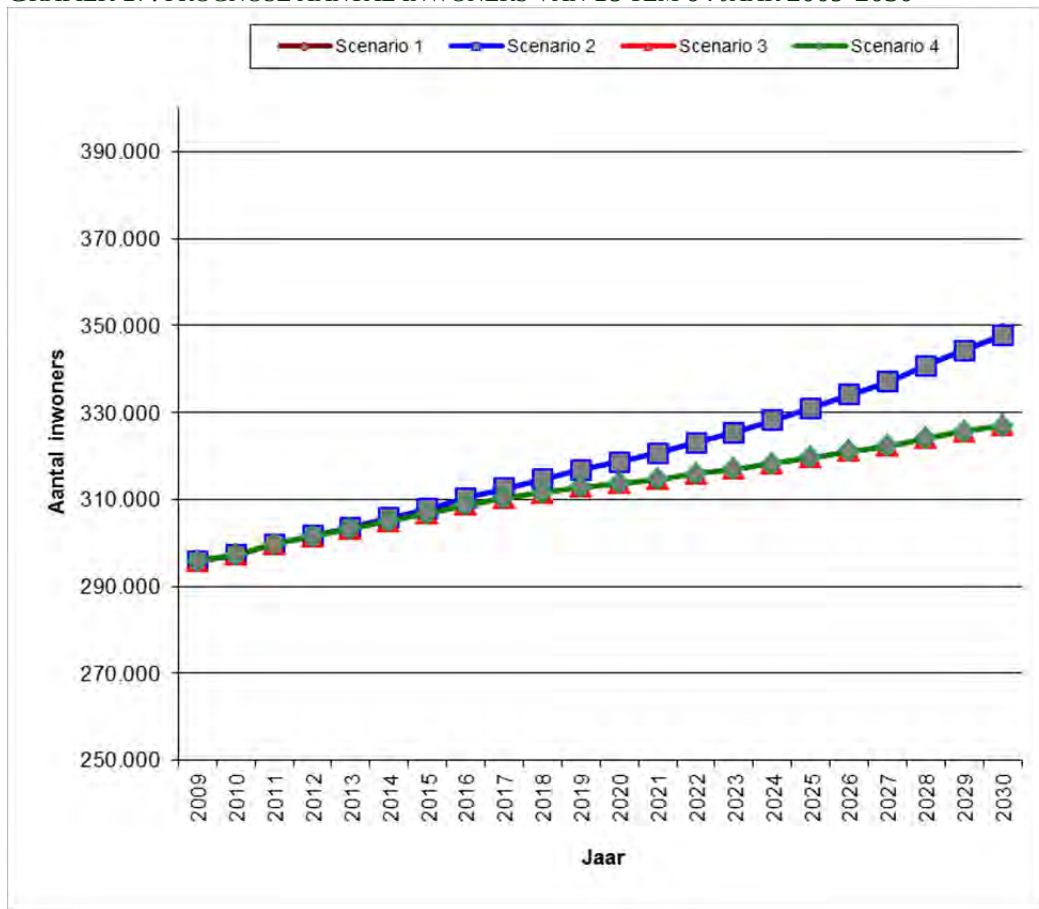
GRAFIEK 16: PROGNOSE AANDEEL JONGEREN -18 JAAR IN DE BEVOLKING 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

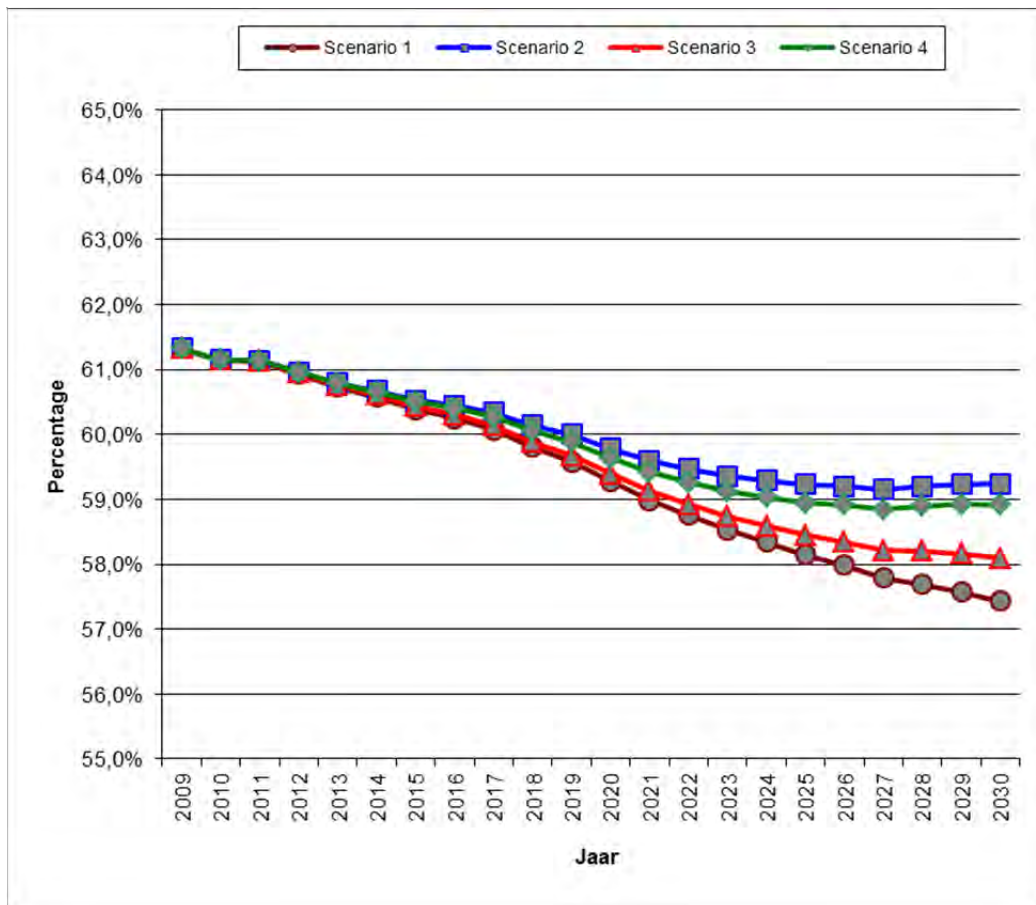
GRAFIEK 17: PROGNOSE AANTAL INWONERS VAN 18 TEM 64 JAAR 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

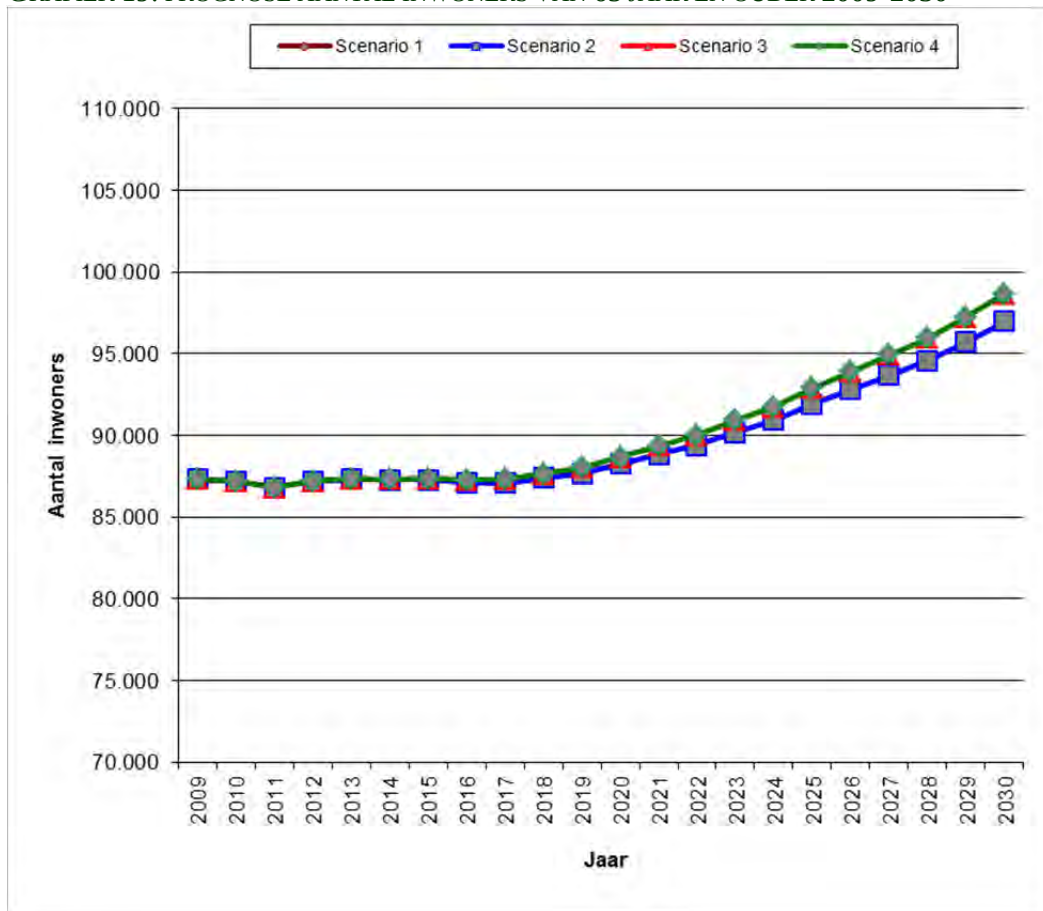
GRAFIEK 18: PROGNOSE AANDEEL INWONERS VAN 18 TEM 64 JAAR IN DE BEVOLKING 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

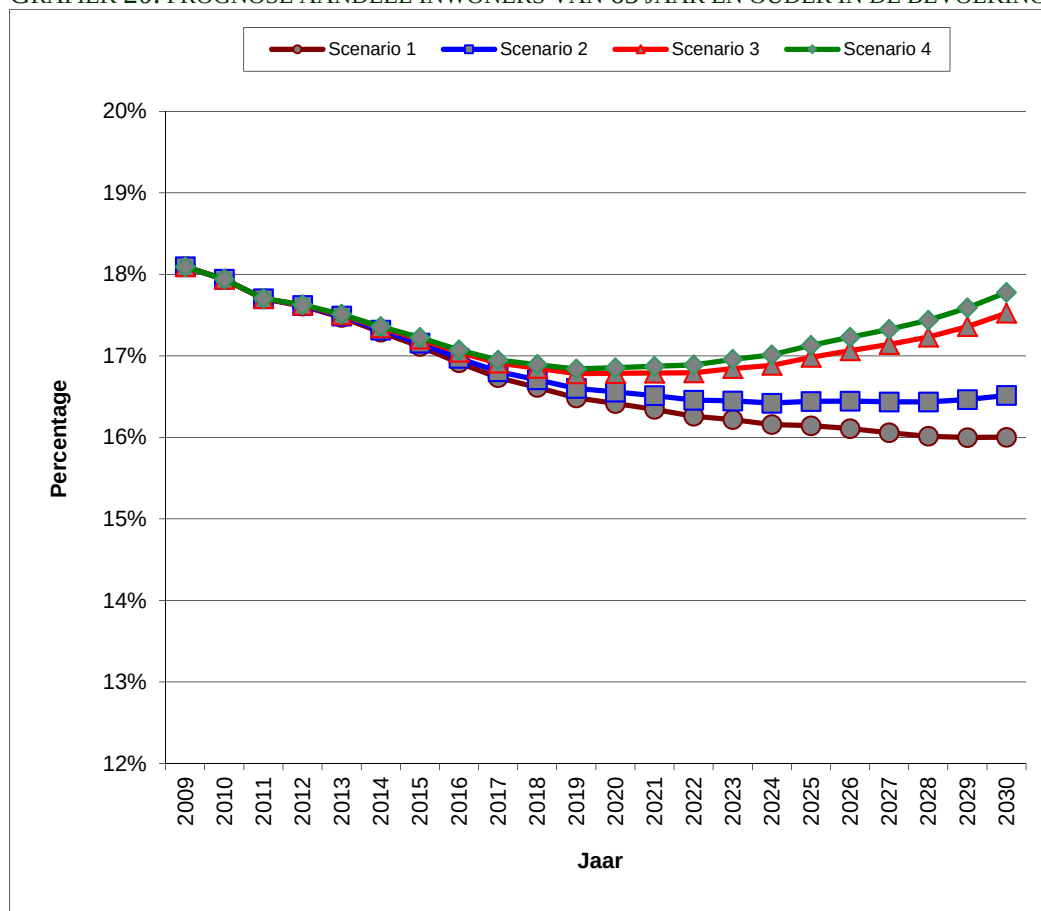
GRAFIEK 19: PROGNOSE AANTAL INWONERS VAN 65 JAAR EN OUDER 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

GRAFIEK 20: PROGNOSE AANDEEL INWONERS VAN 65 JAAR EN OUDER IN DE BEVOLKING 2009-2030

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010
Bewerkingen door Stadsobservatie

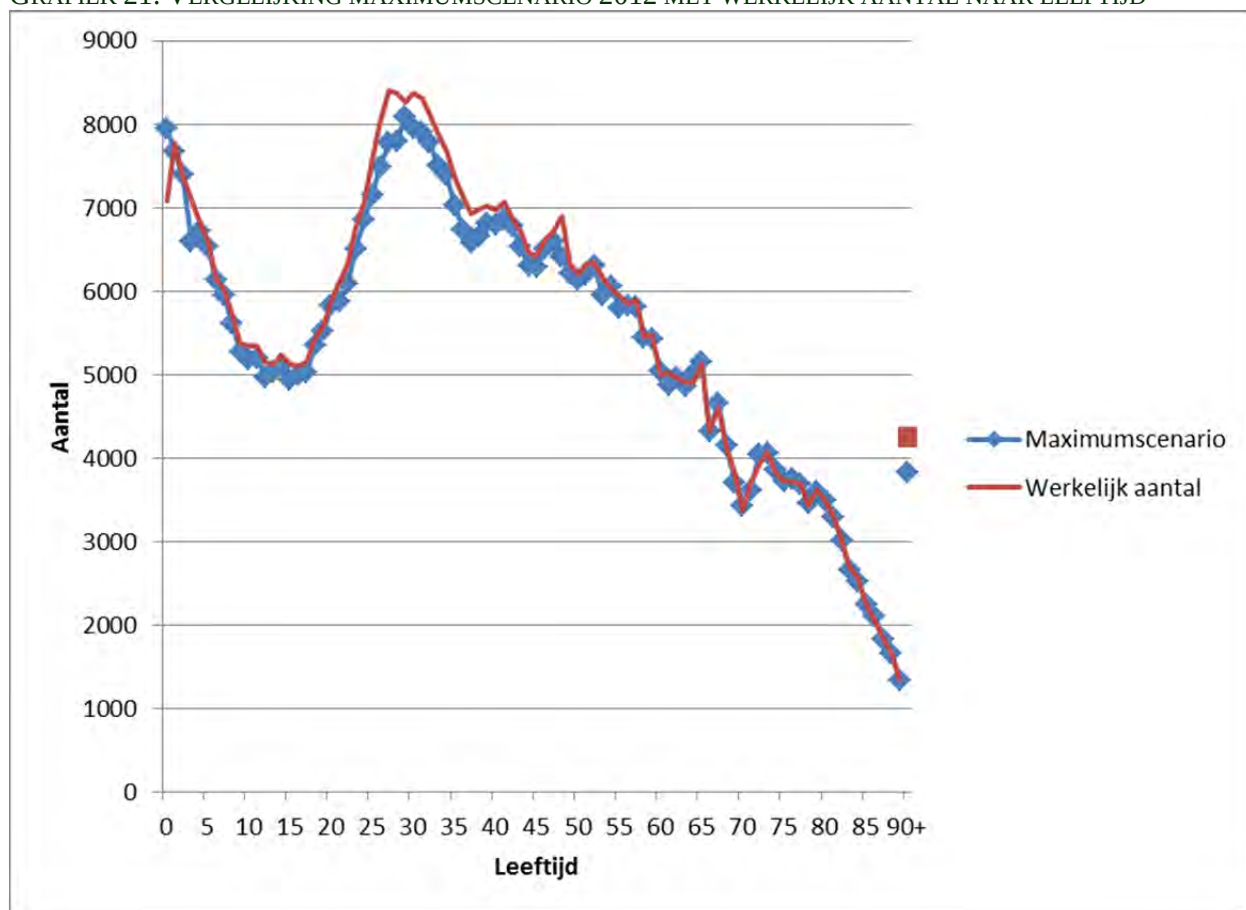

2.5.1.2 Realiteitstoets

Intussen zijn we in staat de prognose af te toetsen aan de werkelijke bevolkingsgroei voor het jaar 2012. In totaal werd het bevolkingsaantal met ongeveer 11.000 inwoners onderschat. Dit grote verschil is ontstaan in de loop van het jaar 2011. Voor een deel betreft het hier afwijkingen veroorzaakt door de overstap naar een nieuwe bevolkingstoepassing.

Naar leeftijd zien we dat de grootste onderschatting ligt bij de groep van 20 tot 40 jaar. Enkel bij de 0-jarigen is er een overschatting. Deze groep is in werkelijkheid gestagneerd, terwijl de prognoses voor 2012 nog steeds uitgaan van een stijging. De prognoses zullen daarom bijgesteld worden als de benodigde gegevens beschikbaar worden.

GRAFIEK 21: VERGELIJKING MAXIMUMSCENARIO 2012 MET WERKELIJK AANTAL NAAR LEEFTIJD

Bron: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie, 2010; Districts- en Loketwerking, 2012
Bewerkingen door Stadsobservatie

2.6 Literatuurlijst

Rotthier, P. (2012), *Bevolkingsoverzicht 2012*, stad Antwerpen: Studiedienst Stadsobservatie

Rotthier, P. (2010), *Bevolkingsprognoses Antwerpen 2009-2030*, stad Antwerpen: Studiedienst Stadsobservatie

Schouppe, J. (2010), *Verhuisbewegingen in Antwerpen 2010: een analyse van de verhuisbewegingen in 2010 op buurtniveau naar nationaliteit en leeftijd*, stad Antwerpen: Studiedienst Stadsobservatie

Omgevingsanalyse

bij de opmaak van het meerjarenplan 2014-2019

3. Wonen, milieu en mobiliteit

STAD ANTWERPEN

De gegevens werden bijgewerkt tot 30 september 2012. Voor een groot deel van de cijferreeksen zijn actuele updates beschikbaar op <http://www.antwerpen.buurtmonitor.be>.

Inhoud

Hoofdstuk 3: Wonen, milieu en mobiliteit.....	1
3.1 Lijst van grafieken, kaarten en tabellen	3
3.2 Huisvesting.....	5
3.2.1 Algemeen.....	5
3.2.2 Woningvoorraad	6
3.2.2.1 Algemeen	6
3.2.2.2 Sociale woningen	8
3.2.2.3 Wonen en zorg	9
3.2.3 Kwaliteitsvolle huisvesting.....	13
3.2.3.1 Leegstand en verwaarlozing.....	13
3.2.3.2 Aanwezigheid van voorzieningen in de woning	13
3.2.3.3 Staat van de woning	14
3.2.3.4 Energiezuinig wonen.....	15
3.2.4 Woningmarkt	19
3.3 Woonomgeving / ruimtelijke ordening	20
3.4 Milieu	23
3.4.1 Luchtvervuiling en geluidsoverlast	23
3.4.2 Groen	28
3.4.3 Bodemverontreiniging	32
3.4.4 Waterkwaliteit	33
3.4.5 Onderzoek naar milieu bewustzijn en gedrag bij de Antwerpenaren.	35
3.4.5.1 Inleiding	35
3.4.5.2 Prioriteiten.....	35
3.4.5.3 Motivatoren en belemmeringen	38
3.4.5.4 Actiebereidheid	41
3.4.5.5 Rol van de stad Antwerpen	43
3.5 Mobiliteit.....	45
3.5.1 Mobiliteitsgedrag.....	46
3.5.1.1 Bewoners.....	46
3.5.1.2 Bedrijven en hun werknemers.....	50
3.5.1.3 Bezoekers.....	57
3.5.2 Fietspaden.....	58
3.5.3 Verkeersveiligheid.....	61
3.5.4 Impact grote werven: 2013-2018.....	70
3.5.4.1 Inleiding	70
3.5.4.2 Impact van de geplande grote werven.....	70
3.5.4.3 Minderhinderplan.....	71
3.5.4.4 Overzicht van Projecten met impact op mobiliteit.....	72
3.5.4.4.1 Masterplan 2020.....	72
3.6 Literatuurlijst.....	75

3.1 Lijst van grafieken, kaarten en tabellen

Grafiek 1: Evolutie aantal prestaties inzake gezinszorg en Vlaamse programmatienorm in stad Antwerpen	12
Grafiek 2: Aanwezigheid van voorzieningen in de woning	13
Grafiek 3: Tevredenheid over de woning en aan/afwezigheid van basiscomfort	14
Grafiek 4: Globale staat van de woning naar bewonerstatuut	15
Grafiek 5: Energiebesparende maatregelen in de woning	16
Grafiek 6: Aanwezigheid van energiezuinige toestellen in de woning en bewonersstatuut	17
Grafiek 7: Aanwezigheid van isolatiemaatregelen in de woning en bewonersstatuut	17
Grafiek 8: Aanwezigheid van energiezuinige warmteregelaars in de woning en bewonersstatuut	18
Grafiek 9: Evolutie van de gemiddelde prijs voor woonhuizen en appartementen	19
Grafiek 10: Appreciatie Antwerpenaar over zijn woonomgeving	20
Grafiek 11: Appreciatie Antwerpenaar over de uitstraling en netheid van de woonomgeving	22
Grafiek 12: Aantal dagen met daggemiddelde PM10 > 50 µg/m ³ (max 35 keer toegelaten)	24
Grafiek 13: Jaargemiddelde concentratie PM10 (µg/m ³)	24
Grafiek 14: Jaargemiddelde concentratie PM2,5 (µg/m ³)	25
Grafiek 15: Oppervlakte verontreinigde gronden: aandeel ten opzichte van totale oppervlakte	32
Grafiek 16: Percentage metingen volgens waterkwaliteitscategorie (BBI-index)	33
Grafiek 17: Percentage metingen volgens waterkwaliteitscategorie (Prati-index)	34
Grafiek 18: Prioritaire thema's op vlak van milieu	35
Grafiek 19: mening over luchtkwaliteit in Antwerpen	36
Grafiek 20: prioriteiten op vlak van verkeer	37
Grafiek 21: motivatoren om iets te doen voor het milieu	38
Grafiek 22: belangrijkste demotivatoren om iets voor milieu te doen	39
Grafiek 23: Wat doe je zelf voor het milieu of bent u van plan?	42
Grafiek 24: Impact van de stad Antwerpen op het milieu volgens respondenten	43
Grafiek 25: De rol van de stad Antwerpen m.b.t. milieubewust gedrag	44
Grafiek 26: Mening over de stelling „De stad geeft zelf het goede voorbeeld op vlak van milieu“	44
Grafiek 27: Type vervoer van Antwerpenaar van/naar werk en in vrije tijd	45
Grafiek 28: Welke vervoerswijze gebruikte u het vaakst voor de woon-schoolverplaatsing?	46
Grafiek 29: Hoe vaak verplaatste u zich de laatste maand op elk van de volgende wijzen naar het werk?	47
Grafiek 30: Oordeel over aspecten van mobiliteitsbeleid, 2010	49
Grafiek 31: Mening van de bedrijven (werkgevers) of er voldoende autoparkeerplaatsen zijn	50
Grafiek 32: Hoeveel dagen verplaatst u zich niet naar het werk omdat u thuis werkt?	52
Grafiek 33: Vervoerskeuze werknemers	52
Grafiek 34: Vergelijking van keuze in vervoerswijze 2006-2010 voor werknemers met woon-werkafstand < 5km	53
Grafiek 35: vervoerswijze in functie van woon-werkafstand	54
Grafiek 36: Frequentie dienstverplaatsing werknemers	55
Grafiek 37: vervoerswijze vrije tijd in functie van aanwezigheid bedrijfswagen in gezin	56
Grafiek 38: vervoerskeuze thuis - eindbestemming	57
Grafiek 39: Plaats van parkeren bij het laatste bezoek van de Antwerpse bezoeker	58
Grafiek 40: Verdeling mening over „voldoende fietspaden in de buurt“ volgens het aantal kilometer fietspaden in die buurt	61
Grafiek 41: Evolutie aantal verkeersongevallen met slachtoffers of lichamelijk letsel	62
Grafiek 42: Verkeersongevallen volgens vervoerswijze	62
Kaart 1: Aandeel sociale woningen (%)	9
Kaart 2: Mooie en groene buurten	21

Kaart 3: geluidskaart stad Antwerpen	27
Kaart 4: Groene ruimte in de stad	29
Kaart 5: Aandeel groenoppervlakte per district	31
Kaart 6: Aandeel inwoners met minstens één auto in het gezin (2011, +).....	48
Kaart 7: Voldoende en veilige fietspaden in de buurt.....	60
Kaart 8: Schoolomgeving verkeersveilig	64
Kaart 9: Voldoende fietspaden in mijn buurt	65
Kaart 10: Fietspaden in mijn buurt zijn veilig.....	66
Kaart 11: Last van agressief verkeersgedrag.....	67
Kaart 12: Last van onaangepaste snelheid in de buurt	68
Kaart 13: Gepercipieerd risico op ongeval.....	69
Kaart 14: Werven in en rond Antwerpen die in 2014 en 2015 zullen worden uitgevoerd.....	71
Tabel 1: Aantal huishoudens naar het aantal gezinsleden, 2004-2012 en groeipercentage	5
Tabel 2: Woningdichtheid naar district.....	5
Tabel 3: Woonpatrimonium	6
Tabel 4: Verdeling woningen volgens statuut van de bewoner, 2001.....	8
Tabel 5: Evolutie aantal woongelegenheden in Woonzorgcentra	10
Tabel 6: Evolutie aantal erkende service flats.....	10
Tabel 7: Evolutie aantal plaatsen in dagverzorgingscentra	11
Tabel 8: Evolutie aantal plaatsen in centra voor kortverblijf	11
Tabel 9: Evolutie van de gemiddelde prijzen met 2005 als referentiejaar.	19
Tabel 10: Jaargemiddelde concentratie NO2	26
Tabel 11: Aandeel groene oppervlakte.....	28
Tabel 12: Afhandeling van dossiers verontreinigde gronden.....	33
Tabel 13: Demotivatoren voor milieubewust gedrag naar kenmerken van de respondenten.....	40
Tabel 14: Aantal/aandeel gezinnen naar het aantal auto's per gezin	47
Tabel 15: Gemiddelde tevredenheid (score op 5) op aspecten van het mobiliteitsbeleid, 2010	49
Tabel 16: Parkeermogelijkheid bij of in de buurt van uw bedrijf?	50
Tabel 17: Welke mobiliteitsmaatregelen voor fietsers heeft uw bedrijf genomen of welke worden overwogen?	51
Tabel 18: Biedt uw bedrijf telewerken aan?.....	51
Tabel 19: Masterplan 2020.....	72
Tabel 20: Projecten openbaar domein.....	73

3.2 Huisvesting

3.2.1 Algemeen

Anno 2012 telt Antwerpen 239.581 huishoudens. Sinds 2000 is dit aantal met meer dan 16.000 toegenomen en verwacht wordt dat deze toename zich zal voortzetten. Een groot deel van de huishoudens bestaat uit alleenstaanden (43,5%). Grotere huishoudens nemen in verhouding sterker toe (zie hoofdstuk demografie).

TABEL 1: AANTAL HUISHOUDENS NAAR HET AANTAL GEZINSLEDEN, 2004-2012 EN GROEIpercentage

Aantal huishoudens met	2004	2012	Groeipcentage
1 gezinslid	107.555	110.393	2,6 %
2 gezinsleden	64.843	65.228	0,6 %
3 gezinsleden	24.941	26.335	5,6 %
4 gezinsleden	17.776	20.380	14,7 %
5 gezinsleden	7.377	9.449	28,1 %
meer dan 5 gezinsleden	6.326	7.795	23,2 %

Bron: Stad Antwerpen, Districts- en loketwerking
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

TABEL 2: WONINGDICHTHEID NAAR DISTRICT

	huishoudens	oppervlakte woongebied	huishoudens/ha
Stad Antwerpen	226.196	54.617.511	41,4
District Antwerpen	89.723	16.739.085	53,6
2000	20.670	3.855.157	53,6
2018	25.889	4.274.926	60,6
2020	11.731	2.333.014	50,3
2030	4.686	1.734.482	27,0
2050	7.149	2.296.377	31,1
2060	19.598	2.245.129	87,3
District Berendrecht- Zandvliet-Lillo	3.476	3.176.440	10,9
District Deurne	33.773	6.974.812	48,4
District Borgerhout	19.106	2.736.943	69,8
District Merksem	18.295	4.253.005	43,0
District Ekeren	9.365	5.594.159	16,7
District Berchem	20.694	4.184.385	49,5
District Wilrijk	17.540	6.037.429	29,1
District Hoboken	14.224	4.921.252	28,9

Bron: Stad Antwerpen, Stadsontwikkeling, Gewestplan en BPA/RUP (2010) en Districts- en Loketwerking, 1 januari 2010

De woondichtheid is het aantal huishoudens per hectare woongebied. Het stedelijk gemiddelde bedraagt 41 huishoudens. In Antwerpen Noord (2060) tellen we dubbel zo veel huishoudens, namelijk 87 en ook in Borgerhout, 2018, 2000 en 2020 ligt dit cijfer gevoelig hoger. In gebieden zoals Berendrecht-Zandvliet-Lillo, 2030 maar ook de districten Ekeren en Wilrijk zijn opvallend minder huishoudens per hectare woongebied.

3.2.2 Woningvoorraad

3.2.2.1 Algemeen

TABEL 3: WOONPATRIMONIUM

Type	Aantal	%
aantal appartementen en buildings	141.186	60,7%
aantal huizen, hoeven en bijgebouwen	91.497	39,3%
Totaal	232.683	100,0%

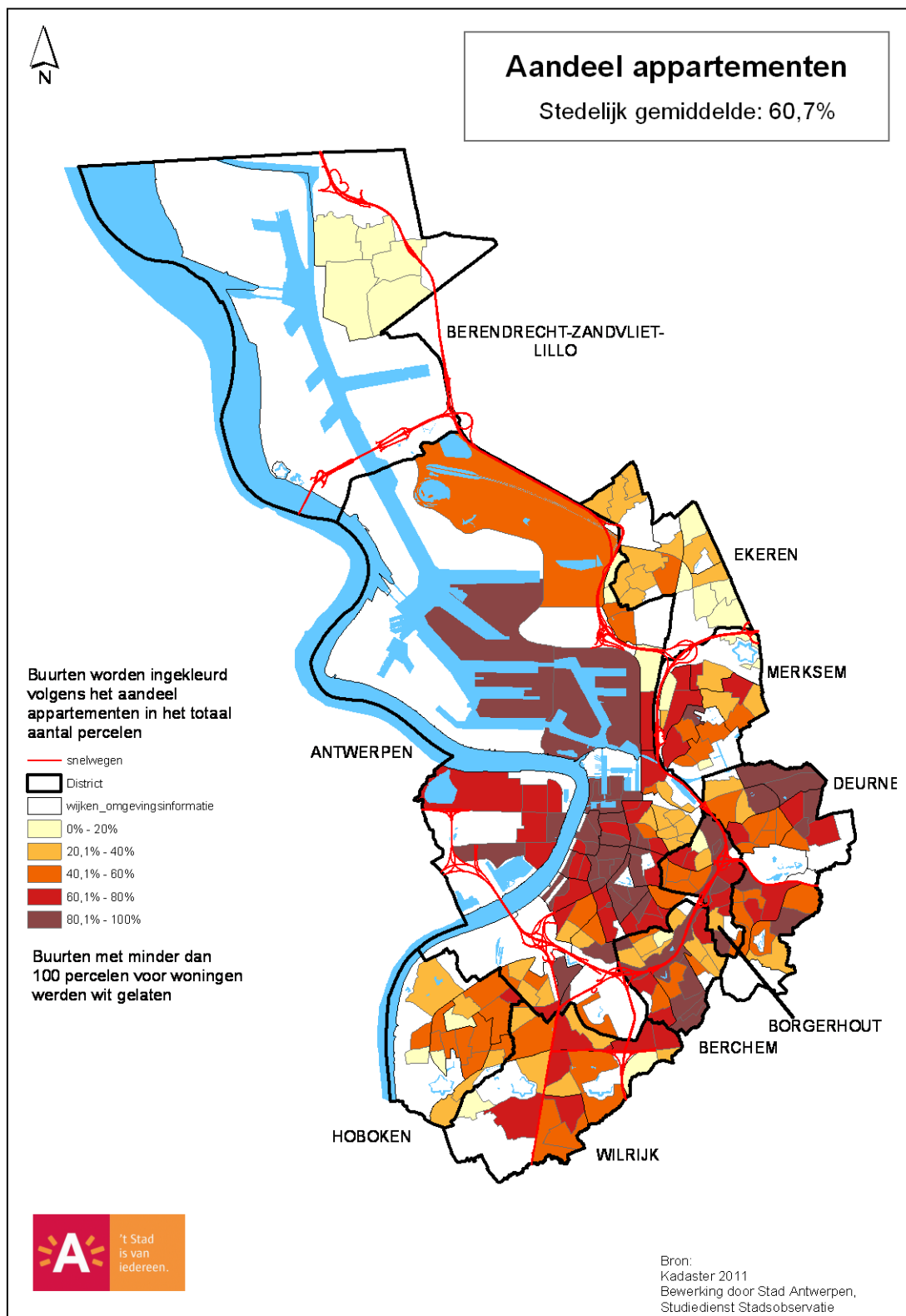
Bron: Kadaster 2011

Bewerkingen: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Een exacte schatting van het aantal woningen is momenteel niet voorhanden voor de stad Antwerpen. We baseren ons hiervoor op gegevens van het kadaster. De eenheid hangt af van het eigenaarstatuut van de woning. Indien een appartementsblok vijf huishoudens heeft maar slechts één eigenaar, wordt deze volgens deze bron als één woning beschouwd, indien een blok vijf eigenaars heeft, worden er vijf woningen geteld. Met deze opmerking in het achterhoofd telt Antwerpen meer dan 141.186 appartementen en 91.500 eengezinswoningen. Het aandeel appartementen is zeer hoog in de oude binnenstad, Linkeroever en Luchtbal. Ook delen van Deurne en Berchem extra Muros tellen een groot aandeel appartementen.

KAART 1: AANDEEL APPARTEMENTEN IN ANTWERPEN PER BUURT

TABEL 4: VERDELING WONINGEN VOLGENS STATUUT VAN DE BEWONER, 2001

	N	eigenaar	huurder
Stad Antwerpen	191.159	53,4%	46,6%
Distr. Antwerpen	68.368	39,0%	61,0%
Distr. Berendrecht-Zandvliet-Lillo	3.443	79,8%	20,2%
Distr. Ekeren	8.550	77,3%	22,7%
Distr. Merksem	16.775	64,4%	35,6%
Distr. Deurne	30.628	57,2%	42,8%
Distr. Borgerhout	16.187	52,1%	47,9%
Distr. Berchem	17.512	56,4%	43,6%
Distr. Wilrijk	16.114	63,4%	36,6%
Distr. Hoboken	13.397	69,4%	30,6%

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische informatie, Socio-economische enquête

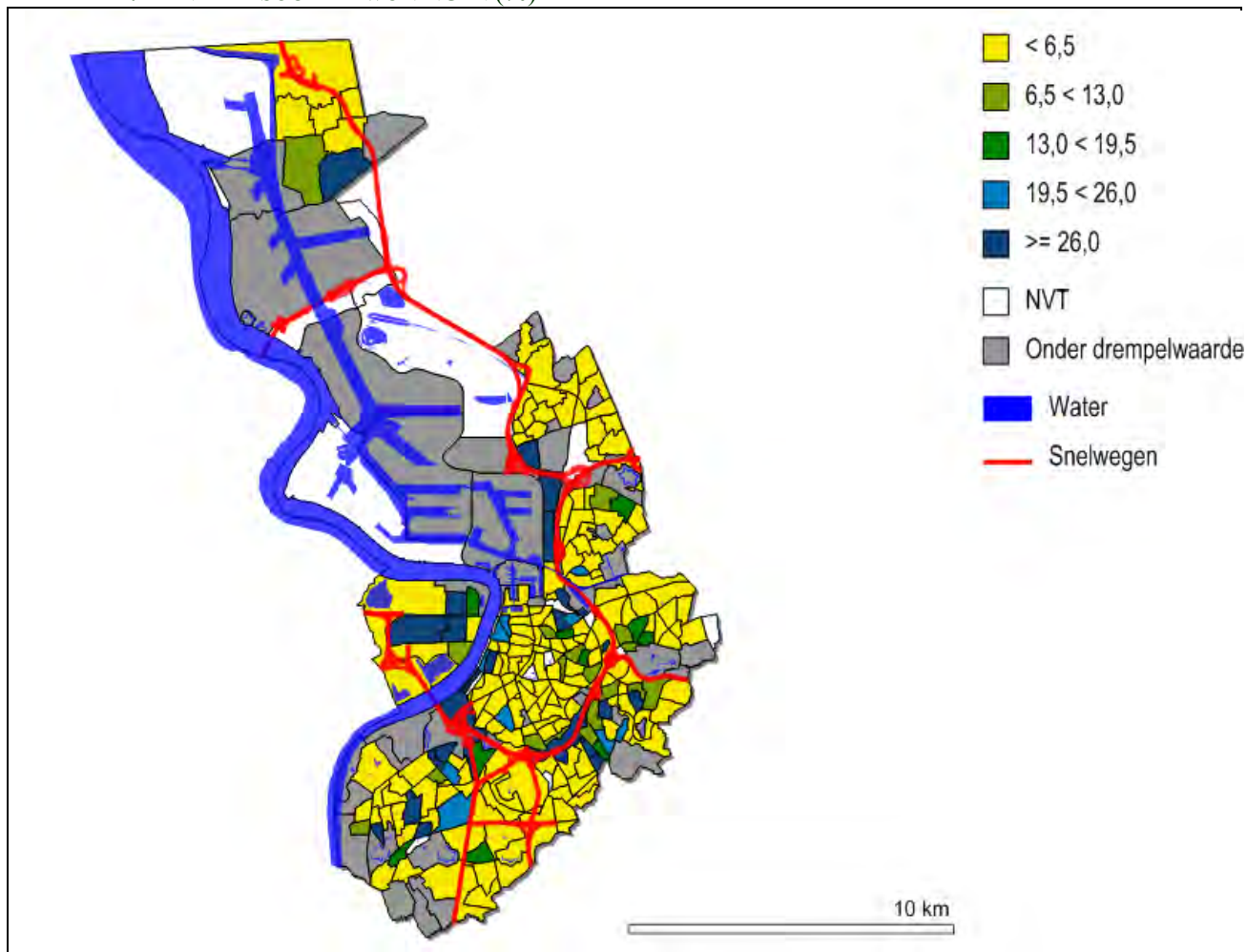
Bewerkingen: Stad Antwerpen, Stadsontwikkeling, Ruimtelijke Planning

De meest recente formele gegevens inzake bewonersstatuut dateren van de Volkstelling van 2001. In 2001 wordt 53% van de woningen binnen de stad Antwerpen bewoond door eigenaars, mede-eigenaars of vruchtgebruikers van de woning. In Vlaanderen is bijna drie op vier woningen een eigendom (74%). In de districten Berendrecht/Zandvliet/Lillo en Ekeren merken we het hoogste aandeel eigenaars op: bijna acht op tien woningen worden door de eigenaar bewoond. Daarna volgen Hoboken, Merksem en Wilrijk met respectievelijk 69%, 64% en 63%. In Borgerhout en Antwerpen ligt het aandeel eigenaars met 52% en 39% onder het stedelijk gemiddelde.

3.2.2.2 Sociale woningen

In 2011 telt Antwerpen 23.981 sociale woningen. Het gaat hier om sociale huurwoningen en sociale koopwoningen. Deze gegevens worden opgevraagd bij sociale huisvestingsmaatschappijen (ABC, DIW, Woonhaven), de sociale verhuurkantoren (ASVK, SVK Huurdersunie en SVK Woonunie), het Vlaams Woningfonds en ARRO. Een vergelijking met de vorige jaren is echter niet mogelijk aangezien deze telling sinds 2011 op een andere wijze gebeurt. Op onderstaande figuur zien we dat het aandeel sociale huisvesting het sterkst geconcentreerd is in de buurten op Nieuw-Zuid, Linkeroever, Kiel, Luchtbal en Rozemaai. We merken hierbij op dat de helft van alle sociale woningen geconcentreerd is in slechts 11 van de 260 buurten.

KAART 1: AANDEEL SOCIALE WONINGEN (%)

Bron: Stad Antwerpen, Samen Leven 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

3.2.2.3 Wonen en zorg

In dit deel besteden we aandacht aan cijfers m.b.t. ouderenzorg. Hierbij wordt ingegaan op aangepast wonen voor senioren, onder andere in de woonzorgcentra en serviceflats. Hierbij focussen we louter op de behoefte en het aanbod. Alle gesubsidieerde en geprogrammeerde zorgvormen komen hierbij aan bod, ook de thuisblijfondersteunende zorgfuncties zoals de lokale dienstencentra, centra voor kortverblijf, dagverzorgingscentra en de thuiszorgsector.

Voor meer informatie in detail over de capaciteit en de locatie van het bestaande zorgaanbod en de geplande investeringen verwijzen we naar het Zorgstrategisch Plan (2008) van OCMW Antwerpen.

Het *aantal woongelegenheden in woon-zorgcentra (WZC)* gaat in stijgende lijn, maar volgt geenszins de toename van het aantal geprogrammeerde woongelegenheden (volgens de programmatiecriteria van de Vlaamse overheid). Terwijl het tekort aan woongelegenheden in 2006 nog 712 bedroeg, is dit tekort in 2012 opgelopen tot 999. Ook het aantal *erkende serviceflats* nam sinds 2006 toe maar ook hier is de toename van het aantal gewenste plaatsen volgens de Vlaamse programmatienorm groter. Het tekort evolueerde van 937 in 2006 naar 968 in 2012. Via het Zorgbedrijf Antwerpen en de koepelverenigingen van de residentiële ouderenzorg kennen we ook het aantal niet-erkende serviceflats. In totaal telt Antwerpen iets meer dan 2.900 seniorenflats (erkende en niet-erkende serviceflats). Van deze seniorenflats zijn er 47% erkend als serviceflat.

TABEL 5: EVOLUTIE AANTAL WOONGELEGENHEDEN IN WOONZORGCENTRA

Categorie	Aantal wgl 2006	Aantal wgl 2008	Aantal wgl 2009	Aantal wgl 2010	Aantal wgl 2011	Aantal wgl 2012
Werkelijk aantal	5.259	5.349	5.466	5.582	5.571	5.824
Gewenst aantal volgens programmacriteria	5.971	6.216	6.292	6.462	6.789	6.823
Saldo	-712	-867	-826	-880	-1.218	-999

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, 2006 - 2012

TABEL 6: EVOLUTIE AANTAL ERKENDE SERVICE FLATS

Categorie	Aantal 2006	Aantal 2008	Aantal 2009	Aantal 2010	Aantal 2011	Aantal 2012
Werkelijk aantal	1.311	1.353	1.372	1.372	1.372	1.392
Gewenst aantal	2.248	2.247	2.232	2.319	2.339	2.360
Saldo	-937	-894	-860	-947	-967	-968

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, 2006 - 2012

Tekorten aan WZC zijn er in de districten Wilrijk, Hoboken, Merksem en Borgerhout. Ook is er nog geen aanbod aan WZC in de wijken Schoonbroek-Luchtbal, Nieuwdreef-Lambrechtschoeken (Merksem), Deurne Oost, Groenenhoek (Berchem), Linkeroever en Diamant-Stadspark. In het district Antwerpen is het globale aanbod meer dan toereikend.

Tekorten aan serviceflats (erkende en niet-erkende opgeteld) zijn er in de districten Merksem, Borgerhout, Berchem en de wijken Deurne Oost en Diamant-Stadspark. Kleine tekorten zien we in delen van Wilrijk, Hoboken en Ekeren. In Wilrijk Centrum, Deurne Centrum en delen van het district Antwerpen overschrijdt het aanbod ruimschoots de Vlaamse programmatienorm.

In een minderheid van de Antwerpse wijken bestaat er een aanbod aan *dagverzorging en kortverblijf*, maar behalve in het district Hoboken zijn er wel al in elk district plaatsen voorzien. Hoewel er sprake is van een toename van het aantal plaatsen sinds 2006 blijft het tekort er groot. Het gewenste aantal plaatsen dagverzorging is in 2012 slechts voor 50% ingevuld; bij kortverblijf is het programma voor 25% ingevuld.

TABEL 7: EVOLUTIE AANTAL PLAATSEN IN DAGVERZORGINGSCENTRA

Categorie	Aantal 2006	Aantal 2007	Aantal 2008	Aantal 2009	Aantal 2010	Aantal 2011	Aantal 2012
Werkelijk aantal	75	75	75	105	105	105	105
Gewenst aantal volgens programmamacriteria	199	201	202	204	187	206	208
Saldo	-124	-126	-127	-99	-82	-101	-103

Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, 2012

TABEL 8: EVOLUTIE AANTAL PLAATSEN IN CENTRA VOOR KORTVERBLIJF

Categorie	Aantal 2006	Aantal 2007	Aantal 2008	Aantal 2009	Aantal 2010	Aantal 2011	Aantal 2012
Werkelijk aantal	27	34	34	42	36	49	55
Gewenst aantal volgens programmamacriteria	199	201	202	204	187	206	208
Saldo	-172	-167	-168	-162	-151	-157	-153

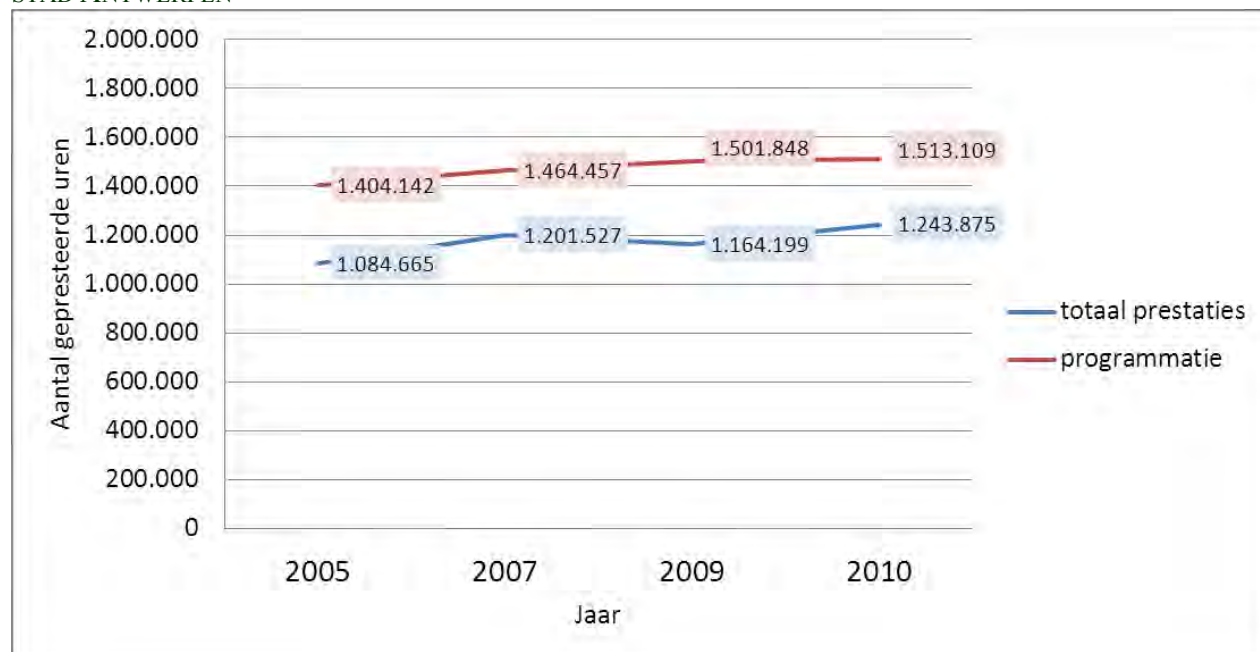
Bron: Agentschap Zorg en Gezondheid, 2012

Op basis van het aantal inwoners kan er momenteel in stad Antwerpen voor 33 *lokale dienstencentra* een erkenning bekomen worden. Het Zorgbedrijf beheert in totaal 40 erkende en niet-erkende lokale dienstencentra in Antwerpen – verspreid over de 31 wijken - en streeft ernaar om in elke wijk minstens één dienstencentrum te voorzien. In zes wijken is er vandaag nog geen aanbod: Ekeren Mariaburg-Donk, Nieuwdreef-Lambrechtshoeken (Merksem), Deurne Oost, Diamant-Stadspark, Nieuw Kwartier (Berchem) en Hoogte-Oosterveld-Elsdonk (Wilrijk).

Het totaal aantal prestaties inzake gezinszorg is sinds 2005 globaal toegenomen. Terwijl in 2005 slechts 77% van de Vlaamse programmatienorm effectief werd ingevuld, is dit percentage in 2010 toegenomen tot 82%. In alle randdistricten – met uitzondering van Borgerhout - worden er relatief minder prestaties geleverd. Het gaat hierbij telkens om een invulling van 62% tot 73%. Ook in Linkeroever wordt de programmatienorm maar voor twee derde ingevuld.

GRAFIEK 1: EVOLUTIE AANTAL PRESTATIES INZAKE GEZINSZORG EN VLAAMSE PROGRAMMATIENORM IN STAD ANTWERPEN

Bron: Rapport Evolutie prestaties thuishulp in Antwerpen, 2012

3.2.3 Kwaliteitsvolle huisvesting

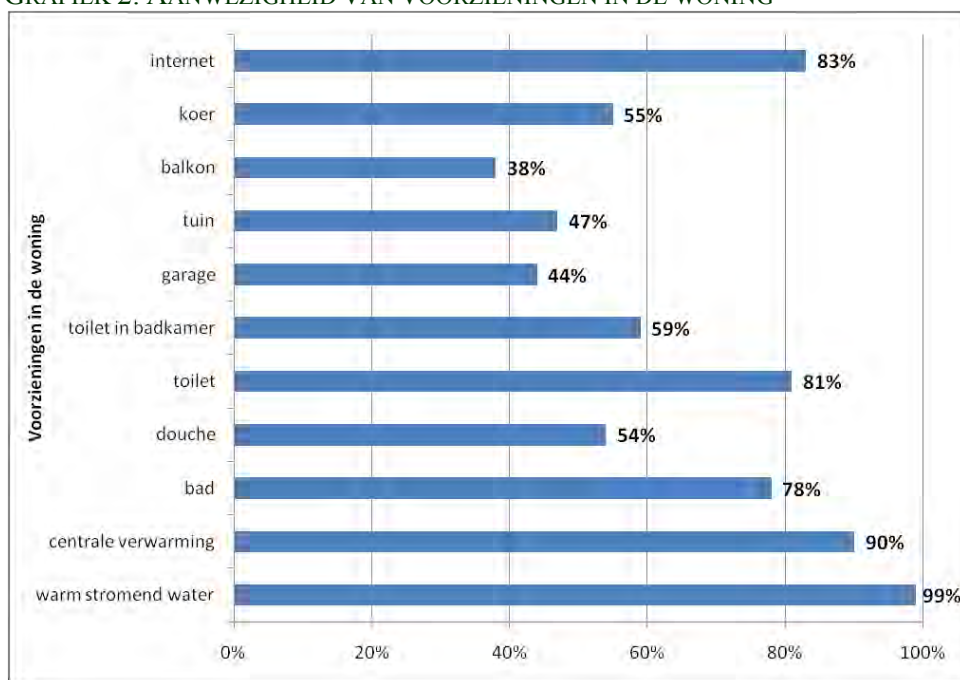
3.2.3.1 Leegstand en verwaarlozing

Op basis van de Monitor wonen (2010) weten we dat er in het Antwerpse 503 ongeschikt- en onbewoonbaar verklaarde panden (woningen en handelspanden) zijn. Het aantal verwaarloosde panden ligt op 904 en het aantal leegstaande panden op 415.

3.2.3.2 Aanwezigheid van voorzieningen in de woning

In deze paragraaf gaan we in op het comfortniveau en de kwaliteit van de woningen. Onderstaande figuur toont de percentages aanwezigheid van een aantal voorzieningen in de woning. Warm stromend water ontbreekt in uitzonderlijke gevallen (1%). Het aandeel woningen zonder toilet bedraagt eveneens 1%. Daarentegen is er in 81% van de woningen een afzonderlijk toilet aanwezig en in 9 op 10 een centrale verwarming. De meeste woningen zijn uitgerust met een bad (78%) en in 83% van de woningen is internet beschikbaar.

GRAFIEK 2: AANWEZIGHEID VAN VOORZIENINGEN IN DE WONING

Bron: Stadsmonitor 2011

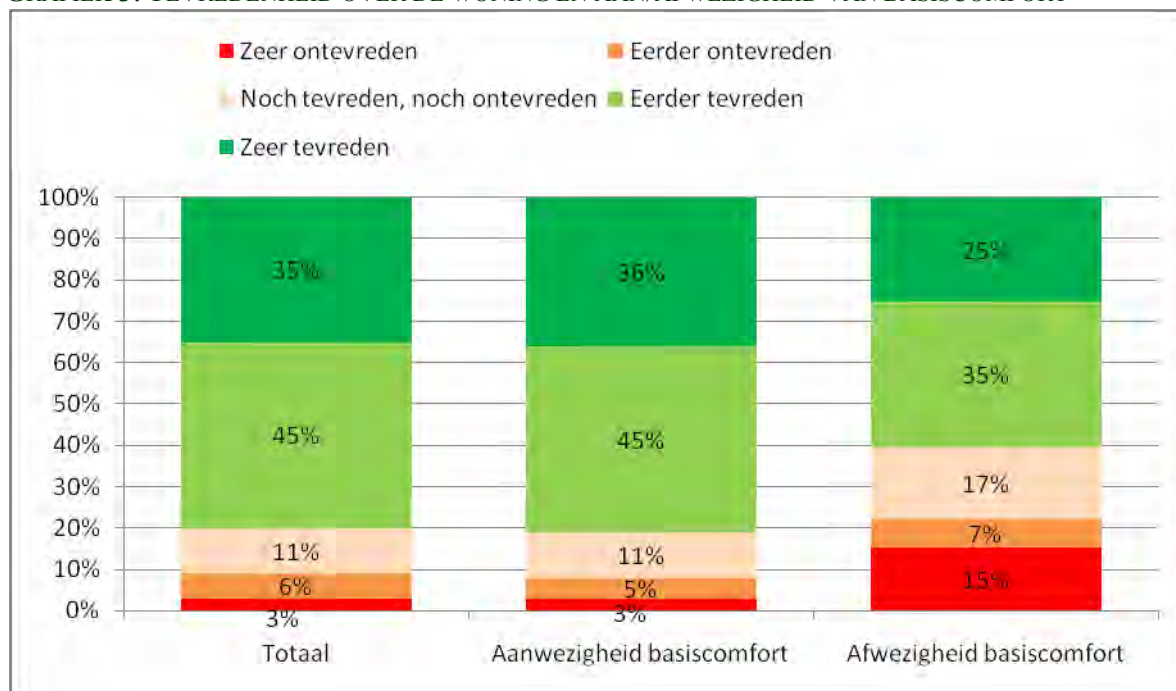
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Van elke 100 woningen zijn er vier zonder volledig basiscomfort. Met basiscomfort bedoelen we de aanwezigheid van een bad of douche, een toilet en warm stromend water. Op de Luchtbal ligt dit aandeel opvallend hoger, namelijk 14%.

Acht op tien respondenten is tevreden over zijn of haar woning, 9% niet tevreden. Indien het basiscomfort ontbreekt, ligt het aandeel ontevreden respondenten niet verwonderlijk hoger (22%).

GRAFIEK 3: TEVREDENHEID OVER DE WONING EN AAN/AFWEZIGHEID VAN BASISCOMFORT

Bron: Stadsmonitor 2011

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Bijna 60% van de respondenten beschikt over een tuin, 16% heeft een koer, 16% een balkon en 10% beschikt over geen enkele buitenruimte. De tevredenheid met de woning houdt sterk verband met de buitenruimte. Waar 88% van de mensen met een tuin tevreden is met de woning, is dat slechts voor 60% van de mensen zonder buitenruimte het geval.

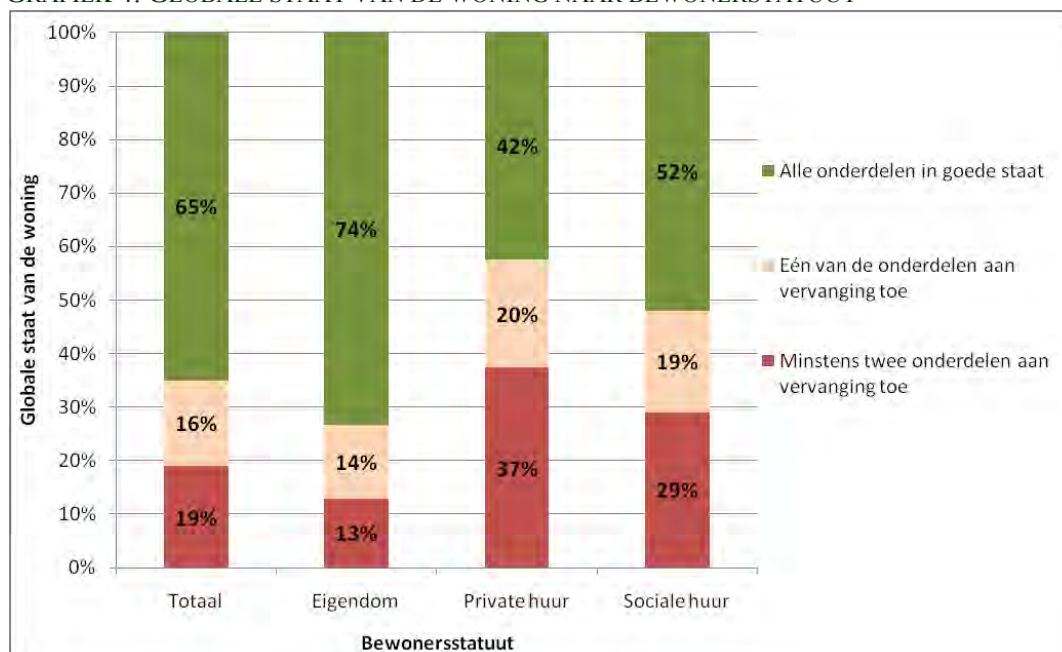
3.2.3.3 Staat van de woning

In de stadsmonitor wordt de staat van de woning bevraagd aan de hand van volgende onderdelen: centrale verwarming, elektrische leidingen en installatie, ramen, binnenmuren, buitenmuren, buitenschrijnwerk, dak en dakgoot. Voor elk van deze onderdelen werd gevraagd aan te geven of ze in goede staat zijn, kleine herstellingen behoeven of aan vervanging toe zijn.

Twee op drie respondenten heeft aan dat alle onderdelen in goede staat zijn. Buitenschrijnwerk en centrale verwarming zijn worden door 10% vermeld als aan vervanging toe. Binnen- en buitenmuren en dakgoten moeten niet vervangen worden maar blijken wel in verhouding meer kleine herstellingen nodig te hebben (18% en 17%).

GRAFIEK 4: GLOBALE STAAT VAN DE WONING NAAR BEWONERSTATUUT

Bron: Stadsmonitor 2011

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Respondenten die huren, zowel op de private als de sociale huurmarkt, geven vaker aan dat onderdelen van de woning aan vervanging toe zijn. Bij eigenaars is dit significant minder het geval.

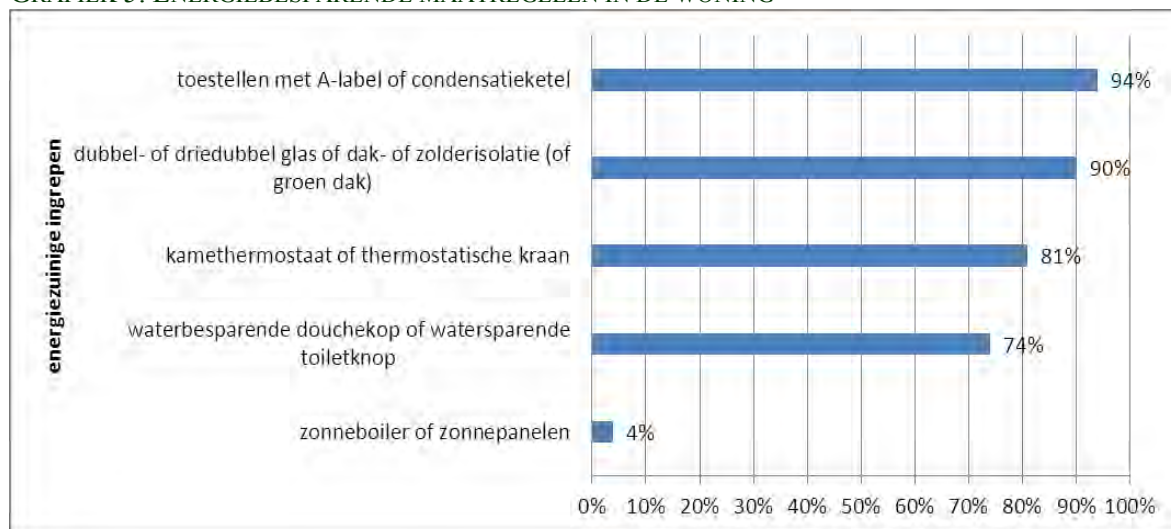
Ook respondenten die problemen hebben met het betalen van lening of huur geven in verhouding veel vaker aan dat hun woning op minstens twee onderdelen aan vervanging toe is, maar liefst 37% tegenover 19% gemiddeld.

3.2.3.4 Energiezuinig wonen

De stadsmonitor 2011 levert ons ook gegevens om de kwaliteit van de woning te beschrijven op het vlak van energiezuinige ingrepen en toestellen. De figuur hieronder toont per soort energiebesparende maatregel de percentages van respondenten dat dergelijke maatregelen in de woning heeft genomen. We zien dat 94% van de Antwerpse respondenten energiezuinige toestellen (toestellen met A-label of condensatieketel) in de woning heeft geïnstalleerd. Ook 9 op 10 van de respondenten beschikt in de woning over dubbel- of driedubbele beglazing, isolatie van dak of zolder of een groendak. Meer dan 80% van de respondenten heeft in de woning een kamerthermostaat of één of meerdere thermostatische kranen geplaatst en ongeveer driekwart beschikt over een waterbesparende douchekop of toiletknop(pen). Slechts 4% van de respondenten maakt gebruik van zonne-energie.

GRAFIEK 5: ENERGIEBESPARENDE MAATREGELEN IN DE WONING

Bron: Stadsmonitor 2011

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

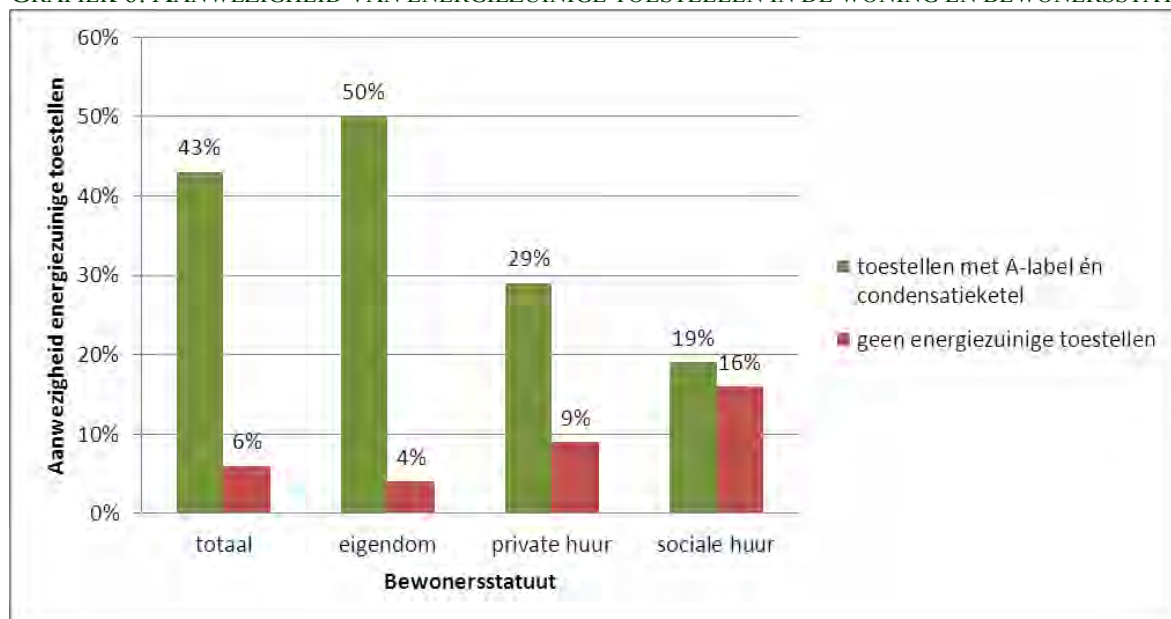
Er bestaan grote verschillen in de uitrusting van woningen, al naargelang de woning door de eigenaar wordt bewoond of door een huurder. Terwijl 62% van de eigenaar-bewoners aangeeft dat hun woning is uitgerust met een energiezuinige condensatieketel, is dit aandeel bij de private huurders (42%) en sociale huurders (30%) significant kleiner. Ook de verschillen tussen eigenaars en huurders inzake bezit van elektrische toestellen met een A-label zijn significant in het voordeel van de eigenaars. In grafiek 6 zien we dat bijna 10% van de respondenten die op de private huurmarkt woont beschikt over geen van beide energiezuinige voorzieningen. Bij de sociale huurders is dit zelfs 16%, bij de eigenaar-bewoners slechts 4%.

Het gebrek aan andere isolerende maatregelen aan de woning blijkt een veel groter probleem bij de huurwoningen. Bij maar liefst 65% van de respondenten op de private huurmarkt is er geen dak- of zolderisolatie voorzien. Bij de sociale huurders is dit zelfs 69%. Bij ongeveer 40% van de woningen van eigenaars is het dak of de zolder niet geïsoleerd. Bij 33% van de woningen van de respondenten op de private huurmarkt is er geen dubbele beglazing. Bij de eigenaar-bewoners is dit veel minder vaak het geval (13%). Ruim meer dan 50% van de eigenaar-bewoners beschikt over beide vormen van isolatie, terwijl dit bij de huurders minder dan 20% is (zie grafiek 7).

Grafiek 8 toont dat er in ongeveer 30% van de huurwoningen geen sprake is van energiezuinige maatregelen om de warmte in de woning te regelen. In de woningen van eigenaar-bewoners gaat het slechts om 13% waar er geen kamethermostaat noch thermostatische kranen zijn geïnstalleerd. Terwijl maar liefst 80% van de woningen van eigenaar-bewoners zijn uitgerust met een waterbesparende douchekop of toiletknop, is dat aandeel bij de private (61%) en sociale huurwoningen (52%) een pak kleiner. Wel zijn sociale huurwoningen (10%) significant vaker toegerust met een opvangsysteem voor hemelwater dan andere woningen.

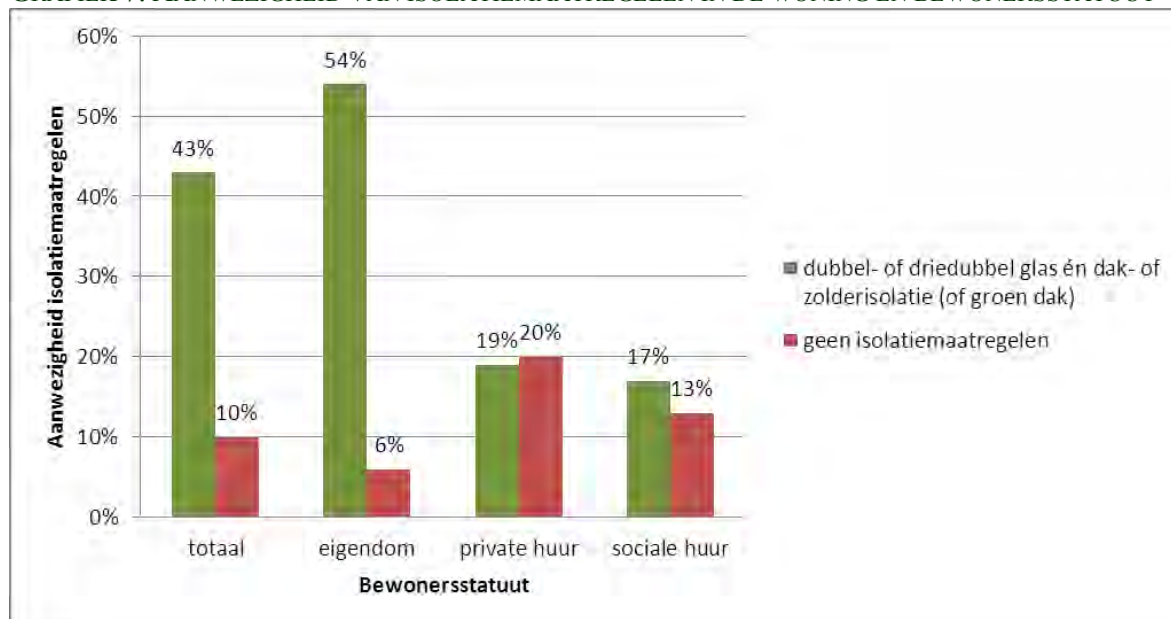
GRAFIEK 6: AANWEZIGHEID VAN ENERGIEZUINIGE TOESTELLEN IN DE WONING EN BEWONERSSTATUUT

Bron: Stadsmonitor 2011

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 7: AANWEZIGHEID VAN ISOLATIEMAATREGELEN IN DE WONING EN BEWONERSSTATUUT

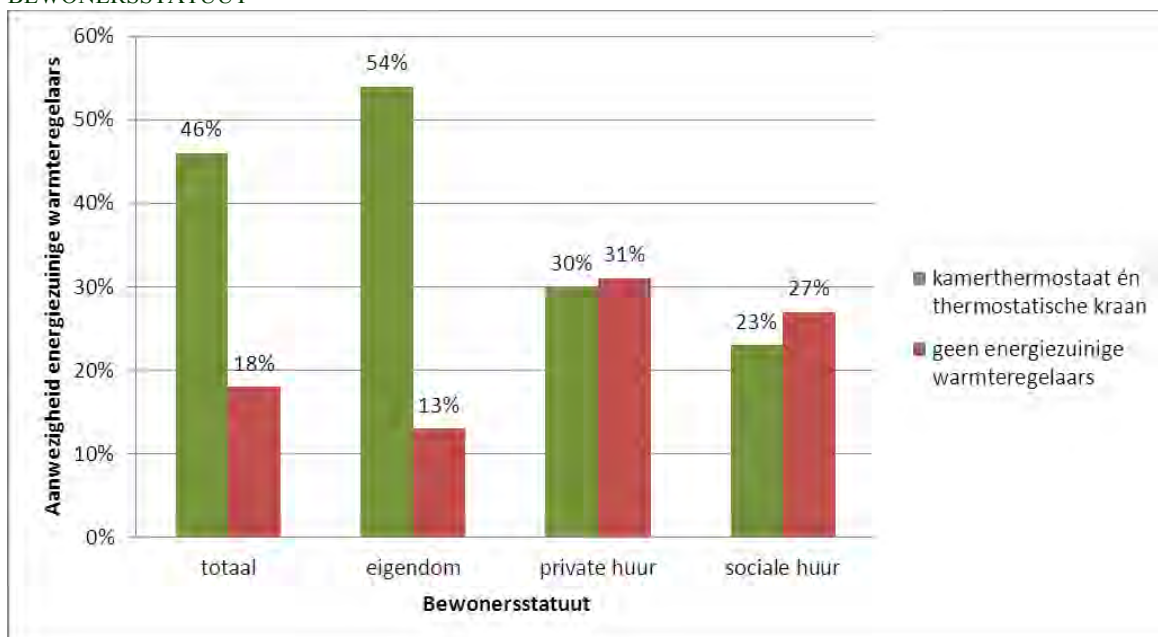

Bron: Stadsmonitor 2011

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 8: AANWEZIGHEID VAN ENERGIEZUINIGE WARMTEREGELAARS IN DE WONING EN BEWONERSSTATUUT

Bron: Stadsmonitor 2011

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

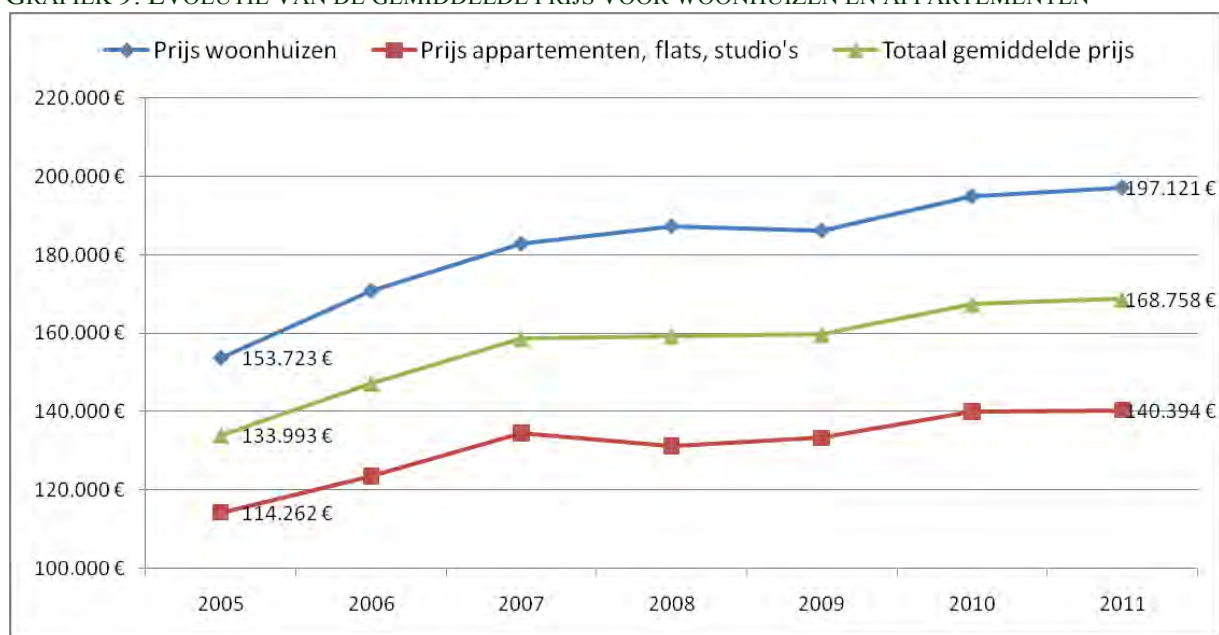

3.2.4 Woningmarkt

In het rapport “Vastgoedprijzen en woningaanbod in de centrumsteden” van het Agentschap Binnenlands Bestuur wordt een uitgebreide uiteenzetting gedaan over woningprijzen, -kenmerken, -aanbod en vergunningen.

In onderstaande figuur worden de gemiddelde prijzen voor woningen en appartementen geïndexeerd op basis van de gezondheidsindex van 2005. Anno 2011 kost een woonhuis gemiddeld € 197.121 en een appartement/studio/flat € 140.394.

GRAFIEK 9: EVOLUTIE VAN DE GEMIDDELDE PRIJS VOOR WOONHUIZEN EN APPARTEMENTEN

Bron: ADSEI, 2012
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

In vergelijking met 2005 is gemiddelde prijs van een woonhuis gemiddeld met 28% gestegen, voor appartement/flat/studio bedraagt de stijging 23%.

TABEL 9: EVOLUTIE VAN DE GEMIDDELDE PRIJZEN MET 2005 ALS REFERENTIEJAAR.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Gemiddelde prijs woonhuis	100	111	119	122	121	127	128
Gemiddelde prijs appartement/ flat/studio	100	108	118	115	117	122	123
Totaal gemiddelde prijs	100	110	118	119	119	125	126

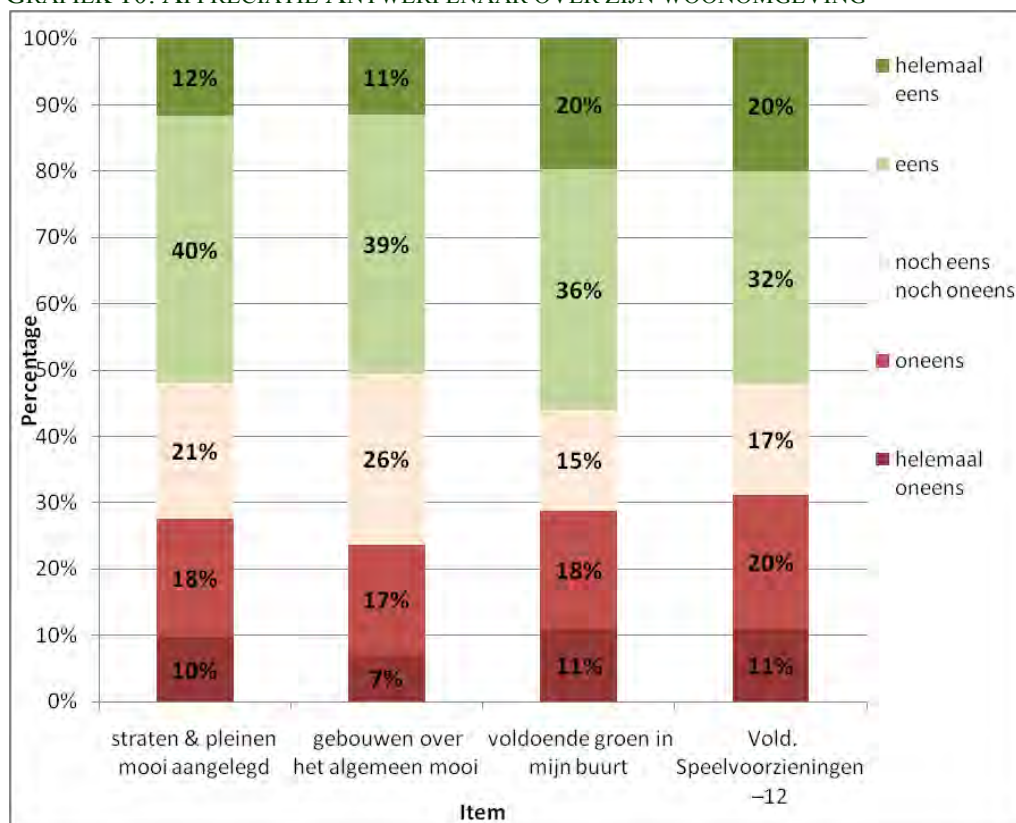
Bron: ADSEI, 2012
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

3.3 Woonomgeving / ruimtelijke ordening

Op basis van de bevraging in de Antwerpse monitor (eind 2009 tot en met eind 2011) kunnen wij stellen dat de meerderheid van de Antwerpenaren relatief tevreden is over de woonomgeving en de voorzieningen in hun buurt.

GRAFIEK 10: APPRECIATIE ANTWERPENAAR OVER ZIJN WOONOMGEVING

Bron: Antwerpse monitor 2011

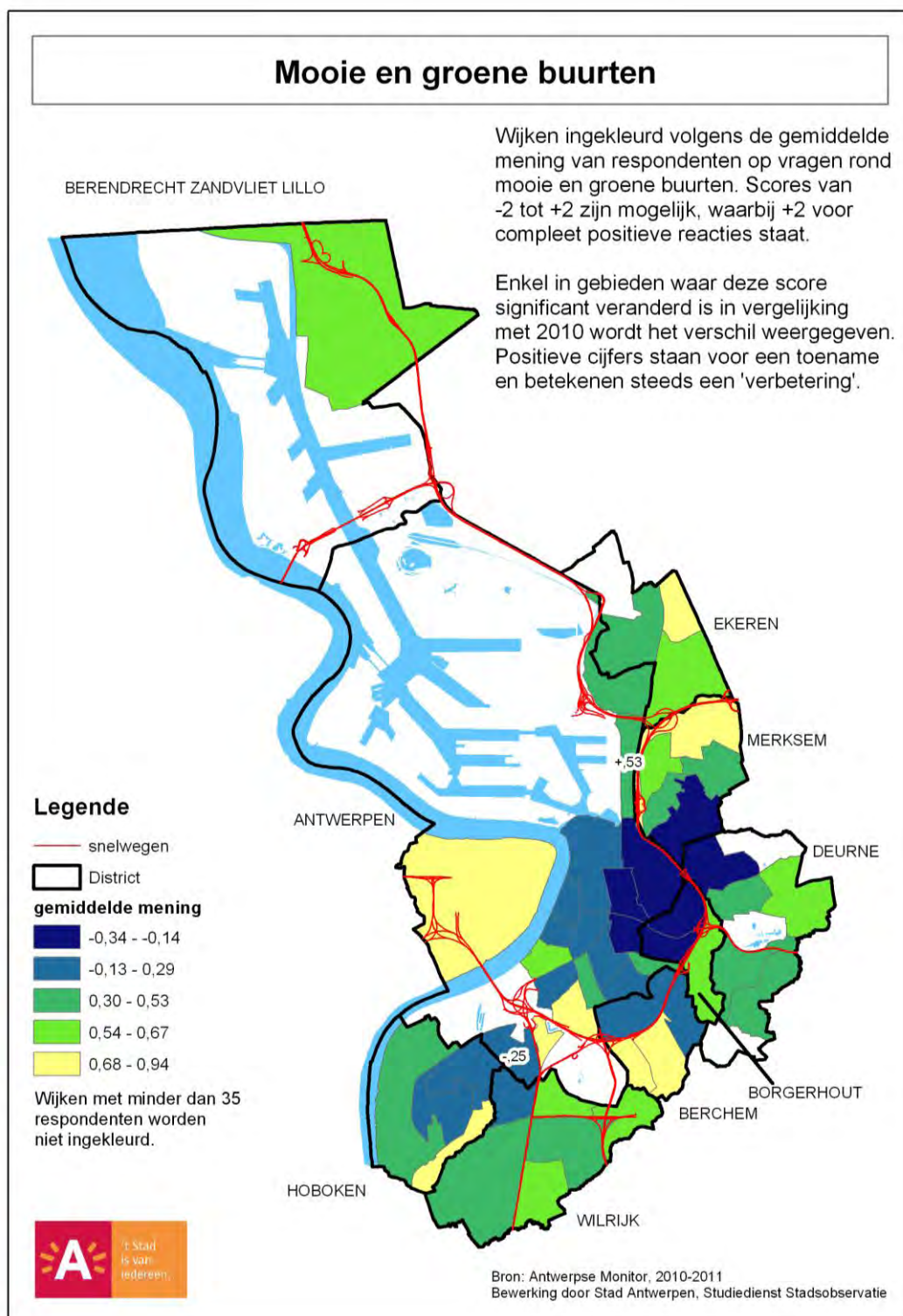
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan het eens te zijn met het gegeven dat de straten en pleinen mooi zijn aangelegd, de gebouwen over het algemeen mooi zijn en dat er voldoende groen is en speelvoorzieningen zijn voor kinderen jonger dan 12 jaar.

Op onderstaande kaart noorden zien we dat respondenten uit het district Antwerpen, Deurne Noord, Hoboken Noord, het Kiel en Oud Merksem van mening zijn dat hun buurt minder mooi en groen is. In de rand is men duidelijk meer tevreden.

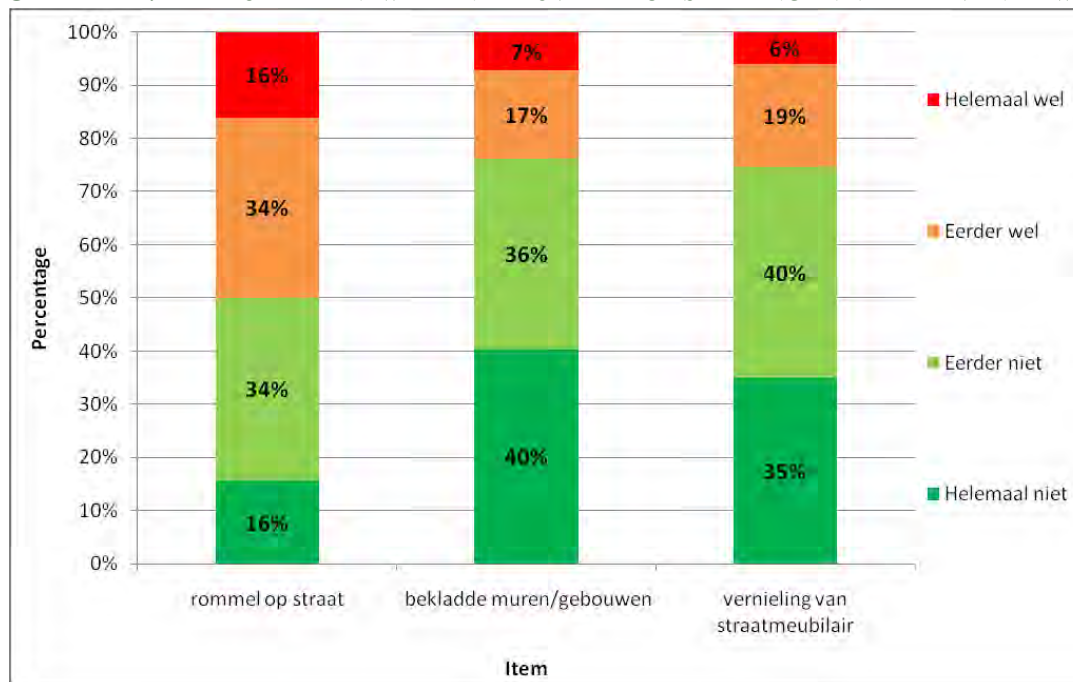
KAART 2: MOOIE EN GROENE BUURTEN

De helft van de respondenten geeft aan in hun buurt last te hebben van rommel op straat, een vierde blijkt geconfronteerd te worden met bekladde muren/gebouwen en vernieling van straatmeubilair (zie hiervoor ook deel Veiligheid en proper).

GRAFIEK 11: APPRECIATIE ANTWERPENAAR OVER DE UITSTRALING EN NETHEID VAN DE WOONOMGEVING

Bron: Antwerpse monitor 2012

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Tenslotte een aantal vaststellingen uit de Stadsmonitor 2011:

- bijna 90% van de Antwerpenaren woont op maximum één kilometer wandelafstand van instellingen voor kinderopvang en lokale dienstencentra in de wijk.
- meer dan 80% van de 2- tot 11-jarigen woont op 400 meter wandelafstand van een basisschool
- meer dan 90% van de Antwerpenaren woont op maximum één kilometer wandelafstand van (overdekte) jeugdruimten
- ongeveer twee derde van de 0- tot 11-jarigen in Antwerpen woont binnen een loopafstand van een speelruimte
- meer dan 80% woont binnen een straal van 1500 meter van een seniorenvoorziening (rusthuis of serviceflat)
- 98% van de inwoners woont binnen een straal van 500 m van openbaar vervoer dat passeert aan een minimumfrequentie

3.4 Milieu

3.4.1 Luchtvervuiling en geluidsoverlast

In december 2007 gaf het stadsbestuur een opdracht aan de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) om de luchtkwaliteit in de stad te meten en te modelleren. De studie focust op de impact van het huidige en toekomstige mobiliteitsbeleid op de lokale luchtkwaliteit. De metingen werden in de zomer van 2008 uitgevoerd op zogenaamde typelocaties zoals de Ring, invalswegen, straten waar veel bussen passeren, street canyons, parkeerroutes. De meetwaarden werden vergeleken met achtergrondwaarden. Zo kwamen de grote knelpunten in beeld.

De stad Antwerpen liet ook een luchtkwaliteitskaart opmaken (juni 2009). Hiermee konden de belangrijkste knelpunten aangeduid worden en werd de verwachte evolutie van de luchtkwaliteit gemodelleerd. De studie toont aan dat de jaargemiddelde norm voor NO_2 op vele locaties wordt overschreden. In de nabijheid van de Ring wordt de doelstelling van maximaal 35 overschrijdingen van $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ voor PM_{10} en de norm van $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ voor $\text{PM}_{2,5}$ overschreden. De grenswaarde voor $\text{PM}_{2,5}$ die vanaf 2015 geldt ($20 \mu\text{g}/\text{m}^3$) wordt over het volledige gebied overschreden.

In een recent onderzoek (maart 2011) werd vervolgens werden aan de hand van bestaande luchts-en geluidskaarten knelpunten gedefinieerd en maatregelen voorgesteld om de leefkwaliteit inzake lucht en geluid te verbeteren.

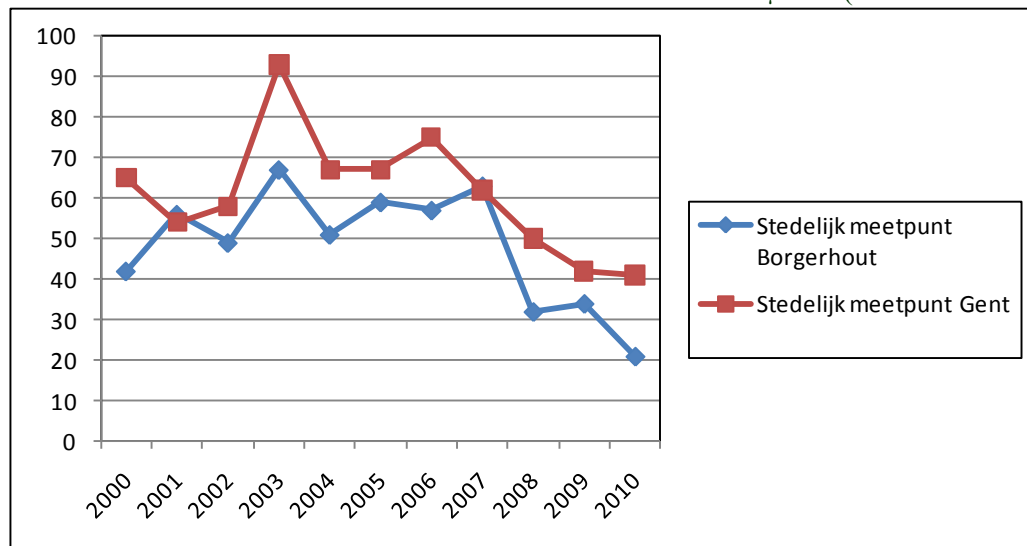
Inzake luchtkwaliteit komen uit dit onderzoek volgende conclusies naar voor over de concentraties van fijn stof, ozon en stikstofdioxide in de stad.

- De hoogste PM_{10} -concentratie wordt gemeten in zogenaamde street canyons, locaties met veel busverkeer en drukke invalswegen. Op de Ring, een zeer open locatie, is de concentratie vergelijkbaar met de waarden van het VMM (Vlaamse Milieumaatschappij) -meetstation.
- Het belangrijkste deel van de fijn stof-toename komt door de grovere fractie PM_{10} . De kleinere $\text{PM}_{2,5}$ -fractie kent minder grote verschillen in concentratie tussen de diverse typelocaties.
- Elementair koolstof (EC) en zwarte rook, beide een indicatie voor roet, vertonen een meer uitgesproken verschil over de verschillende locaties dan PM_{10} .

Sinds 2006 daalt het aantal dagen met te hoge PM_{10} -concentraties, zowel voor de stad als het havengebied.

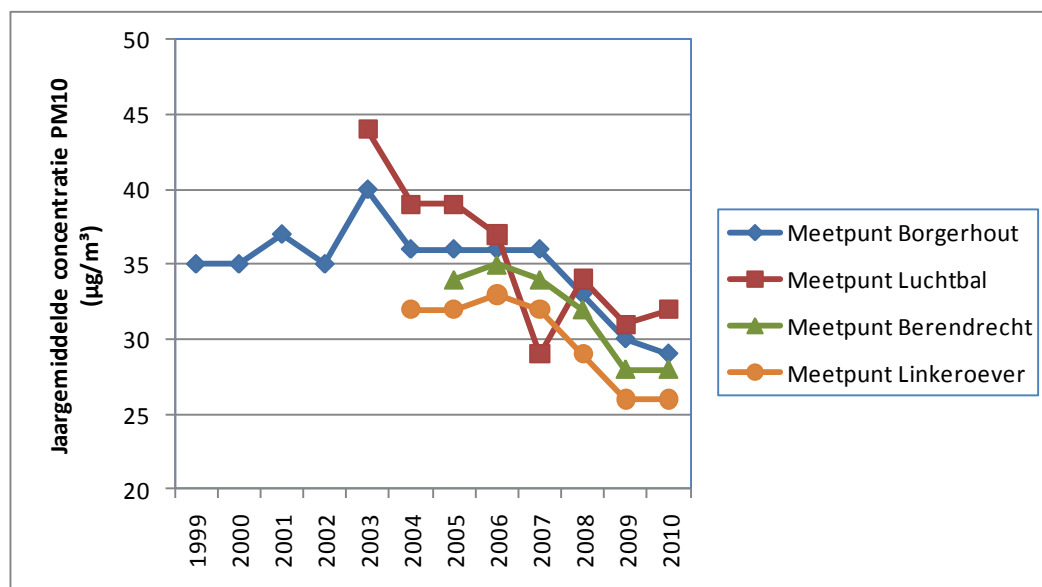
GRAFIEK 12: AANTAL DAGEN MET DAGGEMIDDELDE $PM_{10} > 50 \mu\text{G}/\text{M}^3$ (MAX 35 KEER TOEGELATEN)

Bron: VMM

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

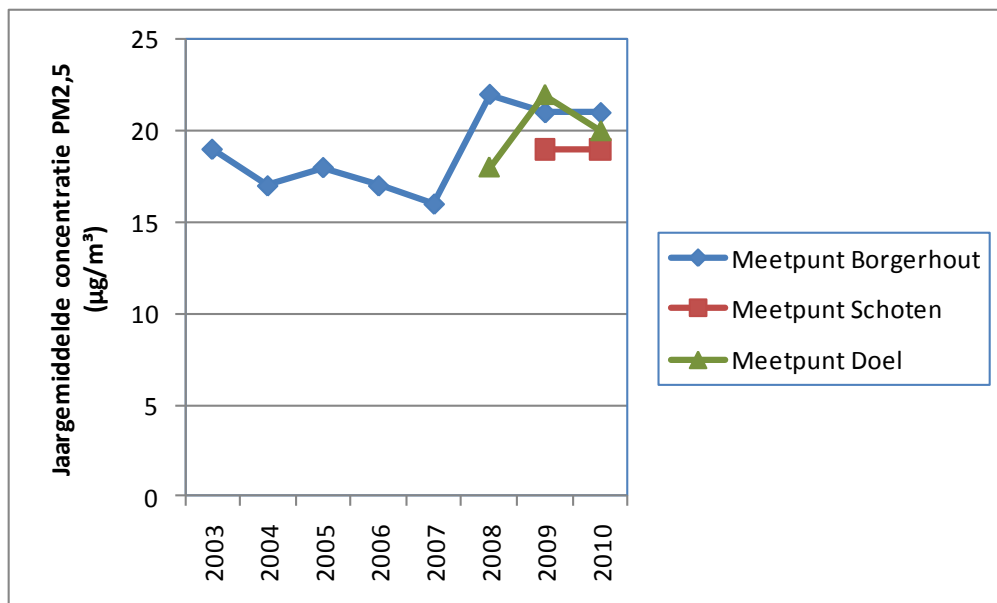
GRAFIEK 13: JAARGEMIDDELDE CONCENTRATIE PM_{10} ($\mu\text{G}/\text{M}^3$)

Bron: VMM, Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 14: JAARGEMIDDELDE CONCENTRATIE PM_{2,5} (µg/M³)

Bron: VMM, Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

De hoogste NO₂-concentraties werden gemeten op de buslocaties en in de straat canyons. In deze canyons heeft het passerende type verkeer een belangrijke invloed. Verder worden ook hoge NO₂-concentraties gemeten op de invalswegen en de ringlocaties. Het open karakter van de omgeving heeft zeker een invloed op de gemeten concentratie. Op plaatsen met veel verkeer is de lokale bijdrage ongeveer een derde tot de helft van de gemeten concentratie.

Als we de gemeten waarden extrapoleren naar jaargemiddelden – rekening houdend met de heersende concentraties tijdens de metingen en de jaargemiddelde concentraties – is het volgende duidelijk: de jaargemiddelde norm voor NO₂ (= 40 µg m³) wordt nog op bijna alle locaties overschreden.

TABEL 10: JAARGEMIDDELTE CONCENTRATIE NO₂

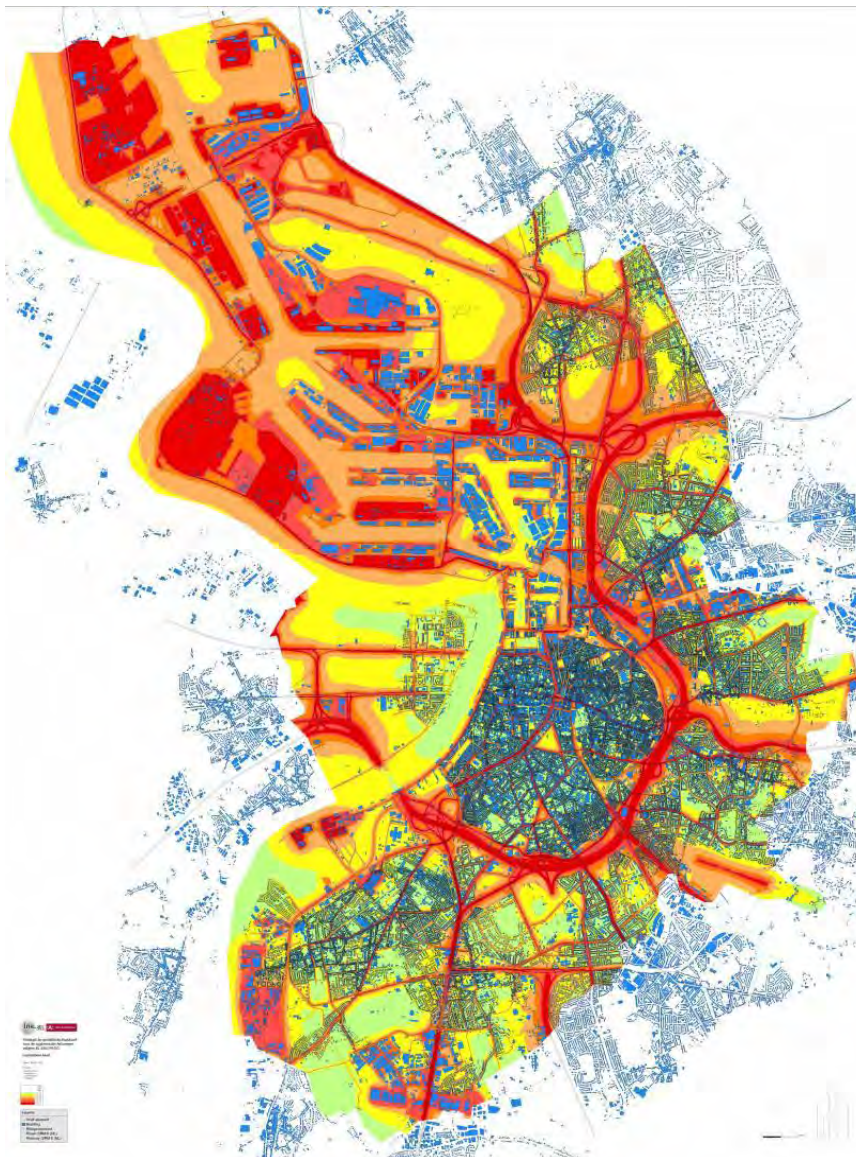
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Annual mean concentration of NO₂												
Urban traffic - Borgerhout	50	48	48	48	50	47	47	46	45	45	45	44
Industrial traffic - Luchtbal	-	-	-	-	-	-	46	44	44	45	43	44
Rural industrial - Doel	28	28	30	29	33	30	30	30	26	27	28	28
Rural industrial - Berendrecht										34	34	34
Suburban industrial - Zwijndrecht										35	33	36
Suburban background - Schoten					36	35	-	-	-	33	33	33

Bron: VMM, Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Op de onderstaande geluidskaart wordt weergegeven aan welke geluidsniveau de verschillende zones in de stad worden blootgesteld: hoe roder het gebied, hoe hoger het geluidsniveau waaraan de inwoners worden blootgesteld. De groene zones zijn de gebieden waar de geluidsoverlast het meest beperkt blijft. Uit deze geluidskaart blijkt dat de meeste inwoners die aan geluidsoverlast worden blootgesteld, in de nabijheid van drukke wegen wonen. Spoorweg-, industrie- en vliegtuiglawaai is eerder plaatsgebonden. Zo zijn de hoge geluidswaarden in de wijk Groenenhoek in Berchem te wijten aan de nabijheid van het vliegveld in Deurne en enkele spoorverbindingen.

KAART 3: GELUIDSKAART STAD ANTWERPEN

Bron: SGS in opdracht van Stad Antwerpen, 2009

3.4.2 Groen

Antwerpen is met meer dan een half miljoen inwoners de grootste stad van Vlaanderen. Het gemiddeld aantal inwoners (24,1 inw/ha) is het hoogste van alle Vlaamse centrumsteden.

De totale oppervlakte aan groen en water omvat ongeveer 58% van het Antwerpse grondgebied. De waterzones zijn goed voor bijna een vijfde van het Antwerpse grondgebied (18%). Het groenaandeel bedraagt 31% voor (semi) publiek groen en 10% privaatgroen, goed voor circa 12m² groen per inwoner¹.

TABEL 11: AANDEEL GROENE OPPERVLAKTE

	Opp. (m ²)	Opp. (ha)	Aandeel
Bebouwde stad	204.258.233	20.426	100%
Andere gebieden	85.932.972	8.593	42%
Groen- en waterzones	118.325.261	11.833	58%
Groengebied: publiek/semipubliek	62.352.207	6.235	31%
Groengebied: privaat	20.001.890	2.000	10%
Waterzones	35.971.164	3.597	18%

Bron: Stad Antwerpen, SW

De kaart hieronder geeft de groene ruimtes weer in de stad. Met name in de binnenstad is de groene ruimte schaars en versnipperd. Ook in de andere stadsdelen krijgen we te maken met een fragmentatie van het groen, met name door de aanwezigheid van een aantal grote barrières. De voornaamste barrières zijn de Ring rond de 19de-eeuwse binnenstad, andere verkeersinfrastructuren (auto- en spoorwegen), bebouwing en waterwegen of dokken.

¹ De minimumnorm die door Vlaanderen als streefdoel naar voor wordt geschoven bedraagt 30m² per inwoner voor grootstedelijk gebied (Agentschap Natuur en Bos, Langetermijnplanning Groenvoorziening)

KAART 4: GROENE RUIMTE IN DE STAD

Bron: Stad Antwerpen, SW

Omdat de aanwezigheid van de haven de situatie enigszins vertekent, is het zinvol de cijfers ook te analyseren van Antwerpen zonder de haven. Hierdoor stijgt het aantal inwoners per hectare naar 42. De groenoppervlakte per inwoner daarentegen zakt tot 92m². Desondanks stijgt het groenaandeel naar 39%. De totale groenblauwe oppervlakte bedraagt ongeveer 50% van het gereduceerde grondgebied.

Onderstaande kaart toont een verdeling van het aandeel groen en water voor de verschillende stadsdelen. Districten worden meer donker gekleurd naarmate het aandeel groenoppervlakte groter is.

- 18% groenaandeel voor de binnenstad (behoort tot het district Antwerpen), 12% voor het district Borgerhout intra Muros en 17% voor het district Berchem intra Muros.
- Hoe meer men zich buiten de 19de-eeuwse gordel verplaatst naar de stadsrand, hoe groter de groenaandelen van de districten en stadsdelen.
- Opvallend grote groenaandelen zijn te noteren voor de landbouw- en natuurgebieden in het noordelijke havendistrict (73%) en voor het stadsdeel Linkeroever (75%, dit stadsdeel behoort tot het district Antwerpen). Het stadsdeel op de linkeroever werd pas in de 20ste eeuw ontwikkeld en bevatte reeds veel spontaan gegroeide natuur, waardevolle oevergebieden en groengebieden.

KAART 5: AANDEEL GROENOPPERVLAKTE PER DISTRICT

Bron: Stad Antwerpen, SW

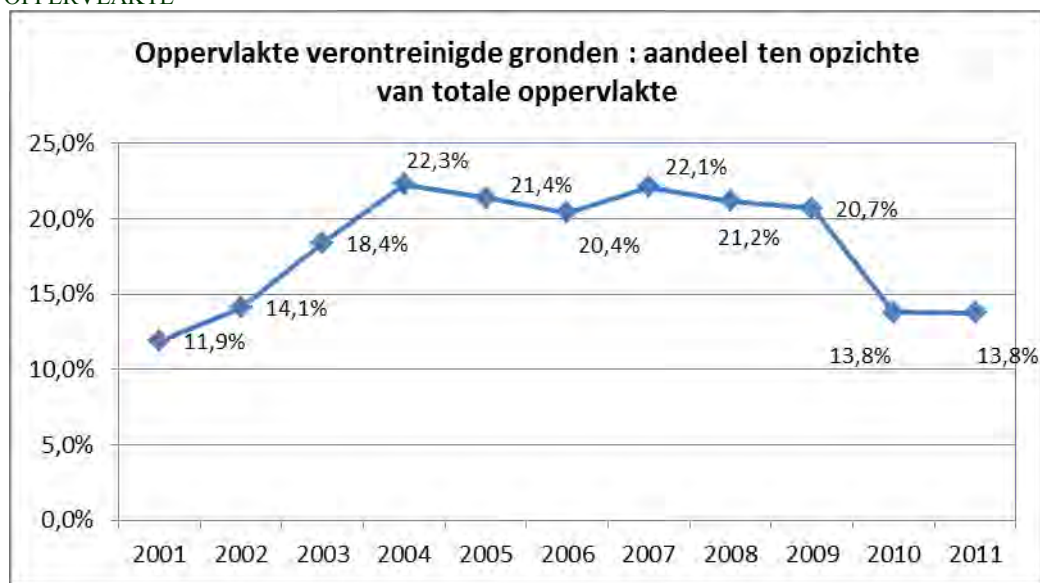

3.4.3 Bodemverontreiniging

Verontreiniging wordt door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) vastgesteld aan de hand van een oriënterend bodemonderzoek (OBO)². Blijkt uit het oriënterend bodemonderzoek dat er een verontreiniging van de bodem is, dan volgt meestal een beschrijvend bodemonderzoek³.

Tot 2008 werden alle percelen waarvoor een overschrijding van de bodemsaneringsnormen werden vastgelegd in het register verontreinigde gronden opgenomen, ook indien er geen verdere maatregelen noodzakelijk waren. Sinds 1 juni 2008 met het in voege treden van het bodemdecreet zijn alle gronden waarvoor gegevens bekend zijn bij OVAM, opgenomen in het grondeninformatieregister (GIR) en is er geen register van verontreinigde gronden meer. In het GIR zijn zowel onderzochte gronden opgenomen alsook gronden waarvan geweten is dat er risico-activiteiten op plaats hadden of –hebben. Het grote verschil met register verontreinigde gronden is dat enkel percelen waarvoor verdere maatregelen nodig zijn, in het GIR worden opgenomen. Bijgevolg zijn de data van 2009 niet vergelijkbaar met deze van de voorgaande jaren. Deze daling van het aandeel verontreinigde gronden vanaf 2010 is mogelijk te verklaren door een verschillende wijze van registratie.

GRAFIEK 15: OPPERVLAKTE VERONTREINIGDE GRONDEN: AANDEEL TEN OPZICHTE VAN TOTALE OPPERVLAKTE

Bron:
VMM
Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

² Dit OBO heeft als doel uit te maken of er ernstige aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van bodemverontreiniging op bepaalde gronden.

³ De ouderdom van de vastgestelde verontreiniging is bepalend. Bij nieuwe verontreinigingen (d.w.z. na 28 oktober 1995, inwerkingtreding van het bodemsaneringsdecreet) volgt altijd een beschrijvend bodemonderzoek, bij historische verontreiniging volgt een beschrijvend bodemonderzoek indien er duidelijke aanwijzingen zijn dat een ernstige bedreiging vormt.

TABEL 12: AFHANDELING VAN DOSSIERS VERONTREINIGDE GRONDEN

Fase	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. Oriënterend bodemonderzoek afgerond	1.881	2.037	2.178	2.289	2373	2456
2. Daarvan is verontreinigd	1.557	1.670	1.759	nb	nb	nb
3. Daarvan is een beschrijvend bodemonderzoek nodig	703	737	770	847	863	927
4. Daarvan is het beschrijvend bodemonderzoek conform	495	551	604	nb	nb	nb
5. Daarvan is een bodemsaneringsproject nodig	271	300	332	337	356	407
6. Daarvan is bodemsaneringsproject conform	211	274	304	311	332	347
7. Daarvan zijn bodemsaneringswerken opgestart	166	190	221	235	253	299
8. Daarvan zijn bodemsaneringswerken afgerond	38	59	82	102	122	177

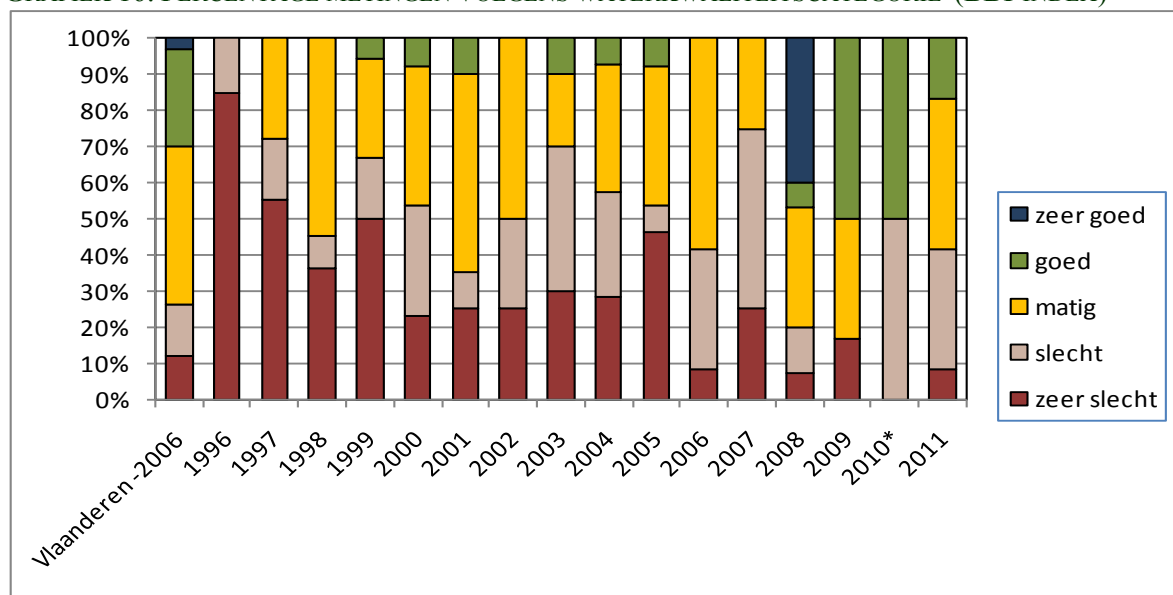
Bron: OVAM, Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat het aantal dossiers waarin een beschrijvend bodemonderzoek nodig is, is gestegen van 703 dossiers in 2006 tot 927 dossiers in 2011. Terwijl in 2006 in 271 gevallen een bodemsaneringsproject nodig bleek, is dit aantal gestegen tot 407 in 2011. Er is dus met andere woorden geen stijging van de oppervlakte aan verontreinigde gronden, maar wel van het aantal dossiers inzake bodemverontreiniging.

3.4.4 Waterkwaliteit

De Vlaamse Milieumaatschappij voert metingen uit naar de kwaliteit van het oppervlaktewater. Om de biologische kwaliteit van het oppervlakte water te beoordelen, wordt gebruik gemaakt van de BBI (Belgische Biotische index). De afgelopen twee jaar is er opnieuw een stijging van het aantal metingen die wijzen op een slechte waterkwaliteit.

GRAFIEK 16: PERCENTAGE METINGEN VOLGENS WATERKWALITEITSCATEGORIE (BBI-INDEX)

Bron:

VMM en MIRA-T 2007 Indicatorenrapport 2007, Bewerkingen door Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

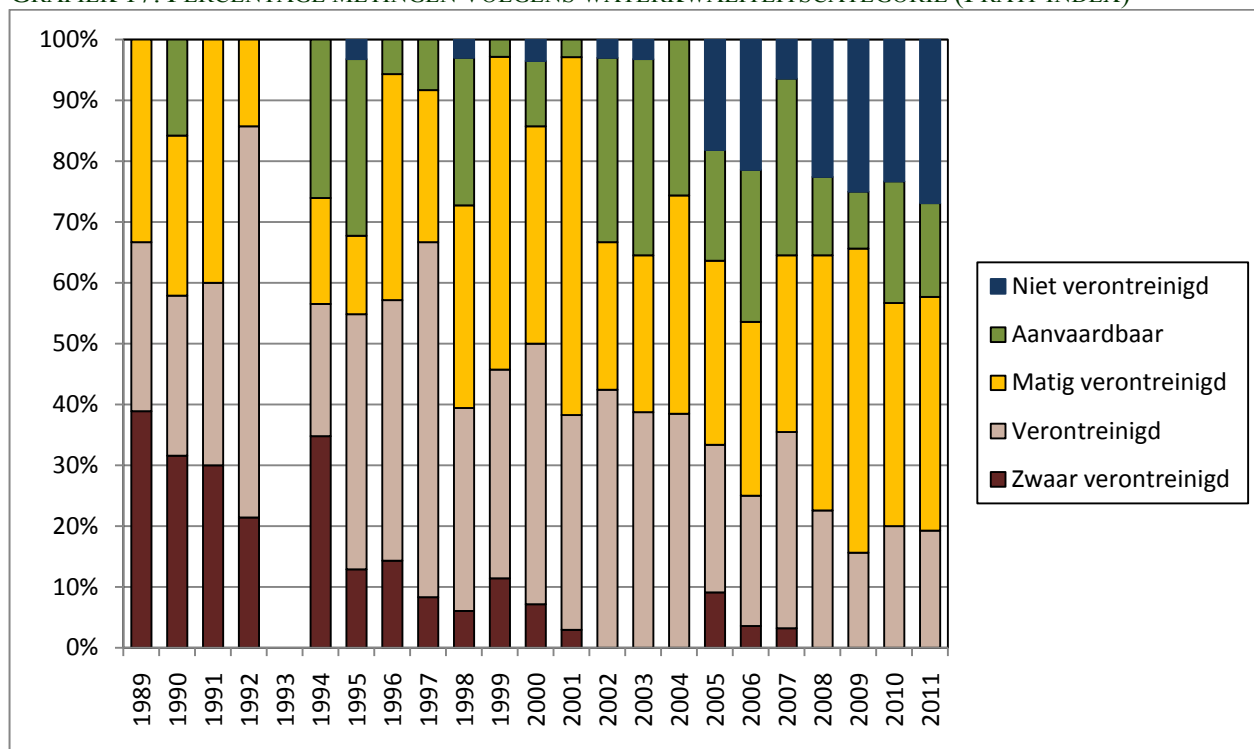
*slechts 2 metingen uitgevoerd

De Prati-index geeft een indicatie over het zuurstofgehalte in het oppervlaktewater. Deze index krijgt een slechte score bij lage zuurstofconcentraties, maar ook bij oververzadiging. De aanwezigheid van een voldoende hoge concentratie aan opgeloste zuurstof is van zeer groot belang voor het leven in het water en

speelt een grote rol in zelfzuiverende processen van de waterloop. De evolutie van deze index wijst uit dat het wel de goede richting uitgaat met het zuurstofgehalte van de Antwerpse waterlopen. Zo is het aandeel meetpunten met verontreinigde en zwaar verontreinigde waterkwaliteit is sterk afgenomen in de jaren '90. In vergelijking met 10 jaar terug is er ook een duidelijke toename van het aantal niet verontreinigde metingen.

GRAFIEK 17: PERCENTAGE METINGEN VOLGENS WATERKWALITEITSCATEGORIE (PRATI-INDEX)

Bron: VMM, Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

3.4.5 Onderzoek naar milieu bewustzijn en gedrag bij de Antwerpenaren.

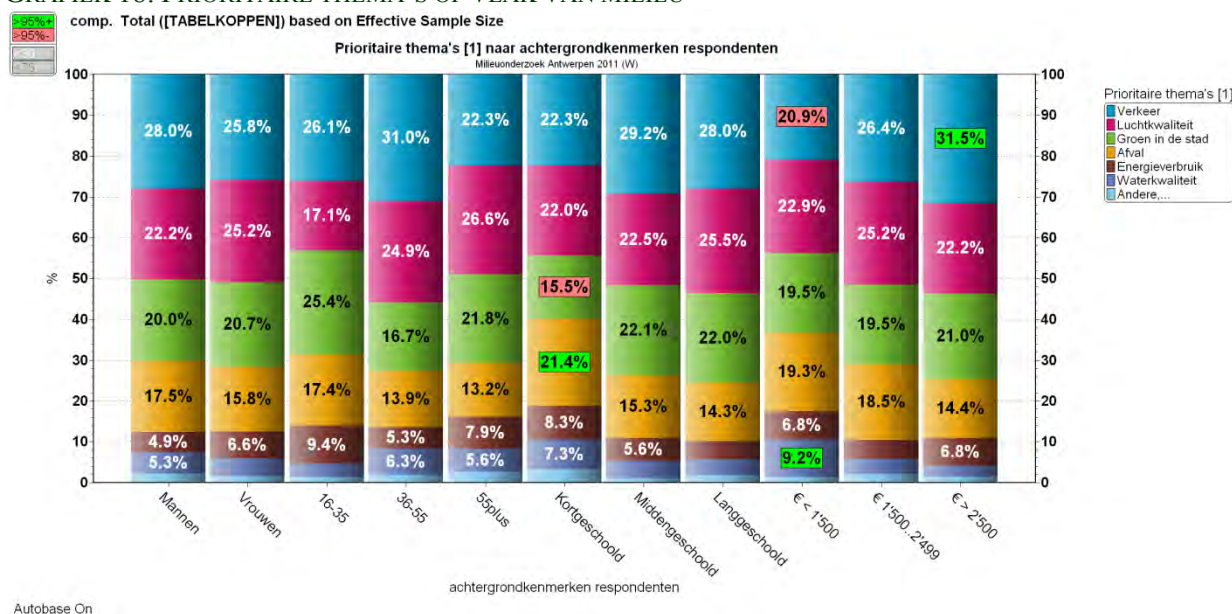
3.4.5.1 Inleiding

In 2011 liet de stad Antwerpen een onderzoek uitvoeren naar de kennis, perceptie, attitude en gedrag rond milieu en energie in Antwerpen. Dit onderzoek bestond uit een kwalitatief en kwantitatief luik. Het kwalitatief luik had vooral tot doel om door middel van focusgesprekken bij een aantal Antwerpenaren af te toetsen wat zij onder milieu verstaan, welke mogelijkheden zij zien om milieubewust te wonen en te leven en wat mogelijke motieven en/of belemmeringen zijn om zich milieubewust te gedragen. Het kwantitatief luik bestond uit een schriftelijke bevraging bij een bruto-steekproef van 10.000 Antwerpenaren van 18 tot 80 jaar. Wie wenste, kon de vragenlijst ook online via internet invullen.

3.4.5.2 Prioriteiten

Uit het onderzoek blijkt dat voor de meeste Antwerpenaren verkeer de belangrijkste prioriteit vormt op vlak van milieu, gevolgd door luchtkwaliteit. Vooral voor de hogere inkomens vormt verkeer een belangrijke prioriteit. Voor 55 plussers heeft luchtkwaliteit een hogere prioriteit dan verkeer.

GRAFIEK 18: PRIORITAIRE THEMA'S OP VLAK VAN MILIEU

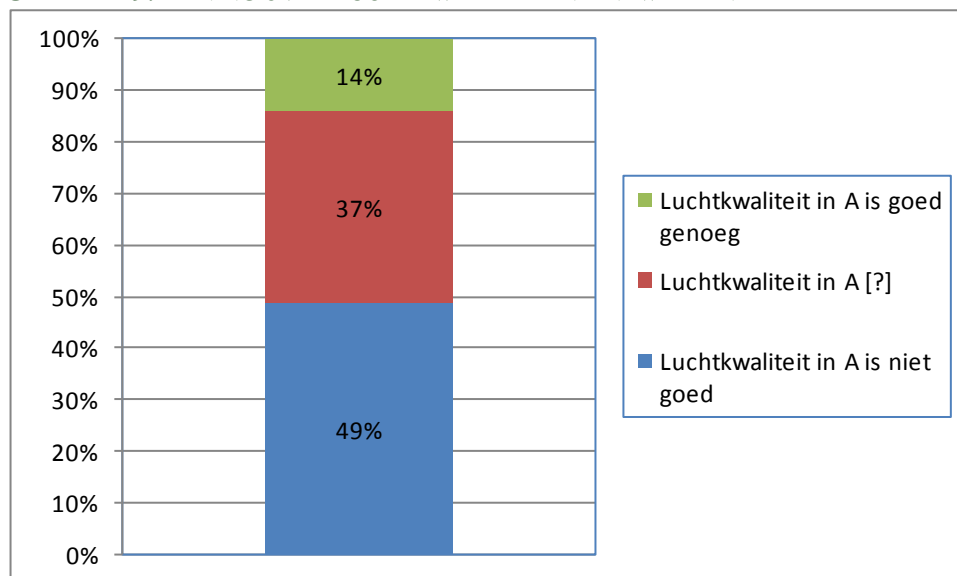

Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

Op vlak van luchtkwaliteit valt op dat bijna de helft van de respondenten de luchtkwaliteit als „niet goed“ bestempelt. Meer dan één op drie respondenten heeft hier helemaal geen mening over.

GRAFIEK 19: MENING OVER LUCHTKWALITEIT IN ANTWERPEN

Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

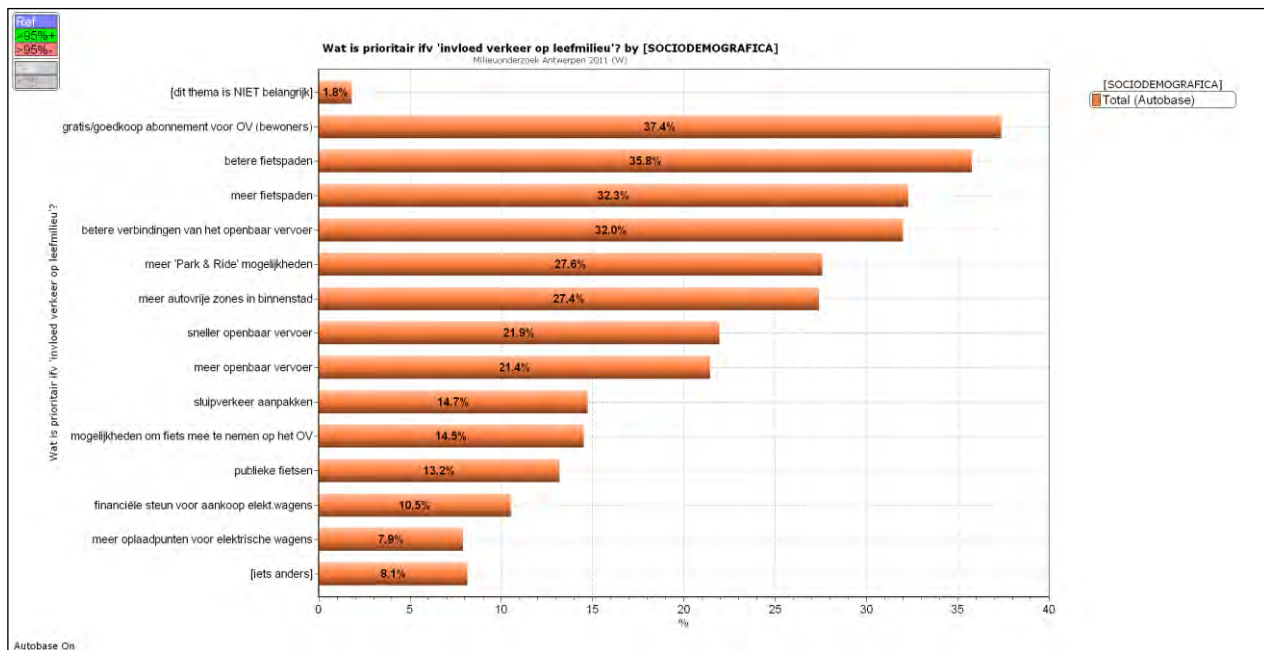
Aan de respondenten werd ook voor elk milieuthema's gevraagd welke zaken het stadsbestuur prioritair moet aanpakken. Met betrekking tot het thema „de invloed van verkeer op de leefmilieu“ kwamen volgende zaken als prioritair naar voor .

- een goedkoop/gratis abonnement op openbaar vervoer,
- betere en ook meer fietspaden,
- en ook betere verbindingen met het openbaar vervoer.

Daarnaast wil wenst een kwart van de Antwerpenaren meer „Park & Ride“ mogelijkheden en meer autovrije zones in de binnenstad.

GRAFIEK 20: PRIORITEITEN OP VLAK VAN VERKEER

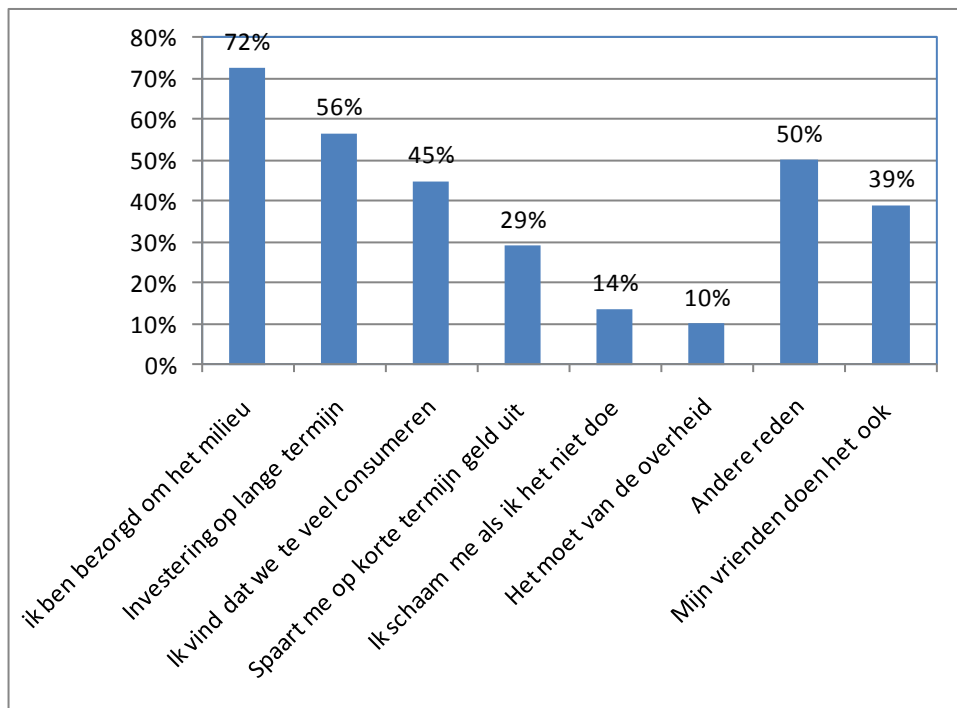
Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

3.4.5.3 Motivatoren en belemmeringen

Voor bijna driekwart van de respondenten (72%) vormt het argument „ik ben bezorgd om het milieu“ de belangrijkste motivator om iets voor het milieu te doen.

GRAFIEK 21: MOTIVATOREN OM IETS TE DOEN VOOR HET MILIEU

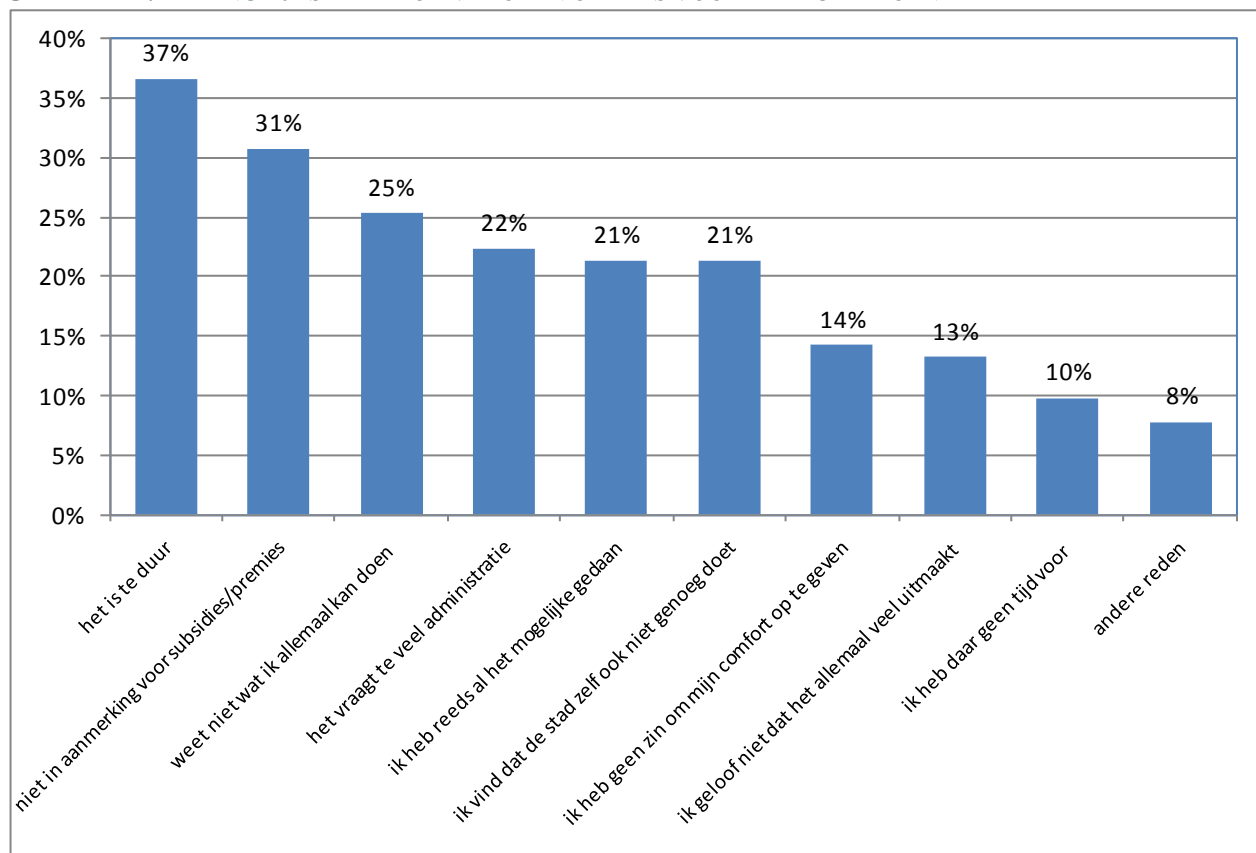
Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

De belangrijkste belemmeringen om iets voor het milieu te doen zijn

- Het is te duur (37%)
- Ik kom niet in aanmerking voor subsidies en premies (31%)
- Ik weet niet wat ik allemaal kan doen (25%)

GRAFIEK 22: BELANGRIJKSTE DEMOTIVATOREN OM IETS VOOR MILIEU TE DOEN

Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

Opvallend daarbij is dat vooral dat het argument „het is te duur“ bij hogere inkomens vaker vermeld wordt dan bij respondenten uit lagere inkomensklassen. Mogelijk hebben mensen uit hogere inkomensklassen grotere investeringen voor ogen en denken de mensen uit de lagere inkomens eerder aan kleine ingrepen. Meer mensen uit de middelste inkomenscategorieën laten zich demotiveren doordat ze niet in aanmerking komen voor subsidies en premies.

TABEL 13: DEMOTIVATOREN VOOR MILIEUBEWUST GEDRAG NAAR KENMERKEN VAN DE RESPONDENTEN

Demotivatoren voor milieubewust gedrag	Het is te duur	weet niet wat ik allemaal kan doen	kom niet in aanmerking voor subsidies & premies	...maar het vraagt te veel administratie	Ik heb daar geen tijd voor	Ik geloof niet dat het allemaal veel uitmaakt	Ik heb reeds al het mogelijke gedaan	Ik heb geen zin om mijn comfort op te geven	Ik vind dat de stad zelf ook niet genoeg doet
Mannen	40%	27%	32%	27%	12%	14%	22%	19%	25%
Vrouwen	37%	26%	32%	20%	9%	14%	23%	11%	20%
16-35	43%	38%	22%	19%	17%	16%	20%	20%	28%
36-55	39%	18%	35%	27%	13%	10%	23%	13%	22%
55plus	16%	25%	48%	13%	1%	28%	33%	14%	24%
Kortgeschoold	33%	33%	35%	20%	9%	17%	24%	14%	27%
Middengeschoold	41%	27%	30%	23%	7%	12%	23%	13%	25%
Langgeschoold	41%	22%	33%	26%	12%	12%	23%	19%	16%
€ < 1'500	32%	29%	32%	19%	9%	16%	25%	10%	26%
€ 1'500..2'499	37%	25%	39%	26%	11%	14%	24%	11%	20%
€ > 2'500	45%	23%	30%	23%	10%	10%	19%	23%	20%
Tevreden over stadsbestuur	40%	30%	32%	25%	9%	9%	24%	16%	15%
[?] Tevreden	37%	27%	32%	22%	11%	18%	21%	12%	26%
Ontevreden over stadsbestuur	37%	18%	34%	23%	11%	17%	22%	19%	30%

Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

3.4.5.4 Actiebereidheid

Niettemin blijkt dat een meerderheid van de respondenten al heel wat kleine dingen doen die het milieu ten goede komen. Die kleine dingen zijn eerder “oplossingen” om de leefkwaliteit van henzelf en hun directe leefomgeving te verbeteren. Zoals blijkt uit de onderstaande grafiek, zijn de acties die het meest ondernomen worden relatief kleine ingrepen:

- Afval sorteren (91%)
- Lichten doven waar ik niet ben (87%)
- Openbaar vervoer gebruiken (81%)

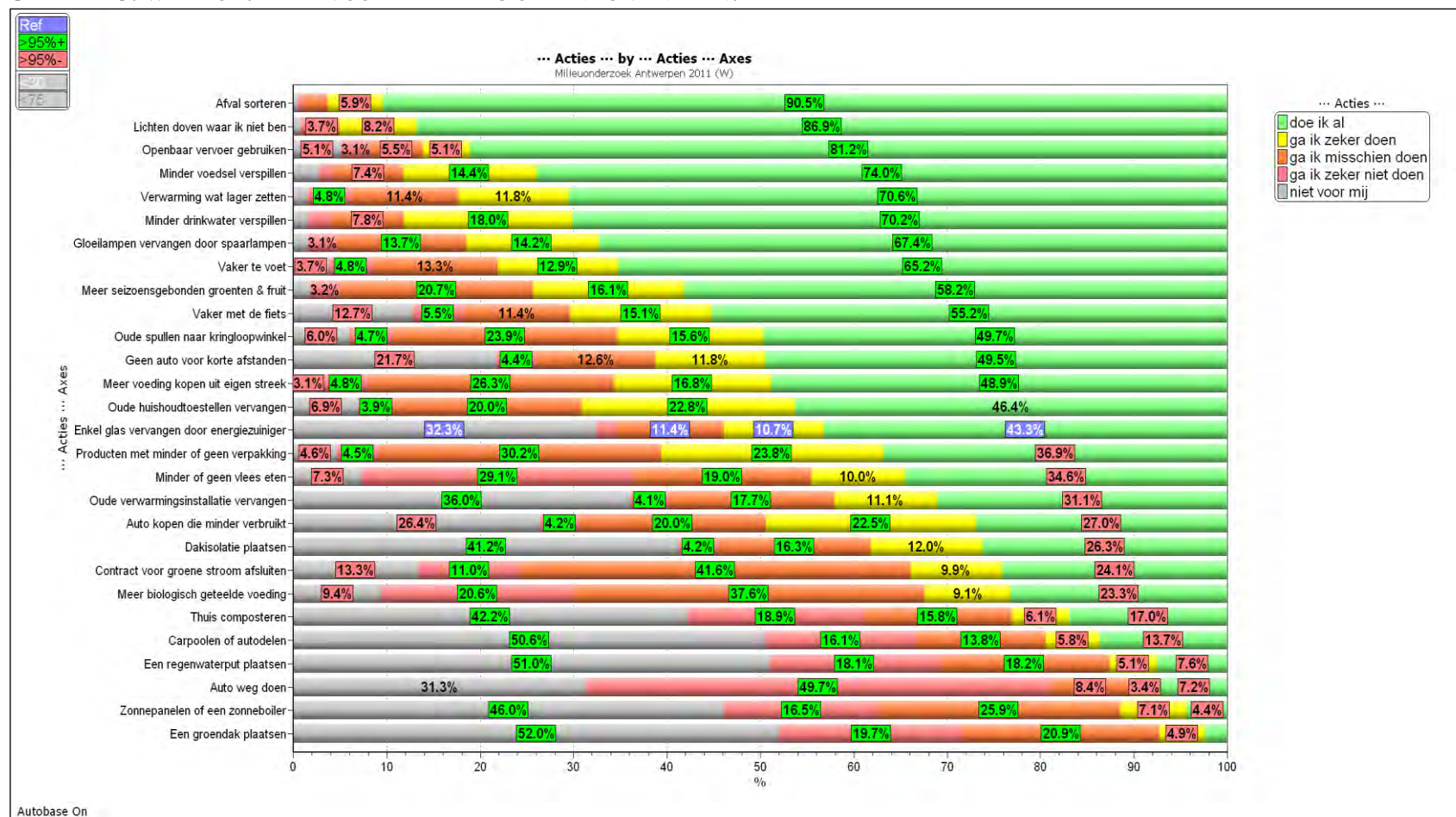
Het minst populair zijn ingrepen met grotere gevolgen op financieel of organisatorisch vlak zoals een groendak plaatsen (2%) , zonnepanelen/zonneboiler (4,4%) of de auto weg doen (7%).

Met andere woorden, veel mensen zijn op milieuvlak bereid tot kleinere inspanningen die vooral hun eigen leefkwaliteit (thuis en in de buurt) verhogen, maar zijn minder te bewegen tot acties die een grotere inspanning vragen.

.

GRAFIEK 23: WAT DOE JE ZELF VOOR HET MILIEU OF BENT U VAN PLAN?

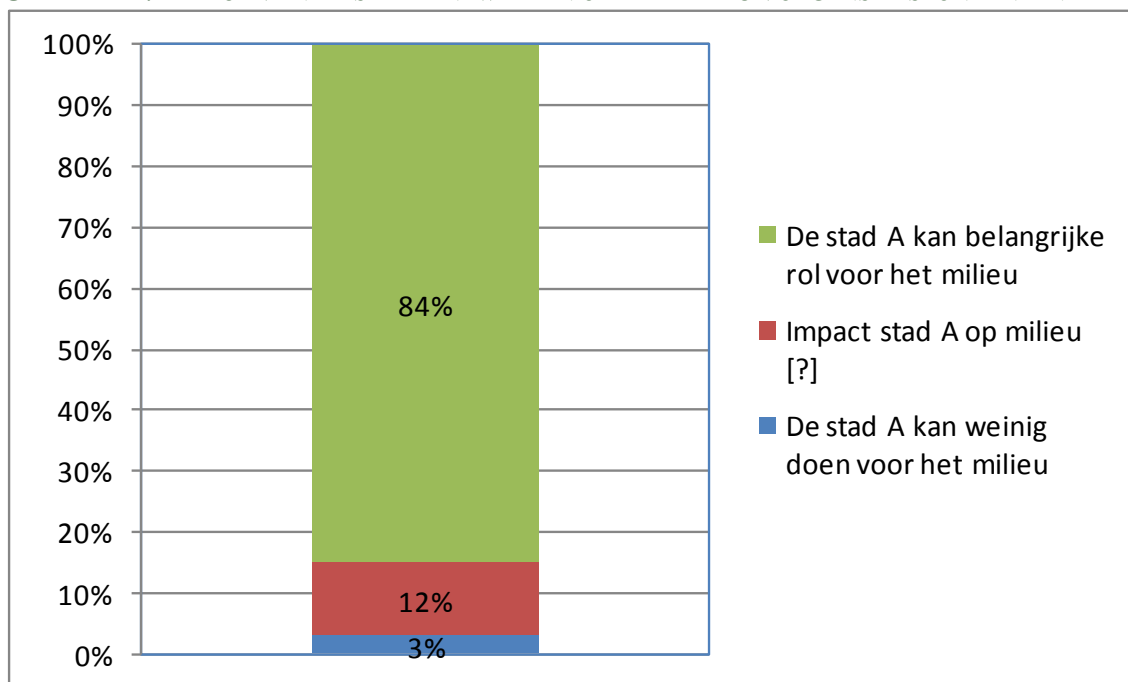
Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

3.4.5.5 Rol van de stad Antwerpen

Verder blijkt dat de een ruime meerderheid van de respondenten (84%) de stad een belangrijke rol toekent als het er op aan komt om iets te doen voor het milieu. Bovendien is slechts 18% van de respondenten het eens met de stelling „De Stad Antwerpen heeft geen invloed op het milieubewuste gedrag van de bewoners“. Anderzijds vindt slechts één op drie respondenten dat de stad zelf het goede voorbeeld geeft op vlak van milieu.

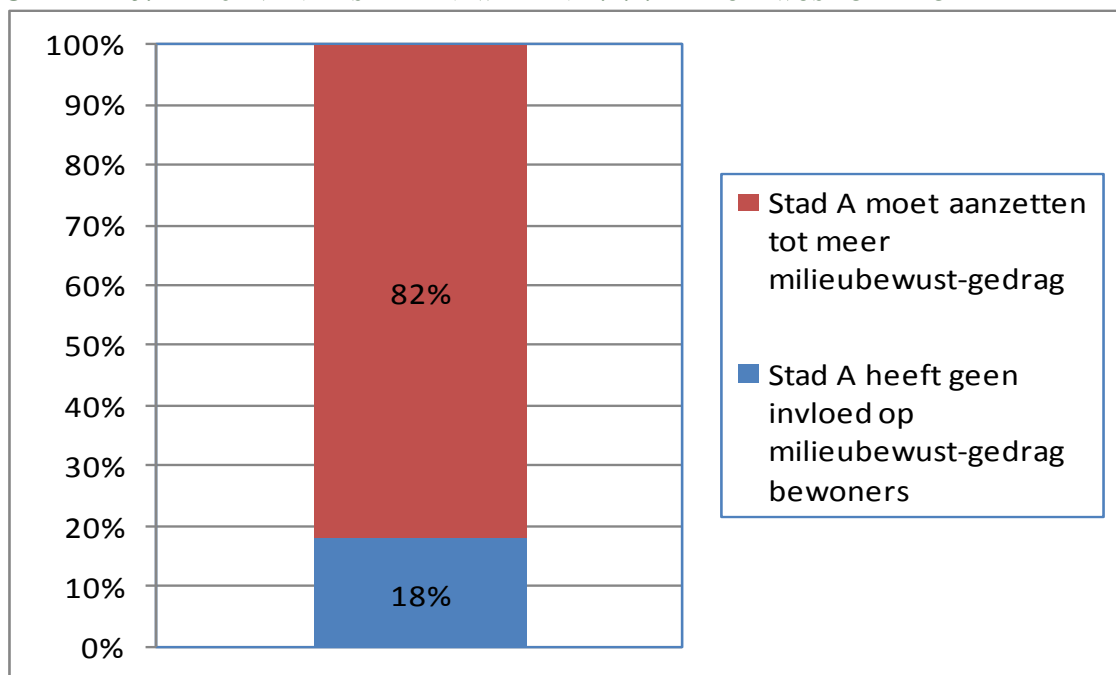
GRAFIEK 24: IMPACT VAN DE STAD ANTWERPEN OP HET MILIEU VOLGENS RESPONDENTEN

Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

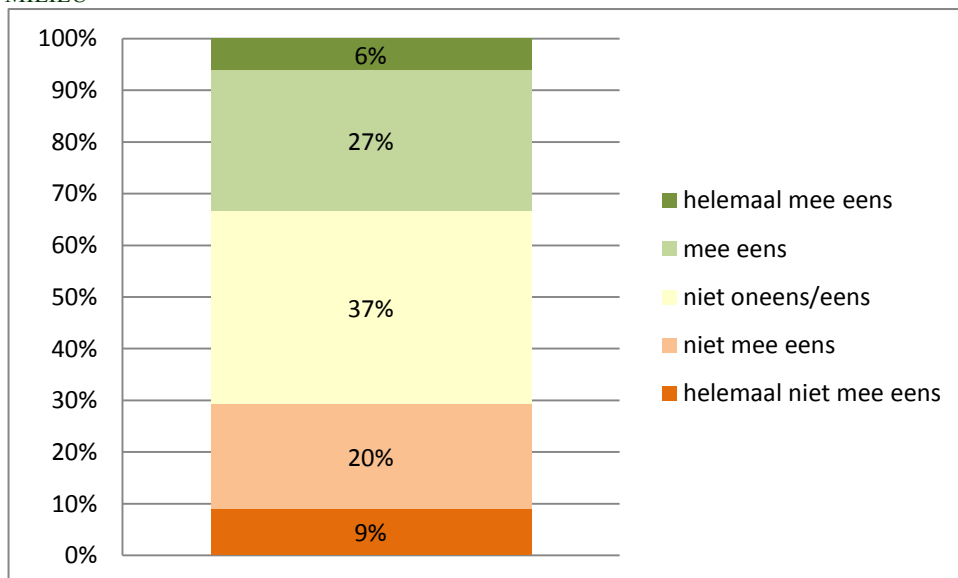

GRAFIEK 25: DE ROL VAN DE STAD ANTWERPEN M.B.T. MILIEUBEWUST GEDRAG

Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

GRAFIEK 26: MENING OVER DE STELLING „DE STAD GEEFT ZELF HET GOEDE VOORBEELD OP VLAK VAN MILIEU”

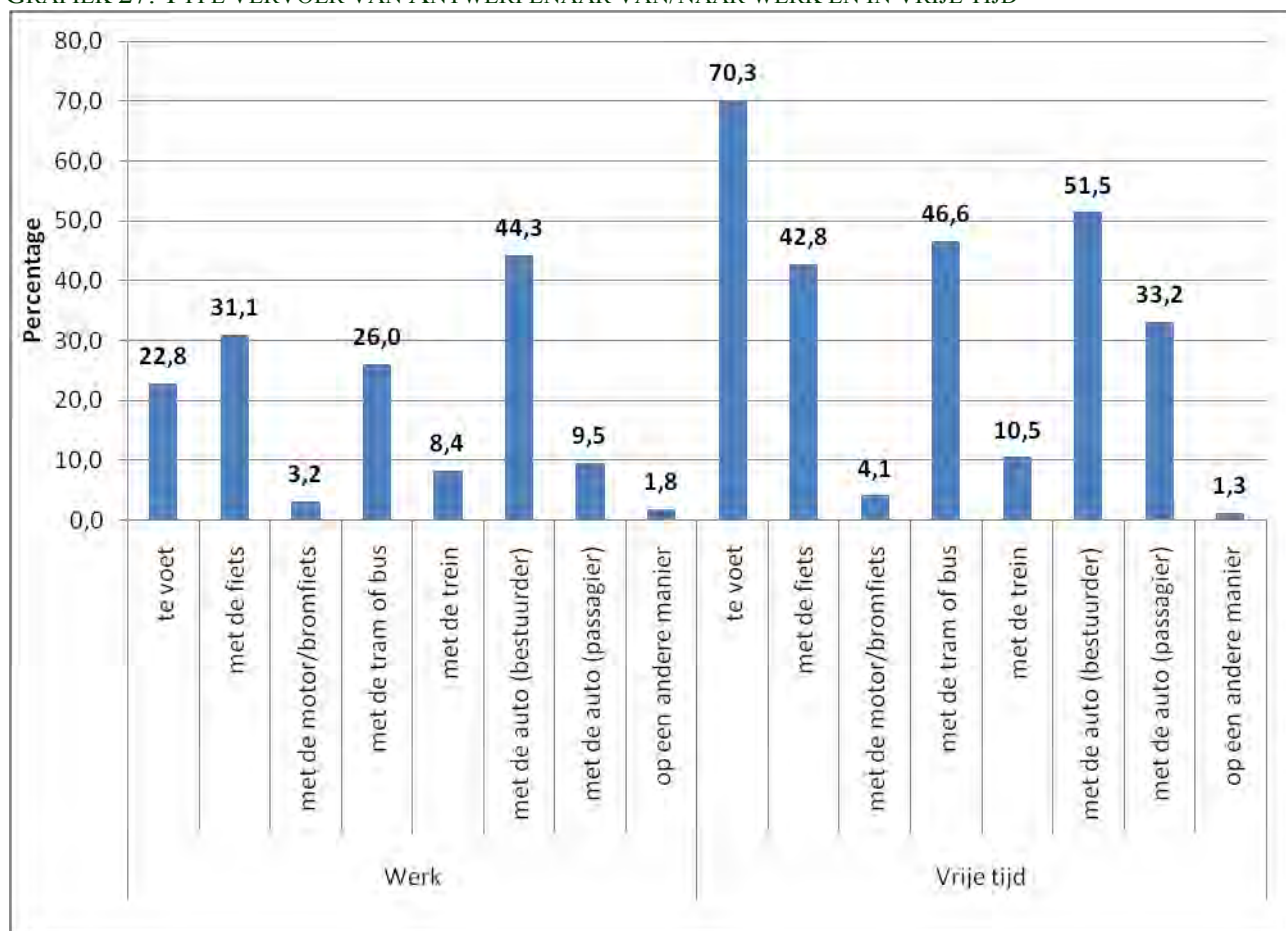
Bron: Enquête Onderzoek naar Milieubewustzijn en gedrag van Antwerpenaren, 2011
Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie /MC – Cel Marktonderzoek

3.5 Mobiliteit

De Antwerpenaar gebruikt in het woon-werkverkeer vooral de auto (44%). Hierna zijn de fiets (31%) en de tram of bus (26%) de meest gebruikte vervoersmiddelen voor het woon-werkverkeer. 23% van de Antwerpenaren gaat te voet. In de vrije tijd gaat men het vaakst te voet (70%) of neemt men de auto (52%). Ongeveer vier op tien Antwerpenaars is van mening dat de fietspaden in hun buurt veilig zijn en de overgrote meerderheid (85%) van de Antwerpenaars ervaart geen tekorten aan openbaar vervoer.

GRAFIEK 27: TYPE VERVOER VAN ANTWERPENAAR VAN/NAAR WERK EN IN VRIJE TIJD

Bron: Antwerpse monitor 2012

Bewerkingen door Studiedienst Stadsobservatie

In de stad liggen alles samen 1.649 km wegen, dat is ongeveer de afstand van Antwerpen naar Wenen. De Vlaamse overheid beheert 440 km ofwel ruim 27 % van de wegen (zonder de autosnelwegen). De overige 73 % van de wegen wordt beheerd door de verschillende districten en het Havenbedrijf. Het aantal kilometer fietspaden in de stad Antwerpen bedraagt momenteel ongeveer 600 km. Sinds 2007 werd 57,5 km fietspad nieuw aangelegd en 43 km vernieuwd.

3.5.1 Mobiliteitsgedrag

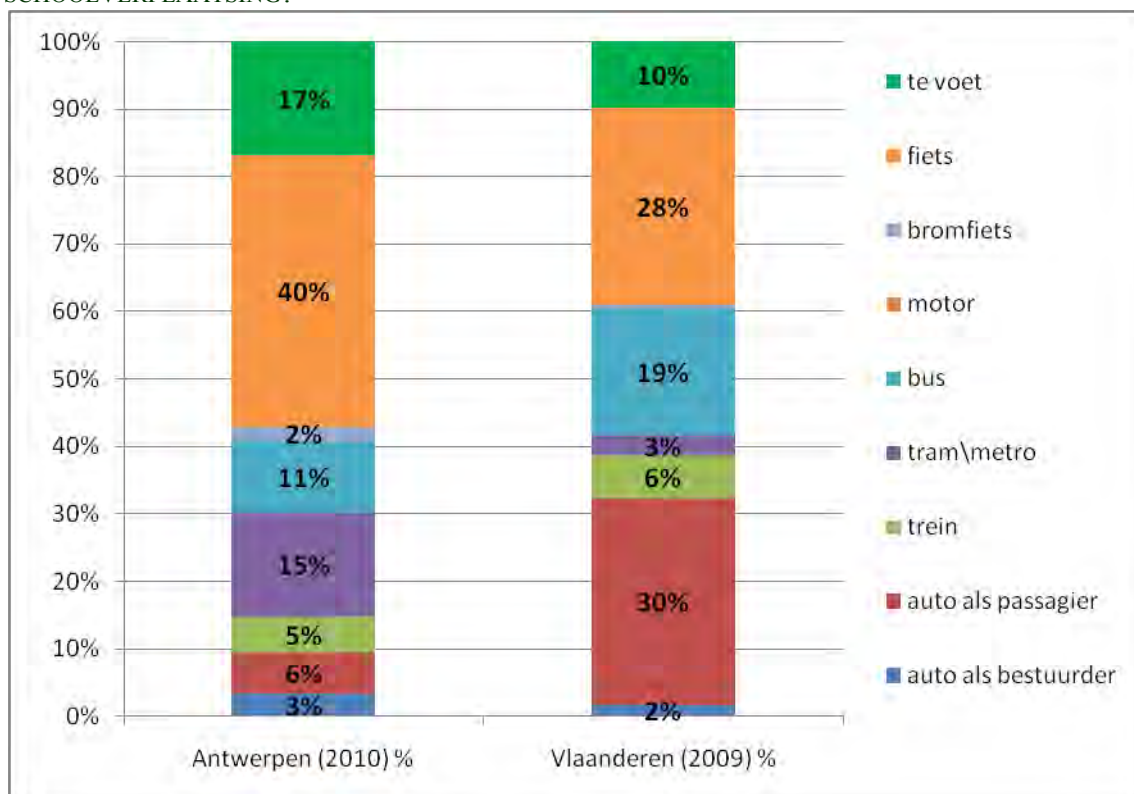
De stad organiseerde in 2010 een mobiliteitsonderzoek bij bewoners, bezoekers, werkgevers en werknemers. We geven hieronder de voornaamste conclusies weer.

Bewoners geven hun eerste wagen vaker een plaats op privéterrein (53,7 %), de tweede wagen wordt vaker op straat geparkeerd (56,1 %). De parkeerdruk binnen de Singel is hoger dan buiten de Singel. Er is een lager autobezit (0,91 t.o.v. 1,09) per gezin en een beperkter autogebruik in de kernstad. Aan werknemers heeft men eveneens een vraag gesteld rond de parkeerproblematiek op de werklocatie. Bij bedrijven met voldoende eigen parkeerplaatsen of met gratis parkeren in de buurt komt ruim 70 % van de werknemers met de auto. Als er onvoldoende plaatsen of betalende plaatsen zijn, komt maar 45 % van de werknemers met de wagen. Ook bij de bezoekers zien we dit verband tussen gratis parkeren en een frequenter gebruik van de auto voor de verplaatsing naar de stad.

3.5.1.1 Bewoners

Ten opzichte van Vlaanderen (Onderzoek Verplaatsingsgedrag, 2009) wordt in Antwerpen vaker voor duurzame vervoerswijzen gekozen, zowel om naar het werk of naar school te gaan, als in de vrije tijd. Ongeveer 60% van de verplaatsingen gebeurt met een duurzaam transportmiddel: 20% te voet, 24% met de fiets en 17% met het openbaar vervoer.

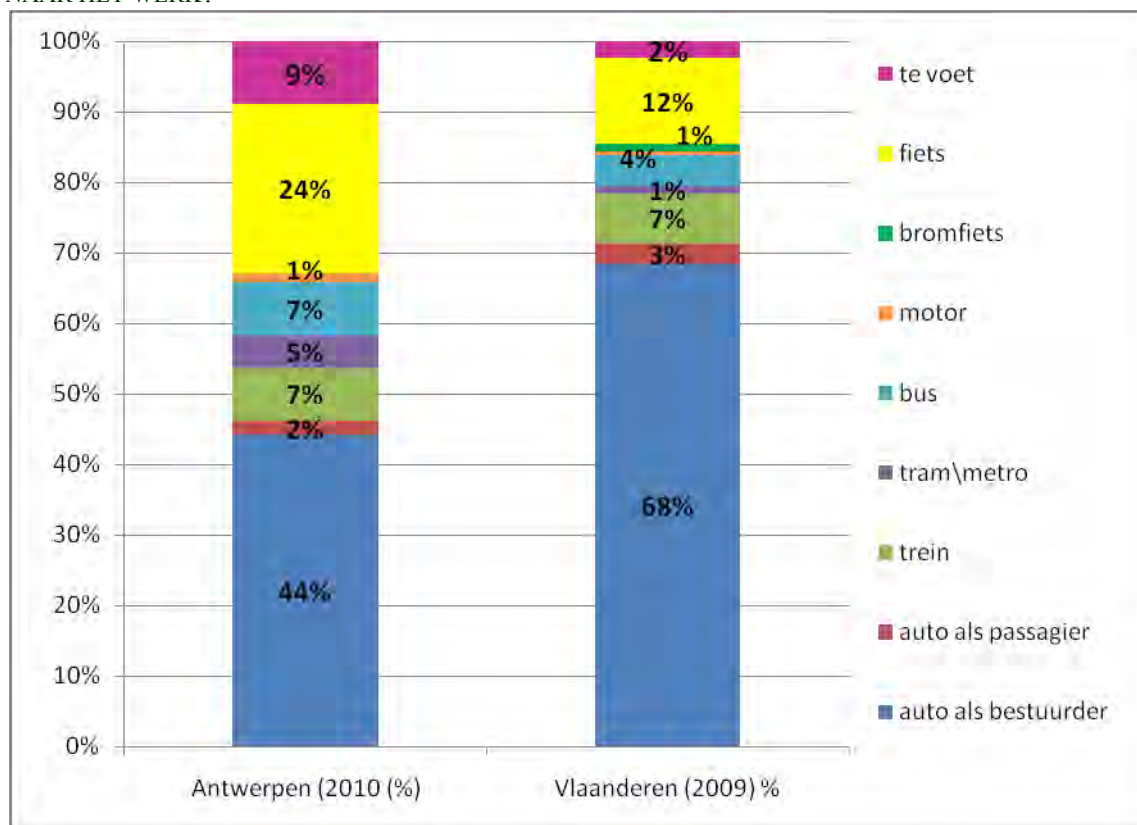
GRAFIEK 28: WELKE VERVOERSWIJZE GEBRUIKTE U HET VAAKST VOOR DE WOON-SCHOOLVERPLAATSING?

Bron:
Traject mobility management 2010

GRAFIEK 29: HOE VAAK VERPLAATSTE U ZICH DE LAATSTE MAAND OP ELK VAN DE VOLGENDE WIJZEN NAAR HET WERK?

Bron:
Traject mobility management 2010

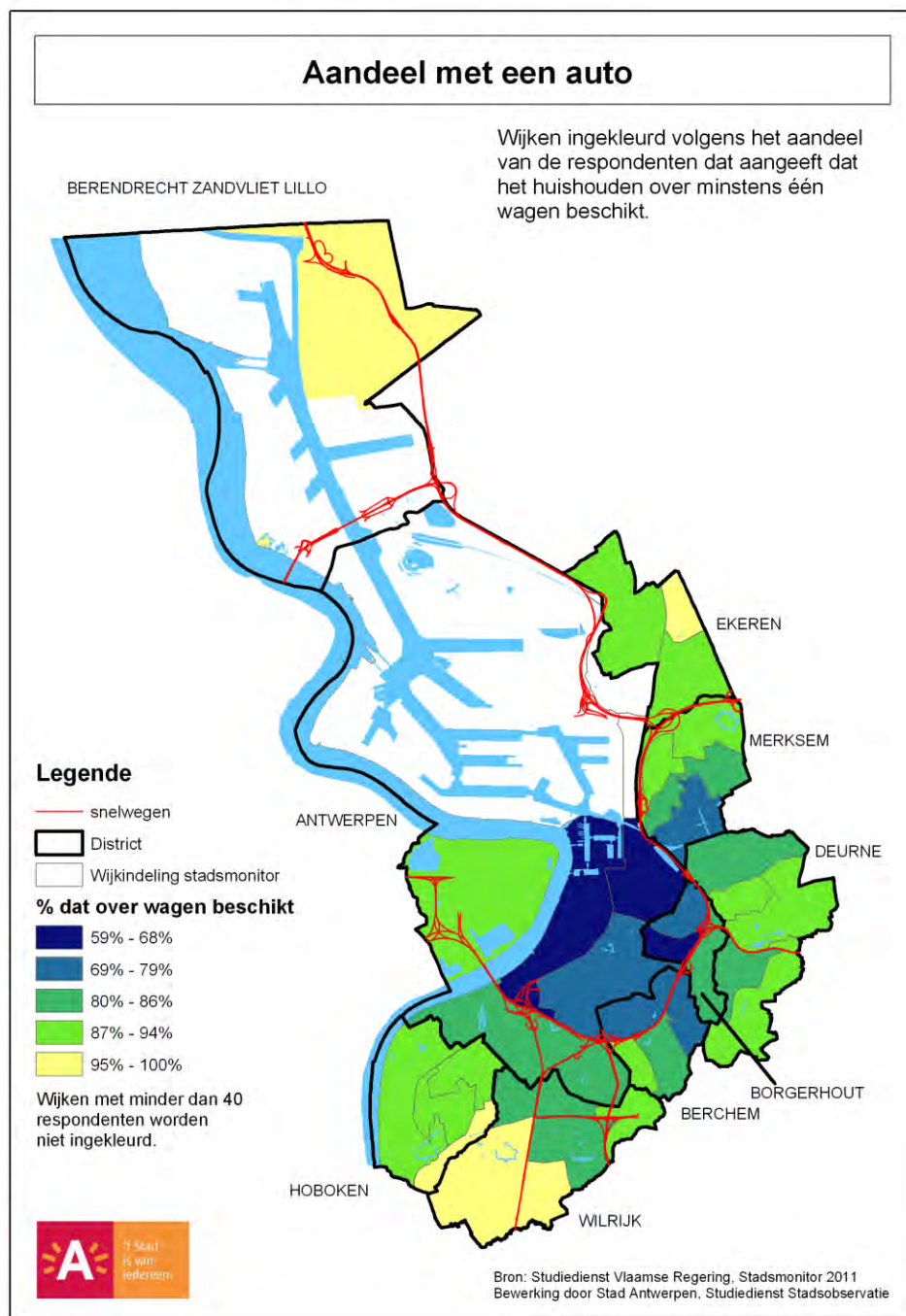
Vanuit het „Traject mobility management project“ weten we dat het gemiddeld aantal wagens per gezin 1,02 bedraagt of omgerekend 0,49 auto per Antwerpenaar. 25% van de Antwerpse gezinnen heeft geen wagen. Op de kaart vanuit de stadsmonitor zien wij dat in de binnenstad het autobezit nog lager ligt.

TABEL 14: AANTAL/AANDEEL GEZINNEN NAAR HET AANTAL AUTO'S PER GEZIN

Wagenbezit	Frequentie	2010%	% 2006
geen	253	25	24
een	516	51	55
twee	197	20	20
drie	29	3	1
vier of meer	5	1	0
Totaal	1.000	100	100

Bron:
Traject mobility management 2010

KAART 6: AANDEEL INWONERS MET MINSTENS ÉÉN AUTO IN HET GEZIN (2011, +)

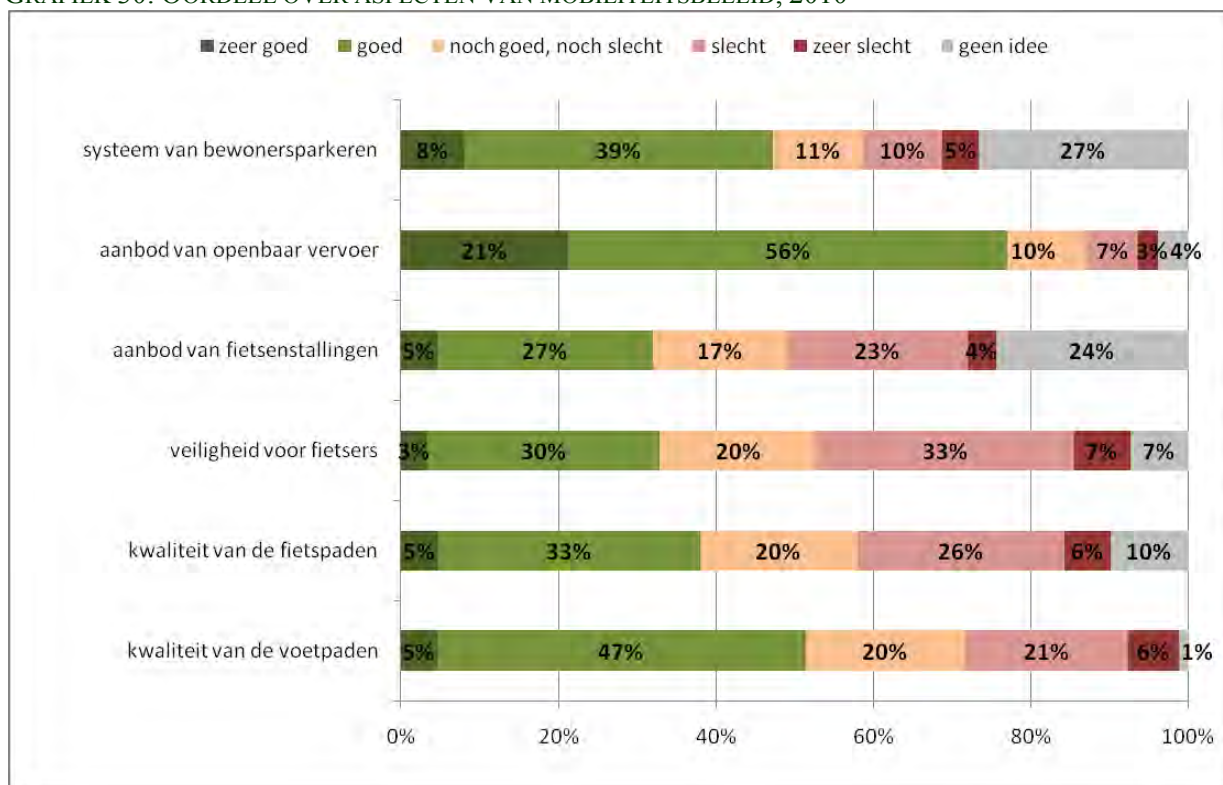
De Antwerpenaren zijn heel tevreden over het openbaar vervoeraanbod in Antwerpen (score van 3,9 op 5) en ook het systeem van bewonersparkeren scoort goed (score van 3,49 op 5). Voor de fietsers is veiligheid de belangrijkste bezorgdheid (score van 2,89 op 5). Vanuit deze zorg vraagt men extra aandacht voor veilige fietsvoorzieningen (48 % van de respondenten). De kwaliteit van de fietspaden haalt een positieve score van 3,05 op 5).

TABEL 15: GEMIDDELDE TEVREDENHEID (SCORE OP 5) OP ASPECTEN VAN HET MOBILITEITSBELEID, 2010

	gemiddelde score op 5
kwaliteit van de voetpaden	3,22
kwaliteit van de fietspaden	3,05
veiligheid voor fietsers	2,89
aanbod van fietsenstallingen	3,08
aanbod van openbaar vervoer	3,90
systeem van bewonersparkeren	3,49

Bron:
Traject mobility management 2010

GRAFIEK 30: OORDEEL OVER ASPECTEN VAN MOBILITEITSBELEID, 2010

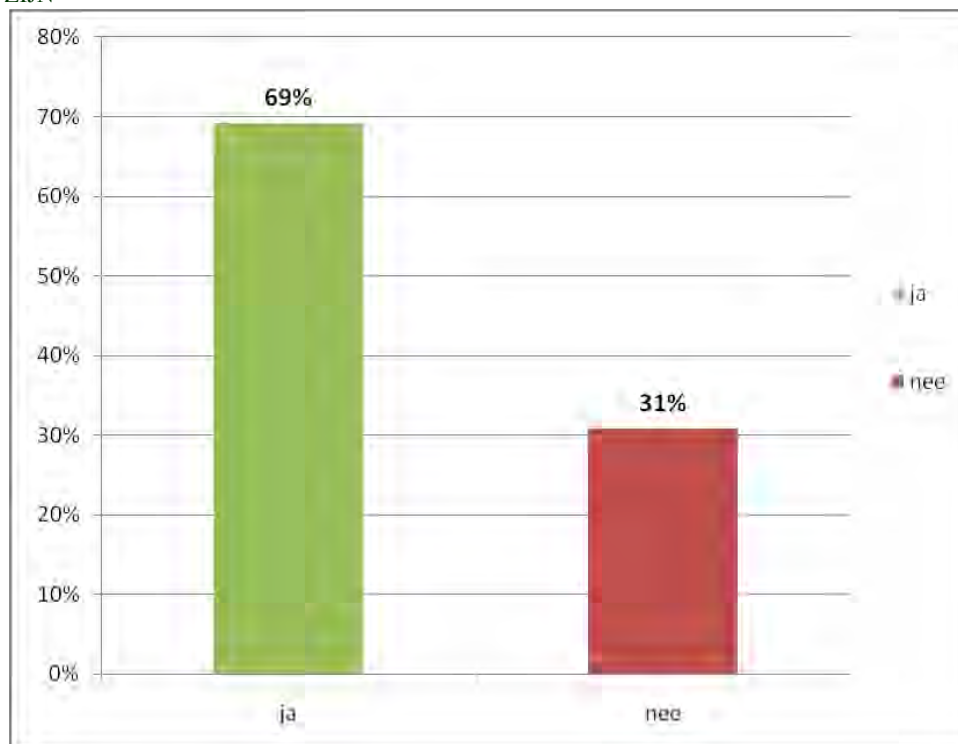
Bron:
Traject mobility management 2010

3.5.1.2 Bedrijven en hun werknemers

De locatiekeuze van bedrijven bepaalt de vervoerskeuze van de werknemers. Bereikbaarheid is een belangrijk aandachtspunt voor bedrijven. Van de bedrijven spreekt 31% over een parkeerprobleem. Van de werknemers geeft 59% aan voldoende parking ter beschikking op het bedrijfsterrein of in de bedrijfsparking. Bij bedrijven met onvoldoende parkeerplaatsen vinden werknemers meestal gratis (13%) of betalend (17%) parkeerplaats in de buurt. Slechts 3% van de respondenten stelt dat er niet voldoende parkeerplaats is in de buurt.

GRAFIEK 31: MENING VAN DE BEDRIJVEN (WERKGEVERS) OF ER VOLDOENDE AUTOPARKEERPLAATSEN ZIJN

Bron:
Traject mobility management 2010

TABEL 16: PARKEERMOGELIJKHEID BIJ OF IN DE BUURT VAN UW BEDRIJF?

	Frequentie	%
Ja, op bedrijfsterrein	864	59%
ja, gratis in de buurt	195	13%
ja, betalend in de buurt	255	17%
nee	48	3%
geen idee	100	7%
Totaal	1462	100%

Bron:
Traject mobility management 2010

Opvallend meer bedrijven hebben in vergelijking met 2006 een fietsvergoeding ingevoerd (zie Tabel 17). Overdekte en diefstalveilige fietsenstallingen zijn de meest voorkomende maatregelen die bedrijven nemen

om het fietsen te promoten (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). 35% van de bedrijven stelt ook douches ter beschikking van de fietsers.

TABEL 17: WELKE MOBILITEITSMaatregelen voor fietsers heeft uw bedrijf genomen of welke worden overwogen?

	Is reeds het geval	
	2010	2006
Overdekte fietsenstallingen voorzien	50%	44%
Beveiligde fietsparkeerplaatsen op het terrein van het bedrijf	47%	46%
Een bijkomende verplaatsingsvergoeding voor de fietsers	41%	22%
Kleedruimtes en douches voor fietsers voorzien	35%	29%
Fietsen ter beschikking stellen voor dienstverplaatsingen	17%	9%
Een bijkomende vergoeding voor dienstverplaatsingen met de fiets	5%	1%
Hersteldienst voor fietsen op het terrein voorzien	5%	5%
Regenkledij ter beschikking stellen voor fietsers	5%	2%
Regelmatig fietsonderhoud in de vestiging voorzien	4%	2%
Informatie over fietsroutes geven	4%	2%
Fietsen ter beschikking stellen voor de woon-werkverplaatsing	3%	2%

Bron:

Traject mobility management 2010

Ook telewerk wint aan populariteit: een kwart van de bedrijven biedt het al aan. 10 % overweegt het op termijn in te voeren. Bovendien geeft iets meer dan de helft van de telewerkers aan dat ze ook effectief één of meerdere dagen van thuis uit werken.

TABEL 18: BIEDT UW BEDRIJF TELEWERKEN AAN?

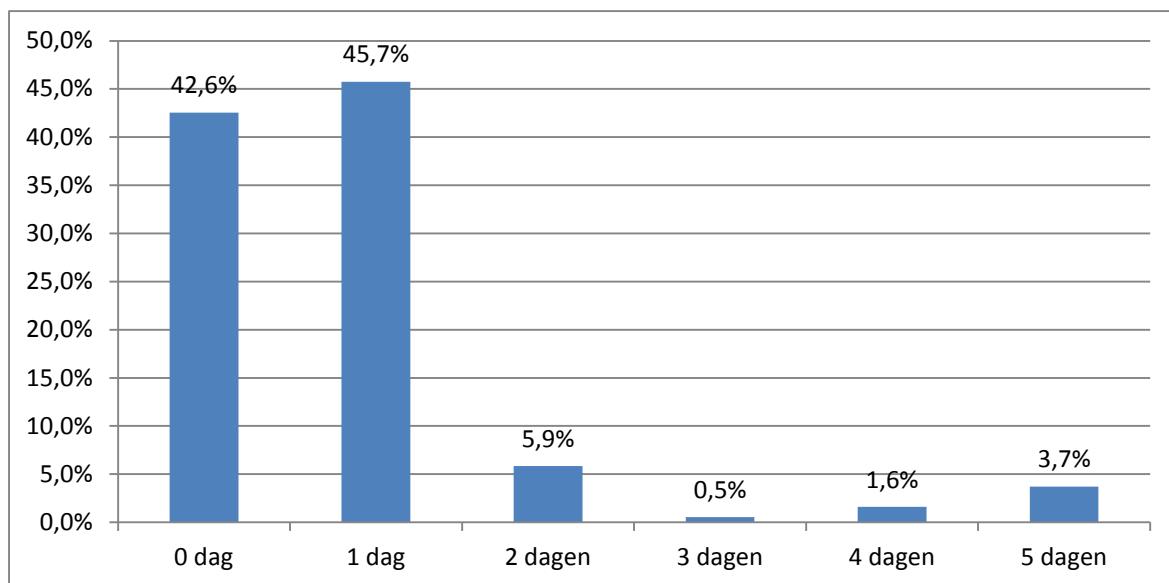
	Frequentie	%	2006
Ja	114	25	16
Nee, maar we denken er wel aan om dit te organiseren	47	10	7
Nee, en we zien ook geen mogelijkheid om dit te organiseren	291	64	77
Totaal	452	100	100

Bron:

Traject mobility management 2010

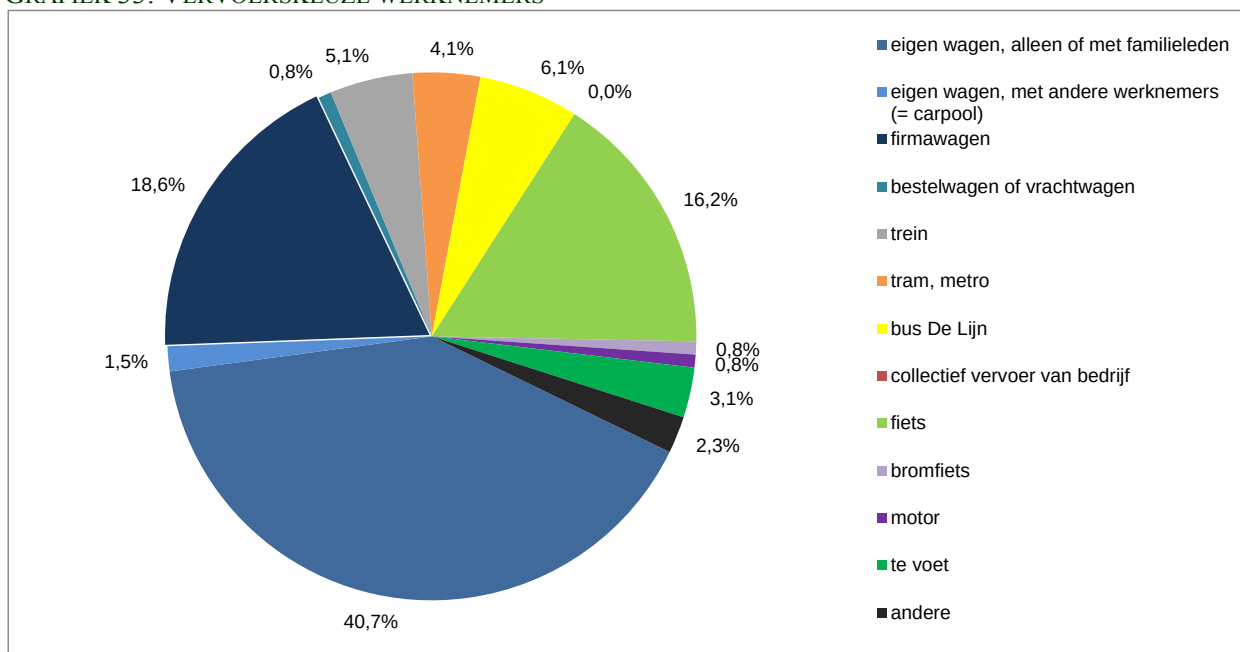
GRAFIEK 32: HOEVEEL DAGEN VERPLAATST U ZICH NIET NAAR HET WERK OMDAT U THUIS WERKT?

Bron:
Traject Mobility Management 2010

Werknemers van Antwerpse bedrijven pendelen hoe langer hoe meer met de fiets. Van alle woon-werkverplaatsingen in Antwerpen gebeurt 16 % met de fiets. Voor fietsbare afstanden onder 5 km kiest echter nog steeds één op de drie werknemers voor de auto.

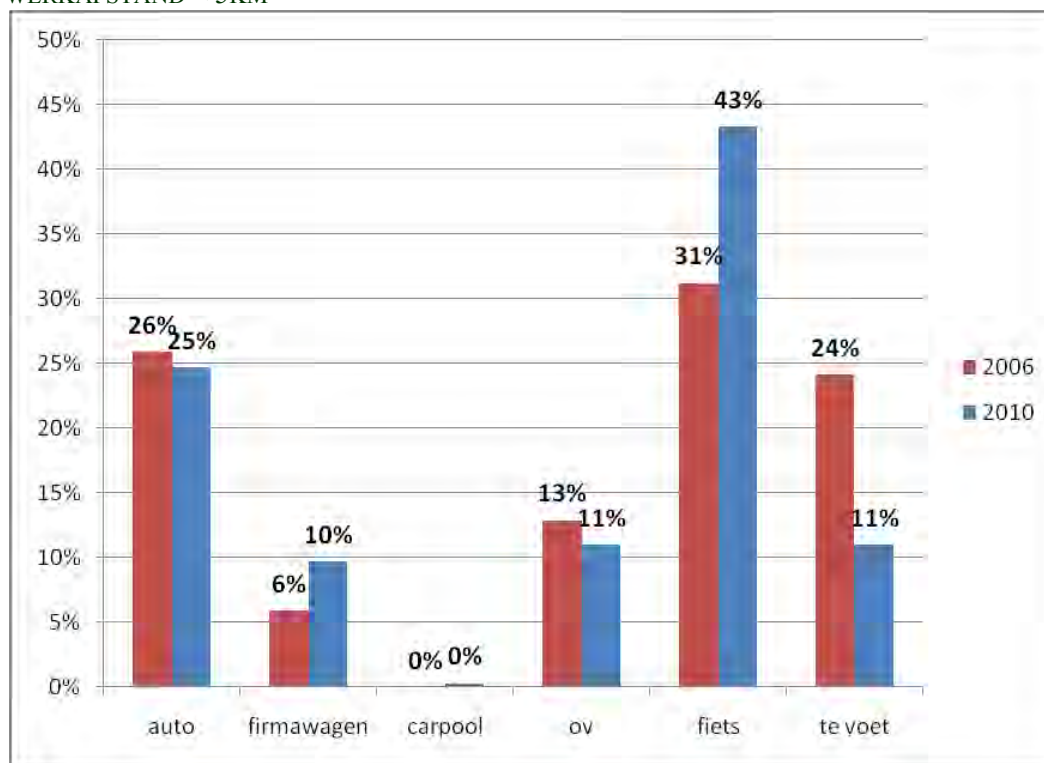
GRAFIEK 33: VERVOERSKEUZE WERKNEMERS

Bron:
Traject mobility management 2010

GRAFIEK 34: VERGELIJKING VAN KEUZE IN VERVOERSWIJZE 2006-2010 VOOR WERKNEMERS MET WOON-
WERKAFSTAND < 5KM

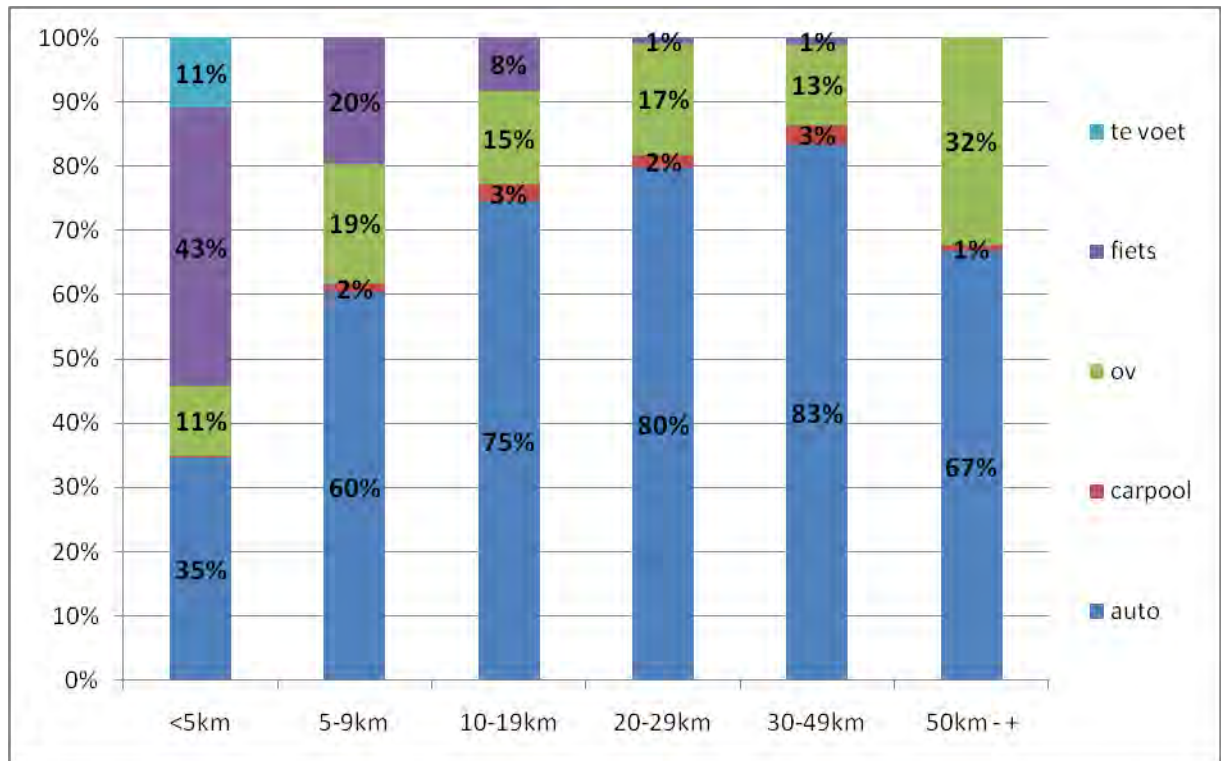

Bron:
Traject mobility management 2010

Van de werknemers die binnen de 5km van hun werk wonen, neemt 43% de fiets. Toch neemt een derde de wagen voor deze korte verplaatsing. Het openbaar vervoer scoort in de categorie 5-9km (De Lijn) en boven de 50km (NMBS).

GRAFIEK 35: VERVOERSWIJZE IN FUNCTIE VAN WOON-WERKAFSTAND

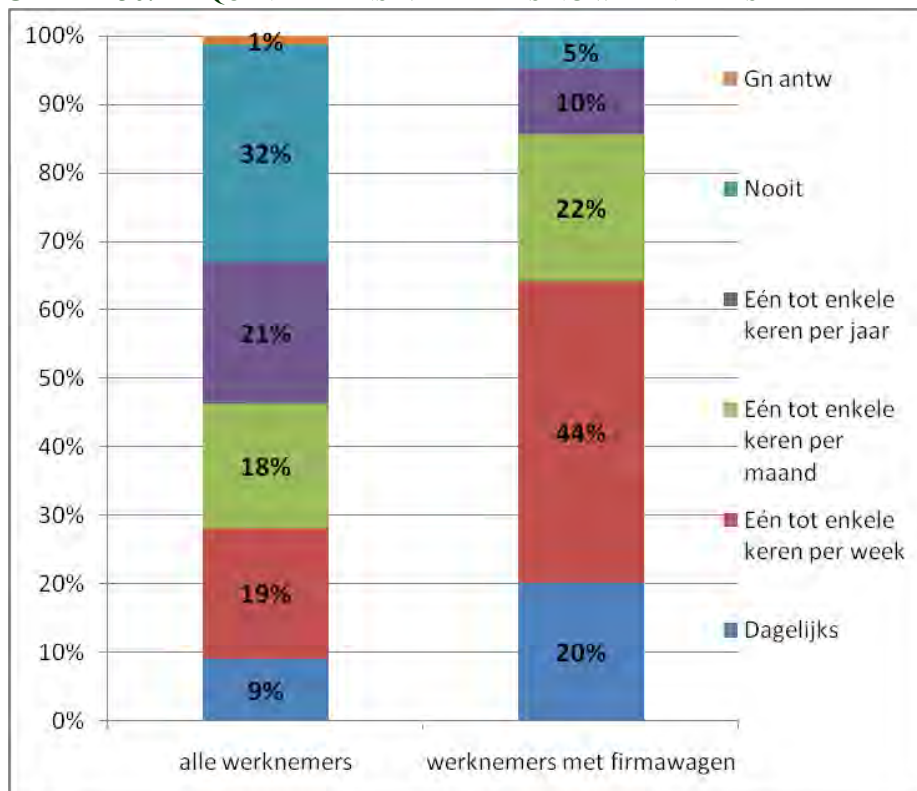
Bron:
Traject mobility management 2010

Van de 1.503 ondervraagde werknemers zijn er 279 die een bedrijfswagen ter beschikking hebben. Daarvan maakt 20% dagelijks een dienstverplaatsing. Daar staat tegenover dat 35% van de werknemers met een bedrijfswagen niet meer dan 1 keer per maand een dienstverplaatsing moet maken.

Het bezit van een bedrijfswagen zorgt voor meer autogebruik in de vrije tijd bij de Antwerpse bewoners. Voor 67 % van de gezinnen met minstens één bedrijfswagen is de wagen het belangrijkste vervoersmiddel in de vrije tijd. Bij gezinnen zonder bedrijfswagen is dit voor 52 % het geval.

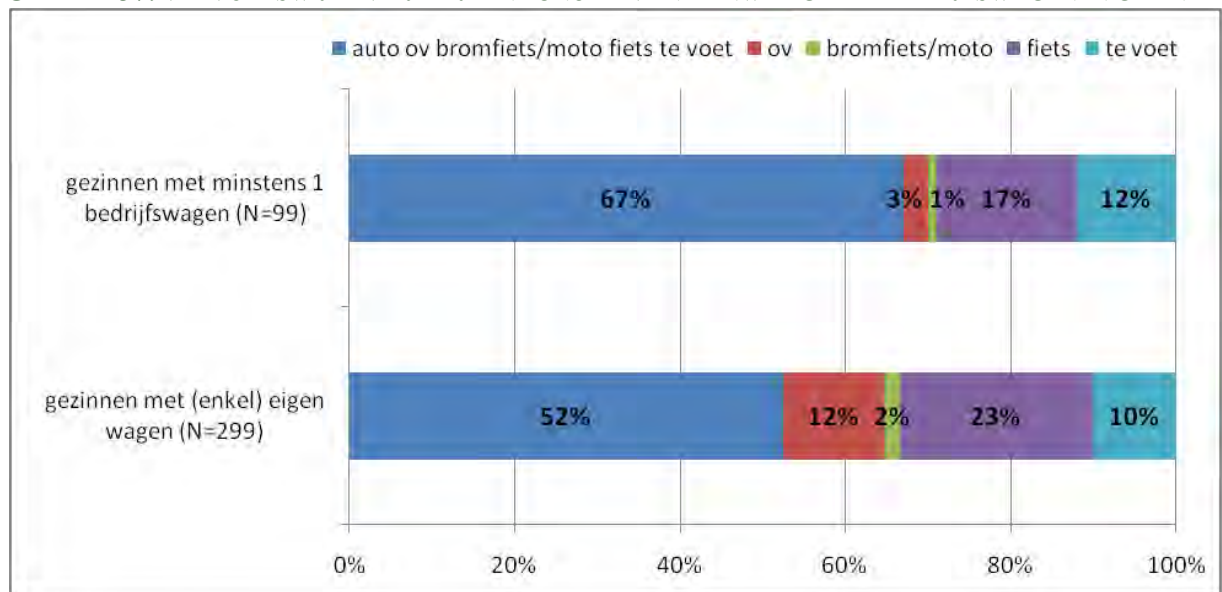
GRAFIEK 36: FREQUENTIE DIENSTVERPLAATSING WERKNEMERS

Bron:
Traject mobility management 2010

GRAFIEK 37: VERVOERSWIJZE VRIJE TIJD IN FUNCTIE VAN AANWEZIGHEID BEDRIJFSWAGEN IN GEZIN

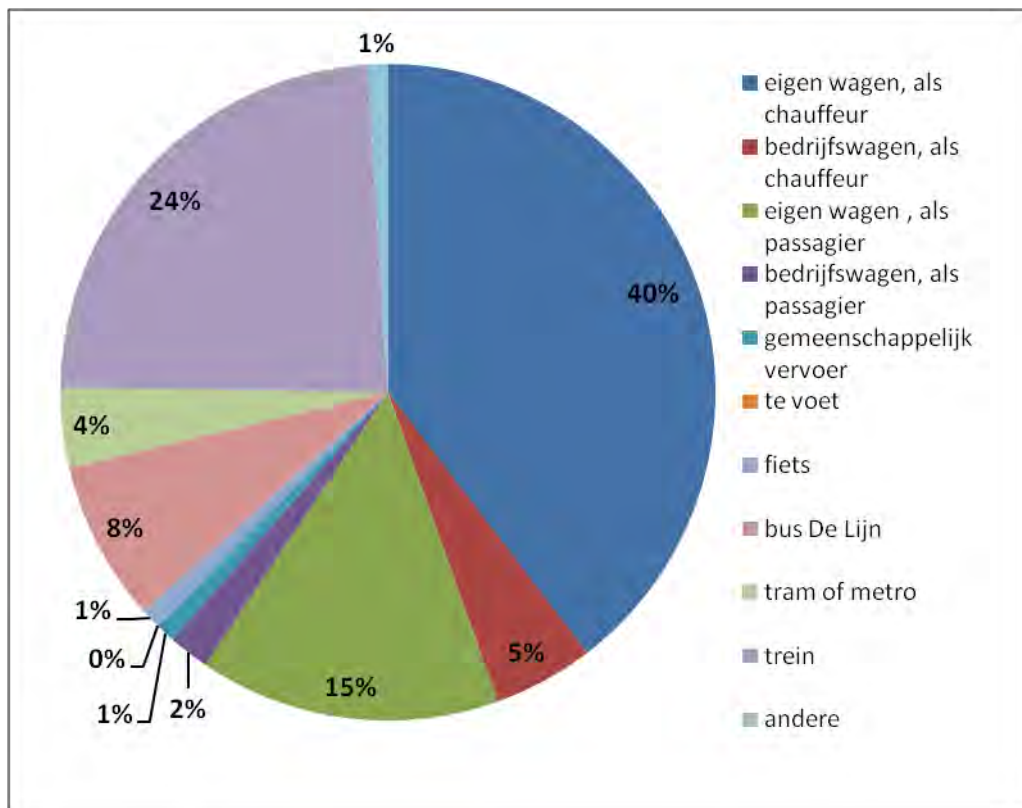
Bron:
Traject mobility management 2010

3.5.1.3 Bezoekers

De meeste bezoekers komen met de wagen naar Antwerpen (62%). Op de tweede plaats staat de trein als vervoermiddel: bijna een kwart van de bezoekers komt naar Antwerpen met de trein. Het merendeel van deze bezoekers (74 %) heeft nochtans de mogelijkheid om voor de auto te kiezen. Redenen om niet met het openbaar vervoer te komen, zijn een te lange reistijd, te veel overstappen of het niet meer thuis geraken.

GRAFIEK 38: VERVOERSKEUZE THUIS - EINDBESTEMMING

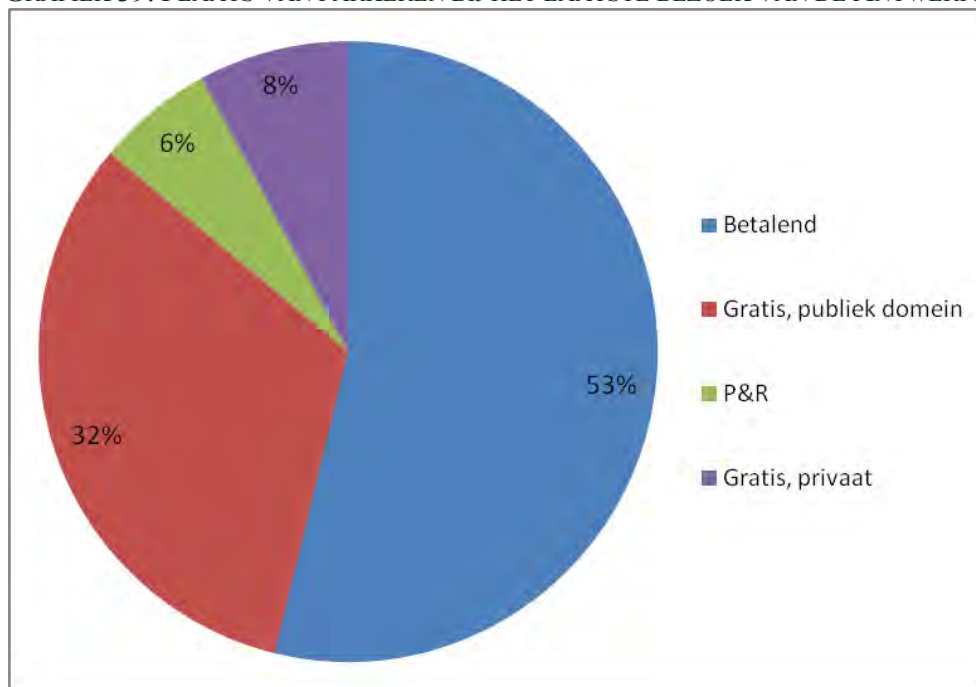

Bron:
Traject mobility management 2010

Wie met de auto naar Antwerpen komt, kiest meestal voor een betaalparking. Amper 6 % van de bezoekers maakt gebruik van een park & ride. De bereikbaarheid van Antwerpen met het openbaar vervoer en met de wagen wordt door de bezoekers positief beoordeeld.

GRAFIEK 39: PLAATS VAN PARKEREN BIJ HET LAATSTE BEZOEK VAN DE ANTWERPSE BEZOEKER

Bron:
Traject mobility management 2010

3.5.2 Fietspaden

Uit de resultaten van de Antwerpse monitor stellen we vast dat de tevredenheid over de aanwezigheid van fietspaden in de buurt vrij laag is. Minder dan 40% van de respondenten is akkoord met de stelling dat er voldoende fietspaden in de buurt zijn. Er zijn verschillende manieren om dit probleem te analyseren en na te gaan wat de mogelijke oorzaak van de ontevredenheid is. Enerzijds kan men zich op doelgroepen concentreren: welk type Antwerpenaar is het minst of het meest tevreden over de fietspaden. Anderzijds kunnen we, analoog aan het hoofdstuk over leefbaarheid, veronderstellen dat deze mening eerder samenhangt met de effectieve aanwezigheid van fietspaden in de buurt.

We concentreren ons dan ook op een geografische aanpak: is er een verband tussen de eigenschappen van de buurt en de mening van de inwoners⁴?

Volgende figuur geeft het fietspadennetwerk van de stad Antwerpen weer. De recente en de geplande investeringen zijn apart aangeduid. De wijken zijn ingekleurd volgens de gemiddelde tevredenheid van de respondenten in die wijk. Op de kaart is meteen duidelijk dat het gebied met de slechtste scores qua

⁴ Enige voorzichtigheid is geboden. Het fietspadennetwerk in de stad is niet volledig ingetekend in GIS. Deze fietspaden werden vervolgens toegewezen aan buurten volgens de grenzen van de statistische sectoren. Veel fietspaden liggen echter net aan zo een grens. Een fietspad wordt dan dikwijls volledig toegewezen aan één van die sectoren of buurten, terwijl het uiteraard voor inwoners van beide kanten van de straat als deel van hun buurt beschouwd wordt. Wij gaan hier uit van de buurtindeling van de statistische sectoren. Hoewel deze vaak wel een zekere sociale realiteit vertegenwoordigen, is het uiteraard niet zo dat wat wij als buurt definiëren ook is wat een respondent in gedachten had bij zijn evaluatie.

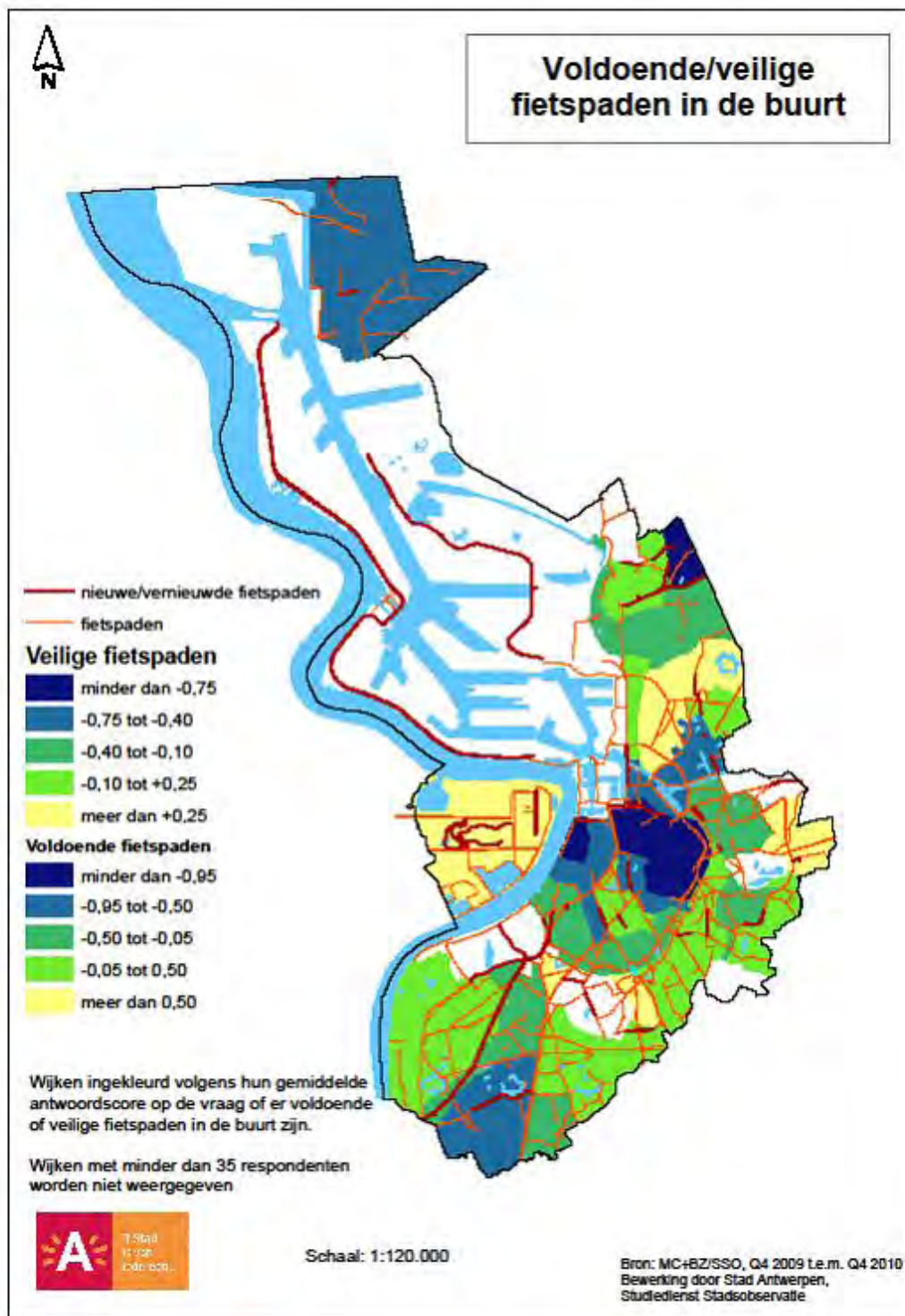

tevredenheid met betrekking tot voldoende fietspaden, ook objectief zeer weinig fietspaden heeft. We zien dat er in deze gebieden ook geen of zeer weinig investeringen in fietspaden gepland zijn.

In eerste instantie bekijken we het verband tussen de hoeveelheid fietspaden per buurt en de mening over voldoende fietspaden. Figuur 29 geeft duidelijk weer dat er een sterk verband is. In buurten met weinig tot geen fietspaden, vindt 70% van de respondenten dat er onvoldoende fietspaden zijn. Eens er meer dan 1,5 km fietspad ligt, stabiliseert het percentage ontevreden zich rond de 30%.

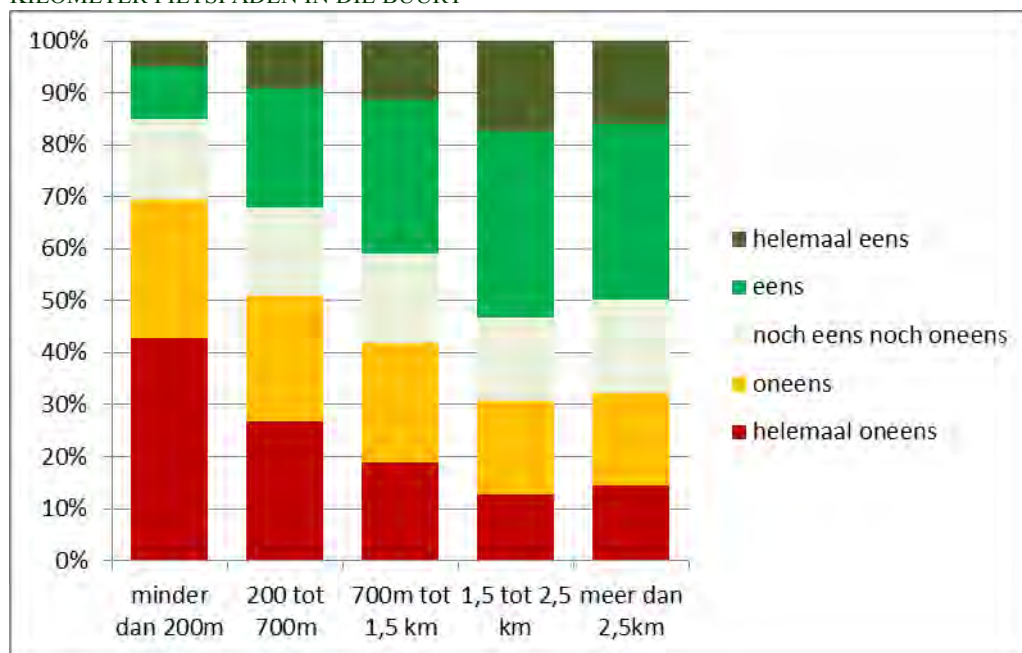
Op individueel niveau zien we een zeer sterk verband tussen de vraag of er voldoende fietspaden zijn en de vraag of deze fietspaden veilig zijn. Daarnaast is er ook een verband tussen de tevredenheid over de aanwezigheid en veiligheid van fietspaden en de perceptie van de verkeersveiligheid in die buurt. De relatie tussen de feitelijke aanwezigheid van fietspaden en de tevredenheid hierover kan men dus nooit los zien van de verkeersveiligheid in die buurt.

KAART 7: VOLDOENDE EN VEILIGE FIETSPADEN IN DE BUURT

GRAFIEK 40: VERDELING MENING OVER „VOLDOENDE FIETSPADEN IN DE BUURT“ VOLGENS HET AANTAL KILOMETER FIETSPADEN IN DIE BUURT

Bron:

MC-SSO, AMon Q4-2009 – Q4-2010

Bewerking: Studiedienst Stadsobservatie

3.5.3 Verkeersveiligheid

In dit deel gaan we na wat de impact is van de verkeers(on)veiligheid van de buurt op de tevredenheid over de fietspaden. We bestuderen dit op twee manieren:

eerst kijken we hoe het effectief gemeten aantal ongevallen per vierkante kilometer (administratieve data) impact heeft op de tevredenheid, bij een gegeven hoeveelheid fietspaden, dit noemen we objectieve verkeersonveiligheid;

vervolgens doen we hetzelfde op basis van ervaren slecht verkeersgedrag in de buurt (bevraagd via de Antwerpse monitor), wat we subjectieve verkeersonveiligheid noemen.

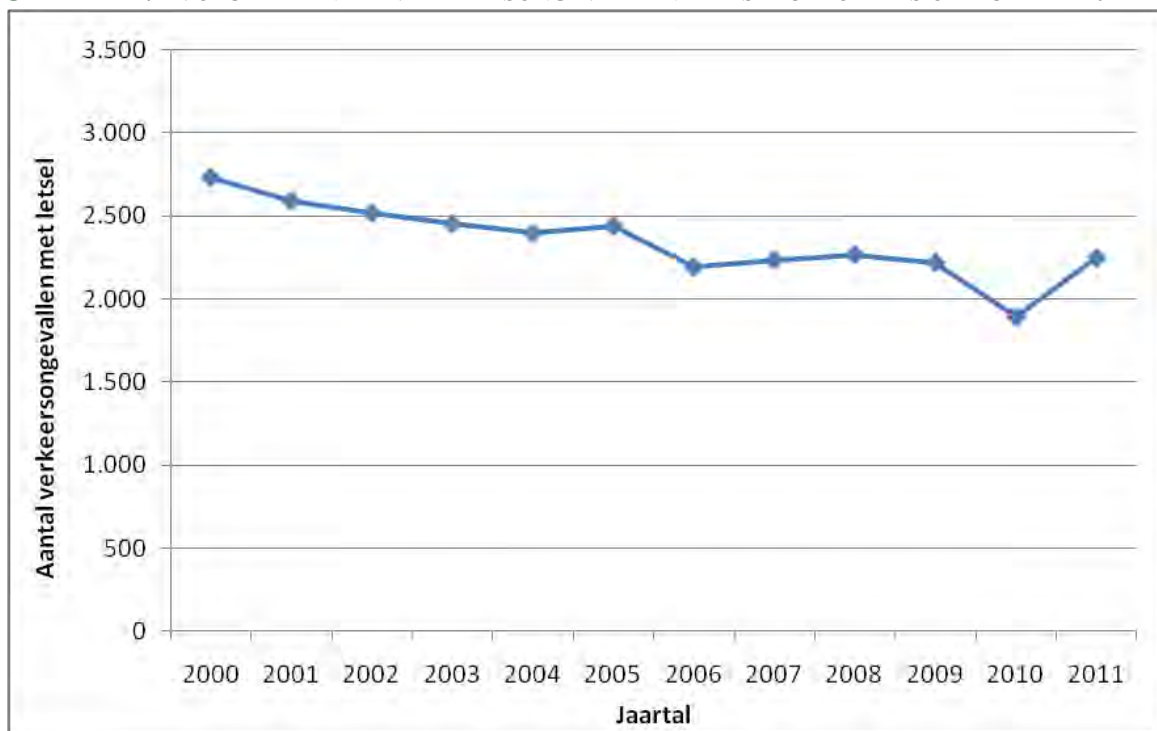
Wat betreft verkeersveiligheid is het aantal ongevallen (met slachtoffers of lichamelijk letsel) tussen 2005 en 2006 met ongeveer 300 gedaald. Nadien is het aantal ongevallen gestagneerd, enkel in 2010 kent deze evolutie even een daling om dan in 2011 terug op 2.247 te liggen.

In onderstaande grafiek worden de ongevallen met letsel besproken per betrokken vervoermiddel. Bij de interpretatie van de gegevens moet er rekening mee gehouden worden dat meerdere vervoerstypes bij een ongeval betrokken kunnen zijn. Bij het overgrote deel (79 %) van de letselongevallen zijn personenauto's betrokken. Bij 34 % van de letselongevallen zijn fietsers betrokken en 17 % betreft ongevallen met voetgangers⁵. Het toegenomen fietsgebruik brengt met zich mee dat fietsers ook vaker betrokken zijn bij verkeersongevallen.

⁵ Aangezien meerdere typen van weggebruikers bij hetzelfde ongeval kunnen betrokken zijn en een letsel oplopen sommen deze percentages tot meer dan 100%.

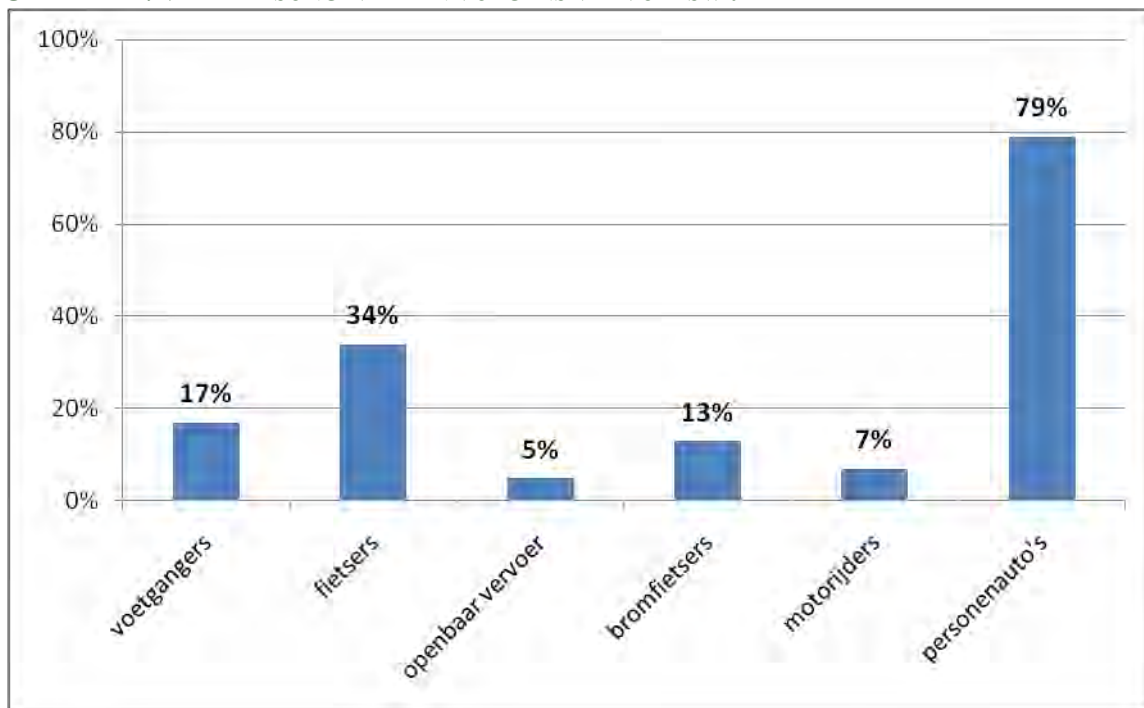

GRAFIEK 41: EVOLUTIE AANTAL VERKEERSONGEVALLEN MET SLACHTOFFERS OF LICHAMELIJK LETSEL

Bron:
Verkeerspolitie Antwerpen 2000-2011

GRAFIEK 42: VERKEERSONGEVALLEN VOLGENS VERVOERSWIJZE

Bron:
Verkeerspolitie Antwerpen 2000-2011

In de Antwerpse monitor wordt gepeild naar hoe de Antwerpenaar het verkeer en de verkeersveiligheid percipieert. We geven hieronder de resultaten voor 2011. Op de eerste kaart zien wij dat 38 % van de respondenten de schoolomgevingen verkeersveilig vindt. In het district Merksem wordt deze situatie in het algemeen positiever geëvalueerd. De respondenten zijn minder tevreden in de districten Antwerpen en Borgerhout.

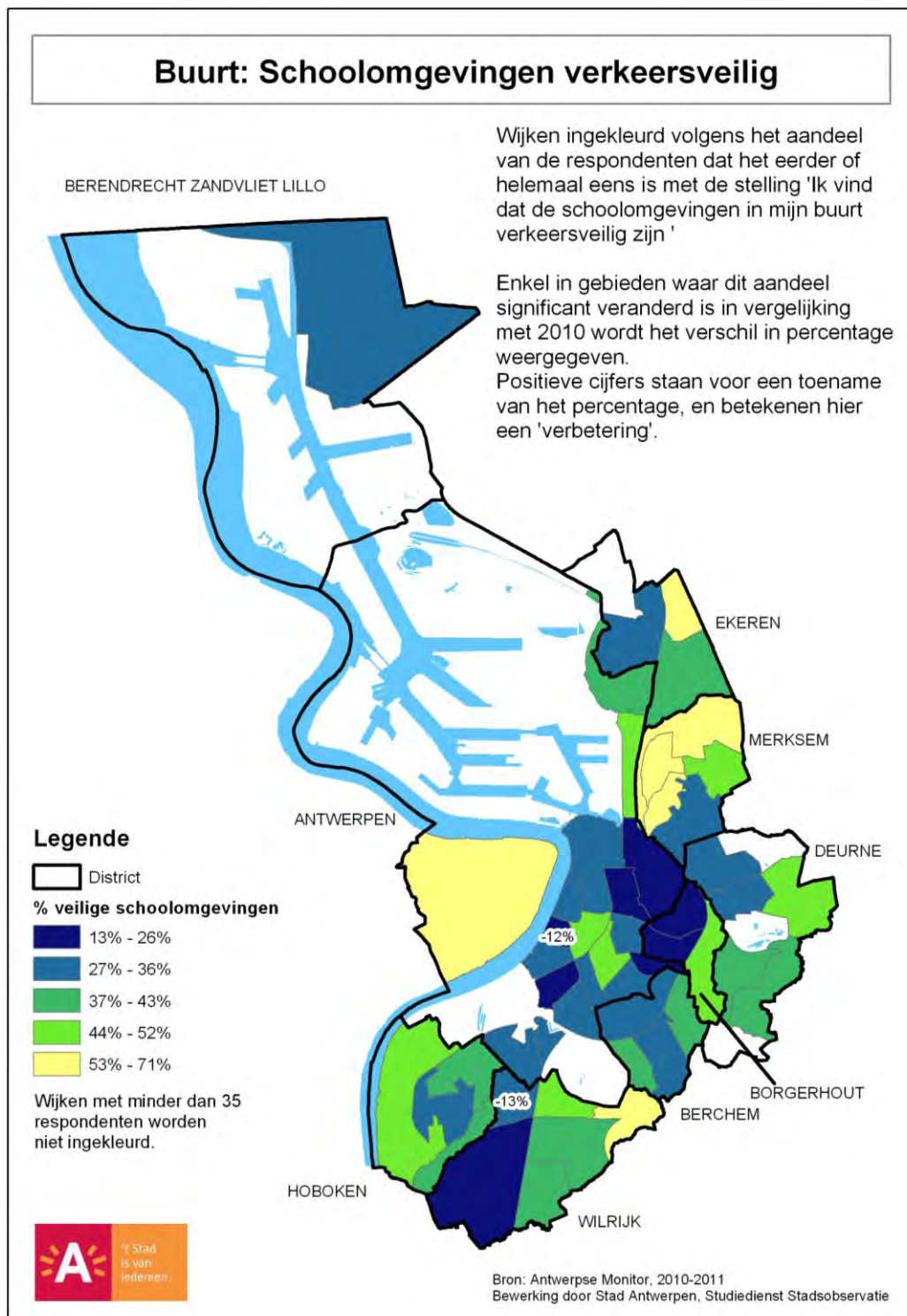
Van de Antwerpenaren vindt 40% dat er voldoende fietspaden zijn in de buurt. De tevredenheid is het grootst in Merksem en Berchem, met 54 % en 48 % tevreden respondenten. Respondenten uit de districten Antwerpen en Borgerhout zijn met 33 % en 35 % het minst tevreden.

Het aandeel van de Antwerpenaren dat de fietspaden in de buurt voldoende veilig vindt, bedraagt 39 %. In Merksem, Berchem en Deurne liggen deze aandelen hoger, in Antwerpen en Borgerhout tekenen we wederom lagere percentages op.

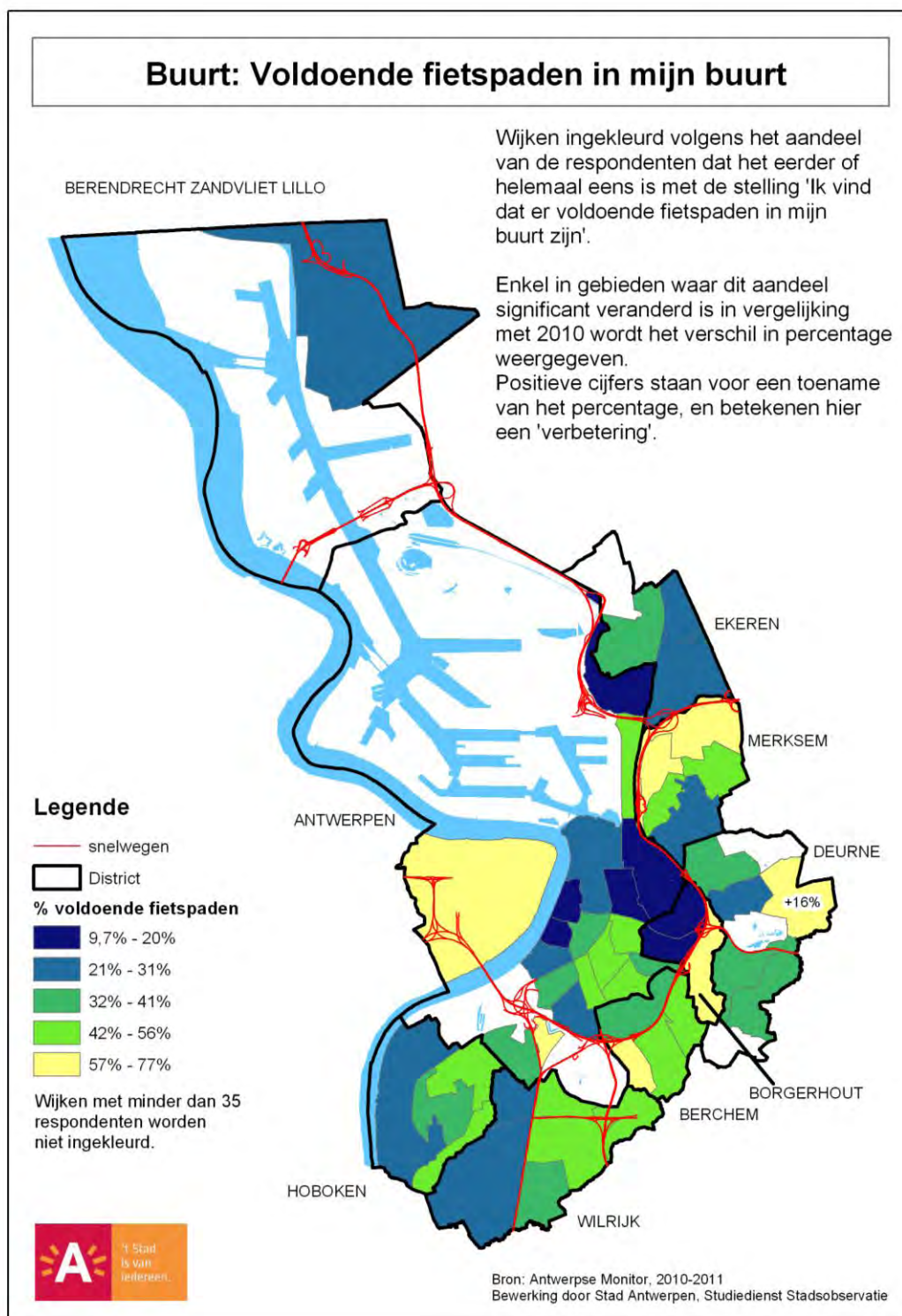
Opvallend is dat een groot deel van de Antwerpenaren meldt last te hebben van agressief verkeersgedrag (51 %) en onaangepaste snelheid in de buurt (60 %). In Borgerhout heeft zeven op tien respondenten last van onaangepaste snelheden in het verkeer. In Berendrecht-Zandvliet-Lillo en Ekeren liggen de percentages respondenten die last hebben van agressief verkeersgedrag beduidend lager, met respectievelijk 33 % en 36 %.

De subjectieve inschatting van het risico om zelf slachtoffer te worden van een verkeersongeval is voor 6 % van de Antwerpenaren heel groot en voor 28 % groot.

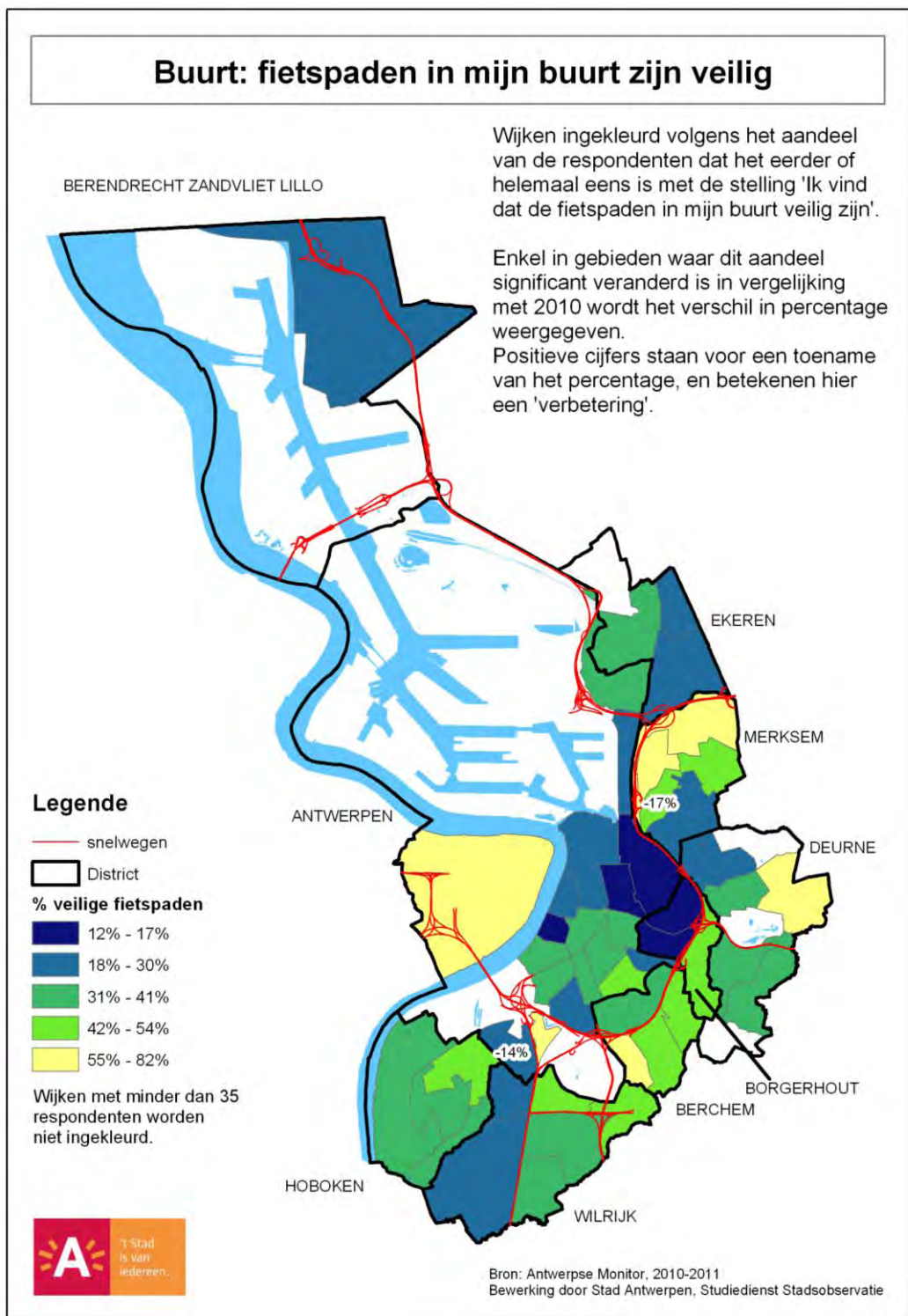
KAART 8: SCHOOLOMGEVING VERKEERSVEILIG

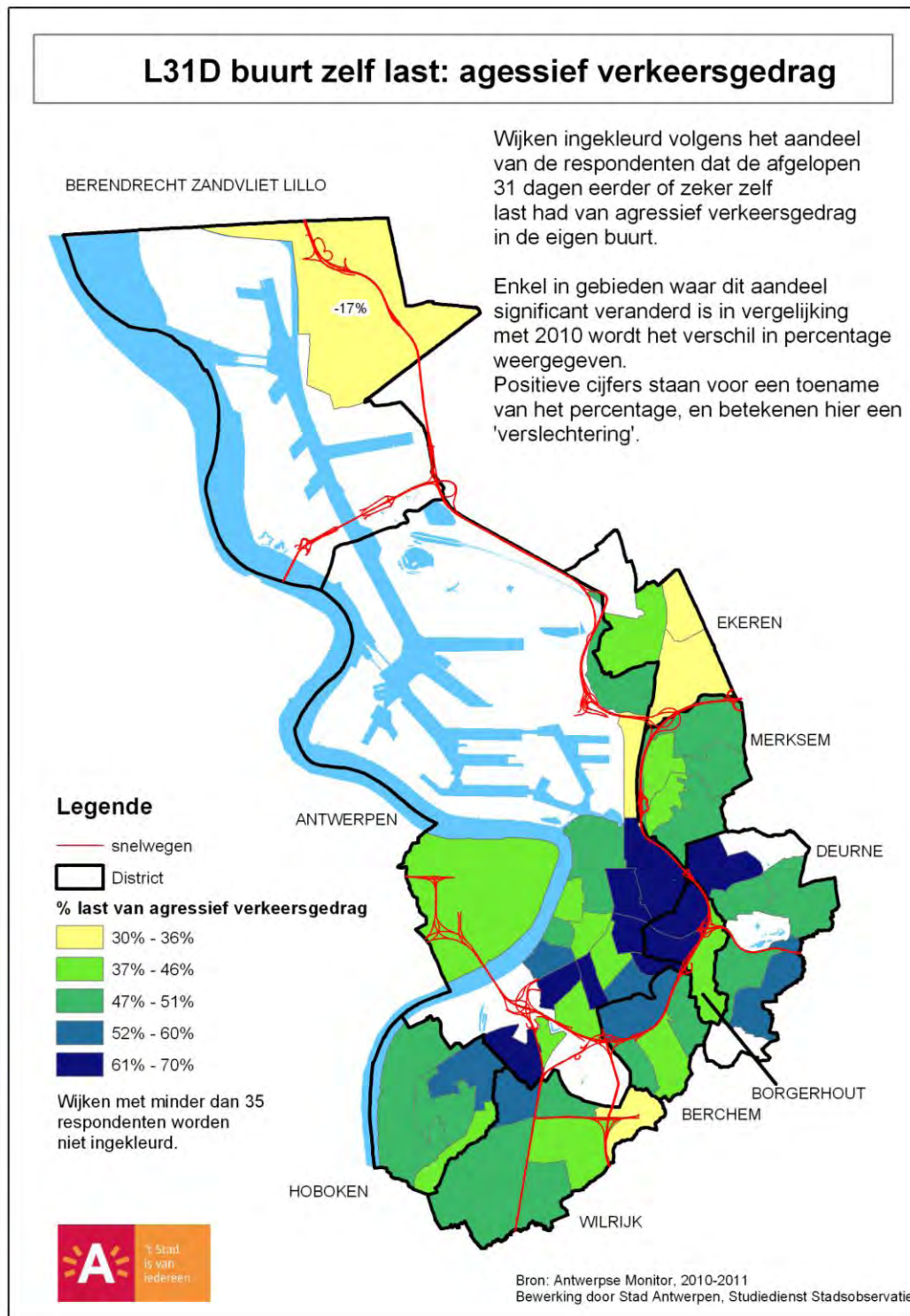
KAART 9: VOLDOENDE FIETSPADEN IN MIJN BUURT

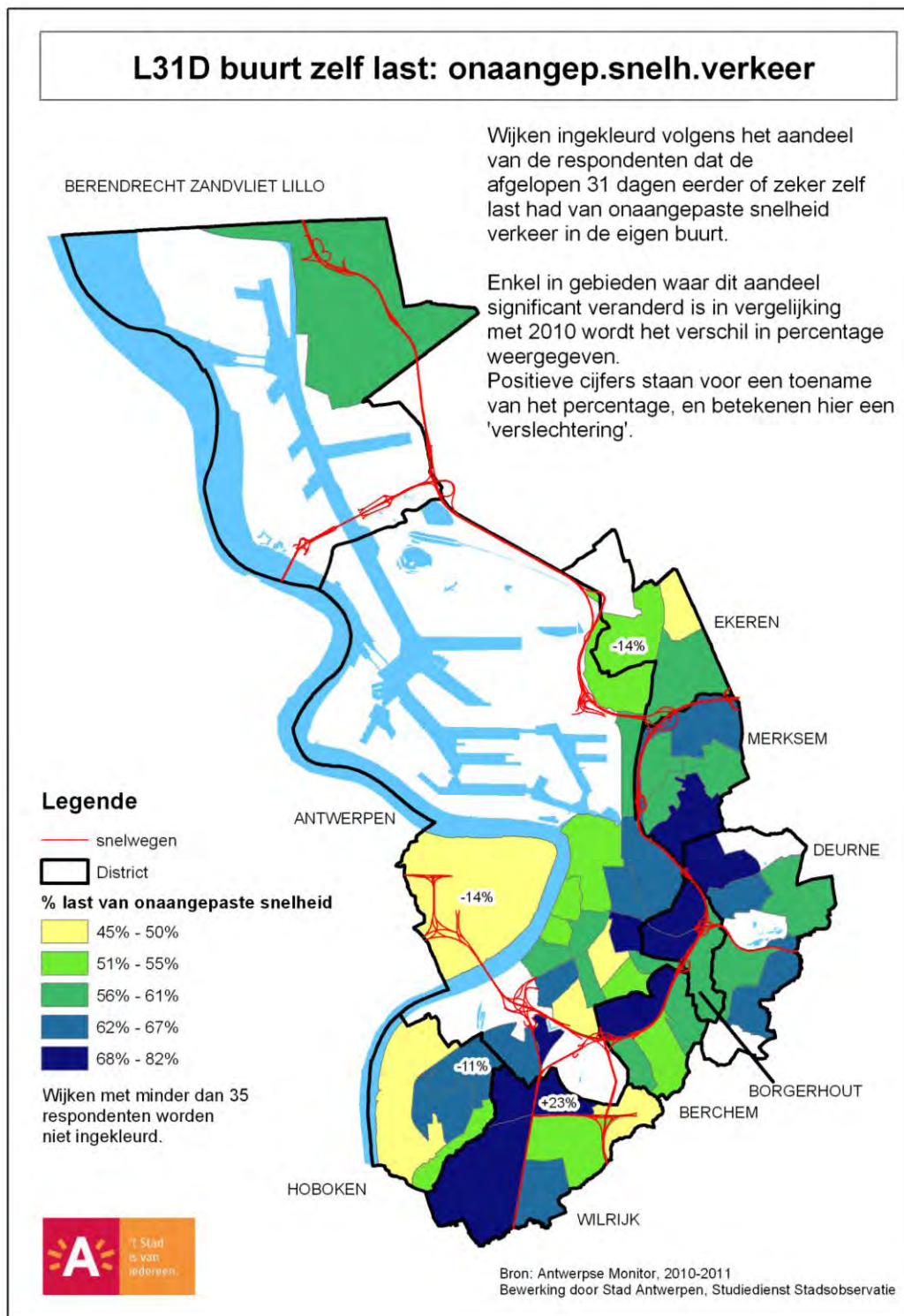
KAART 10: FIETSPADEN IN MIJN BUURT ZIJN VEILIG

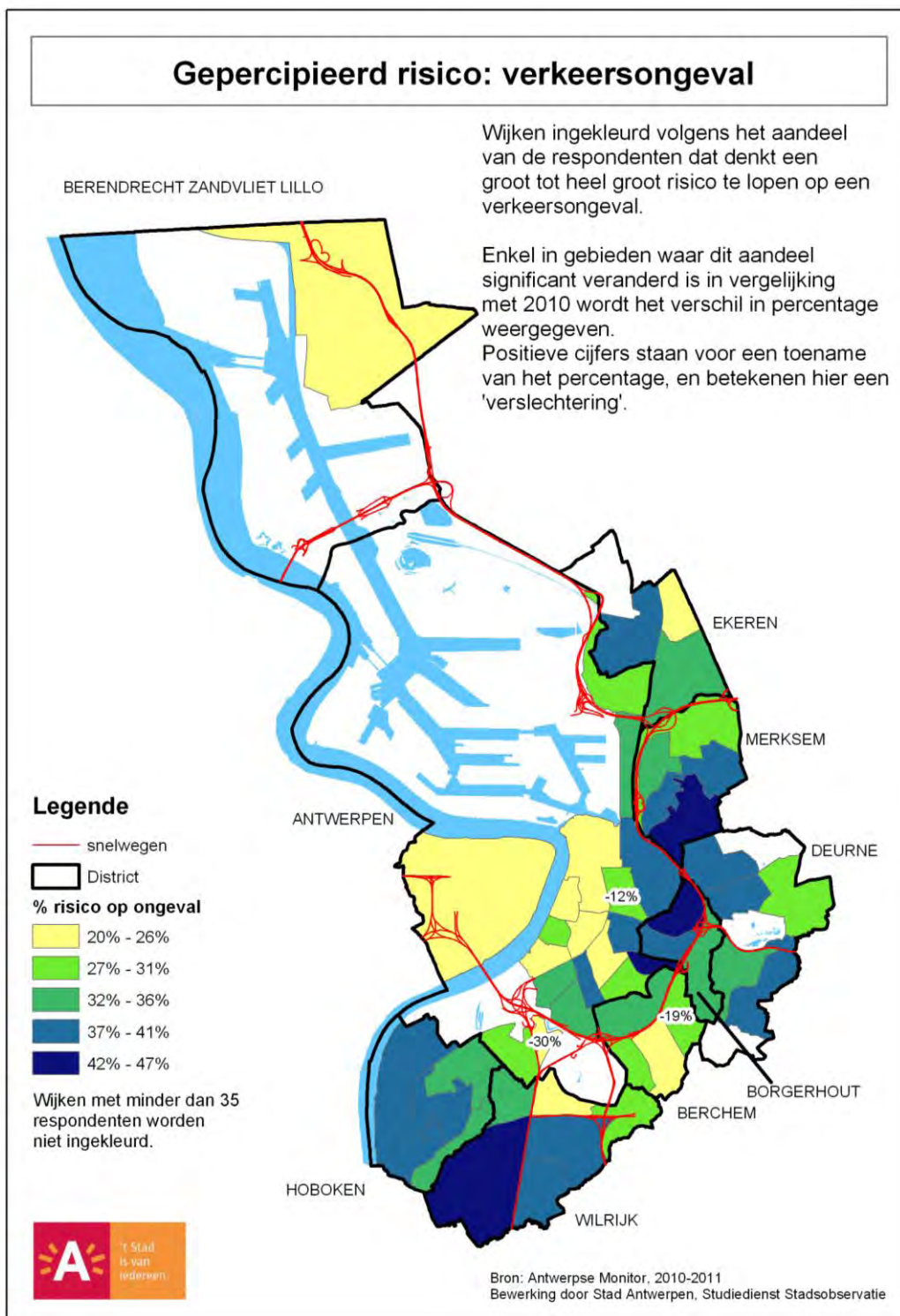
KAART 11: LAST VAN AGRESSIEF VERKEERSGEDRAG

KAART 12: LAST VAN ONAANGEPASTE SNELHEID IN DE BUURT

KAART 13: GEPERCIPIEERD RISICO OP ONGEVAL

3.5.4 Impact grote werven: 2013-2018

3.5.4.1 Inleiding

Antwerpen is momenteel “werf van de eeuw” en zal dit de volgende jaren zeker nog blijven met de geplande projecten van Vlaanderen, De Lijn, de stad en de districten. Naar bereikbaarheid en doorstroming zal er nood zijn aan een doorgedreven minder hinder aanpak voor Antwerpen.

Vlotter verkeer, veiligere wegen en een modal split van 50/50 zijn onder meer de ambities van het Masterplan 2020 (goedgekeurd op 29 september 2010 door de Vlaamse regering).

Om deze ambities te realiseren, starten er in de komende jaren in Antwerpen verschillende werven, bovendien in combinatie met andere grote werven, die een grote impact zullen hebben op de mobiliteit in en de bereikbaarheid van de stad en de haven. Zowel het personen- als het vrachtvervoer zal tijdens de werffasen hinder ondervinden. De hinder zal zich voordoen in de bredere regio rond Antwerpen, maar in het bijzonder in het noordelijk deel van de stad.

3.5.4.2 Impact van de geplande grote werven

De komende jaren zullen gelijktijdig werven worden georganiseerd op zowat alle belangrijke noord-zuid verbindingen in Antwerpen: o.a. de Scheldekaaien, de Noorderleien, de Singel. Tegelijk worden ook werken opgestart op de verschillende toegangswegen van en naar Antwerpen: o.a. de E313, de Bredabaan, ter hoogte van het Albertkanaal. In al deze projecten is de stad betrokken partij: hetzij als trekker, hetzij als partner. In de volgende kaart worden indicatief (niet limitatief) enkel die werven weergegeven die in 2014 of 2015 zullen worden uitgevoerd. Voor de jaren nadien wordt verwezen naar de bijlage.

Voor 2014 en 2015 betreft het:

- Projecten Masterplan 2020: onder meer de herinrichting E313/E34 tussen Wommelgem en Ranst (1), de realisatie van Brabo 2 (2) met o.a. tramlijn en heraanleg Leien en Operaplein, tramlijn ontsluiting van het Eilandje, Brusselstraat en tramlijn naar Ekeren, de renovatie van de Royerssluis (3) en het aanpassen bruggen Albertkanaal (4) en (5).
- Projecten openbaar domein: onder meer de heraanleg van de Scheldekaaien (6), de heraanleg van de Bredabaan (7), de aanleg van het Singelfietspad (8), de heraanleg van het openbaar domein in de Montevideowijk (9) en de heraanleg van de Belgiëlei (10).

Tegelijk staan er in Antwerpen ook nog een hele reeks stadsontwikkelingsprojecten op stapel die mogelijk kunnen kruisen of samenvallen met de omleidingen die worden uitgetekend voor de grotere werven.

- Projecten stadsontwikkeling: voorbeelden zijn de ontwikkeling van Blue Gate Antwerpen (A), de ontwikkeling van Nieuw Zuid (B), Regatta (C), de ontwikkeling van Kop Spoor Noord (D), de verdere ontwikkeling van het Eilandje (E), projecten op de Luchtbal (F), de herontwikkeling van Rozemaai (G), de ontwikkeling van de site aan de Emiel Vloorstraat (H), ingrepen Singel Noord (I), projecten in de omgeving van Berchem station (J), Nieuw Zurenborg (K), en uitbreiding Antwerp Expo (L).

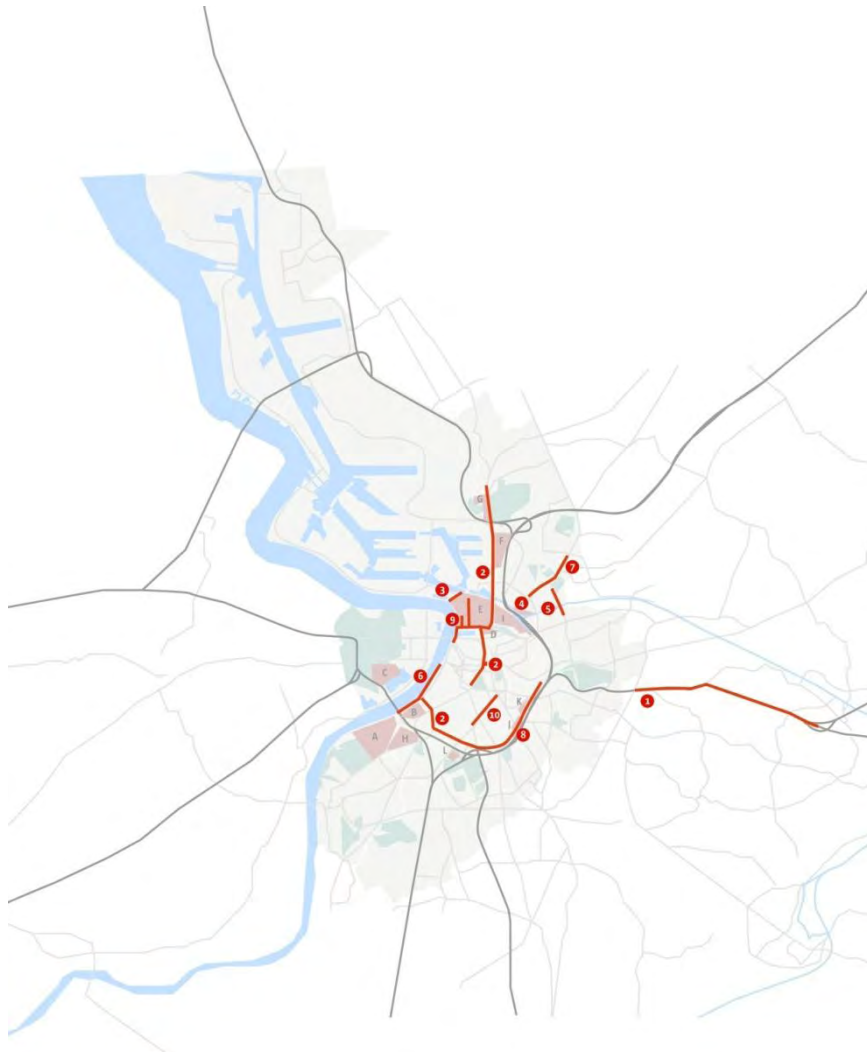

3.5.4.3 Minderhinderplan

De voorbereiding van het minderhinderplan voor de werken aan de Ring in 2004/2005 is twee jaar op voorhand van start gegaan. Deze werken betroffen slechts een uitvoeringsperiode van twee jaar.

De werven die de volgende jaren worden opgestart gaan veel meer impact hebben dan de werken van 2004/2005 en zullen gespreid zijn over een veel langere periode. Bovendien zijn er ook meerdere bouwheren, wat de situatie complexer maakt. Naar bereikbaarheid en doorstroming zal er dan ook nood zijn aan een doorgedreven minder hinder aanpak voor Antwerpen..

KAART 14: WERVEN IN EN ROND ANTWERPEN DIE IN 2014 EN 2015 ZULLEN WORDEN UITGEVOERD

Bron: Stad Antwerpen, op basis van beschikbare data bij AG STAN en de afdeling ontwerp & uitvoering

3.5.4.4 Overzicht van Projecten met impact op mobiliteit

Behalve de werven die in 2014 en 2015 zullen worden opgestart, staan in onderstaande tabellen ook die projecten opgelijst met een indicatieve timing die na 2015 worden geïnitieerd. We maken een onderscheid tussen projecten uit het Masterplan 2020, projecten m.b.t. heraanleg openbaar domein en stadsontwikkelingsprojecten.

3.5.4.4.1 Masterplan 2020

Het betreft in eerste instantie projecten als onderdeel van het Masterplan 2020. Indicatief worden begin en einddatum opgenomen.

TABEL 19: MASTERPLAN 2020

MASTERPLAN 2020	Begin (indicatief)	Einde (indicatief)
<u>Wegenwerken</u>		
1. Sluiting van de R1 via Oosterweelverbinding	2016	2021
2. Aanleg A102		
3. Herinrichting E313/E34	2014	2015
4. Vertunneling R11	2016	2021
5. Ingrepen ZO rand: verbindingen N10-R11, N171-N1, N177-A12		
6. Herinrichting spaghettiknoop		
7. Ingrepen in het Waasland	bezig	2020
8. Ombouw expresweg N49 tot snelweg	bezig	
9. Heraanleg R4 te Gent	bezig	
<u>Extra openbaar vervoer</u>		
1. Tramlijn en heraanleg Leien en Operaplein (=Brabo 2)	2014	2018
2. Tramlijn ontsluiting van het Eilandje (= Brabo 2)	2014	2016
3. Tramlijn ontsluiting Nieuw Zuid (Brusselstraat = Brabo 2)	2013	2014
4. Tramlijn Mortsel-Boechout	af	
5. Tramlijn Deurne-Wijnegem	af	
6. Tramlijn Ekeren (= Brabo 2)	2014	2016
7. Tramlijn Wommelgem (= LIVAN)	2013	2015
<u>Vervoer over water</u>		
1. Aanpassen bruggen Albertkanaal	2013	2020
2. Renovatie Royerssluis	2015	2017
<u>Extra fietspaden</u>		
1. Havenroute	2012	2013
2. Beatrijslaan – Burcht	2010	2013
3. Districtenroute	2013	2020
4. Hoboken – Hemiksem	2013	2014
5. Albertkanaal	2014	2019
6. Gordel Randgemeenten	In studiefase	
7. Ringfietspad	In studiefase	
8. Spoorlijn Lier- Antwerpen		
9. Berchem - Borsbeek - Vremde	In studiefase	
10. Spoorlijn Antwerpen-Essen	Opgestart	

11. Spoorlijn Antwerpen-Mechelen	Afgewerkt op twee stukken na in Antwerpen
----------------------------------	---

Bron: Masterplan 2020

Projecten Openbaar Domein

Ook projecten zoals gepland door stadsontwikkeling / openbaar domein kunnen een grote impact hebben. De onderstaande oplijsting schetst indicatief (niet limitatief!) een beeld:

TABEL 20: PROJECTEN OPENBAAR DOMEIN

PROJECTEN OPENBAAR DOMEIN	Begin (indicatief)	Einde (indicatief)
Scheldekaaien (Sint-Andries zuid)	1/05/2014	31/07/2018
Cogelsplein; Turnhoutsebaan; Hart voor Deurne	24/10/2011	31/03/2013
Nationalestraat en omgeving	29/05/2012	1/08/2013
Amsterdamstraat, Londenstraat, Braziliëstraat	1/04/2011	1/12/2013
De Keyserlei	7/11/2011	08/12/2012
Burgemeester Jozef Nolfplein - Bredabaan	15/10/2012	1/06/2013
Sint-Jacobsmarkt en omgeving	2015	2015
Regatta; Blancefloerlaan		31/12/2012
Singelfietspad	01/03/2013	31/07/2014
Schoenmarkt en omgeving (met o.m. Meirbrug)	1/07/2014	1/07/2015
Generaal Lemanstraat	1/02/2013	1/10/2013
Rijnkaai Noord	1/03/2013	28/02/2014
Rijnkaai Zuid	1/03/2014	28/02/2015
Cadixwijk: Indie, Madrasstraat, Portostraat, Piraeusstraat	6/08/2012	6/05/2013
Kattendijkdok Oostkaai	1/08/2014	1/08/2015
Houtdok Zuidkaai + zijstraten + Kempische Plein	1/08/2014	1/08/2015
New Yorkkaai	2015	2016
Bredabaan; Frans de l'Arbreiaan	1/02/2013	1/02/2015
Limastraat, Limaplein, Montevideostraat, Braziliëstraat, etc.	1/04/2014	1/04/2015

Bron: Masterplan 2020

Stadsontwikkelingsprojecten

Tegelijk staan er in Antwerpen ook nog een hele reeks stadsontwikkelingsprojecten op stapel die op zich tot overlast kunnen leiden, maar minstens even belangrijk misschien kunnen kruisen of samenvallen met de omleidingen die worden uitgetekend voor de grotere werven. Voorbeelden zijn:

STADSONTWIKKELINGSPROJECTEN	Begin (indicatief)	Einde (indicatief)
Blue Gate Antwerp	2015	2025
Nieuw Zuid	2015	2025
Regatta	opgestart	
Kop Spoor Noord	opgestart	2018
Eilandje	opgestart	2025
Luchtbal	2013	
Rozemaai	2013	
Emiel Vloorstraat	2015	2018
Singel Noord	2015	
Cultuurpark	2014	
Parkverbinding Rivierenhof	2015	
Omgeving Berchem Station	2013	
Droogdokkenpark	06/2014	06/2015
Park Groot Schijn		

Bron: Masterplan 2020

Opgelet: Bovenstaande lijsten bevatten slechts een selectie van projecten. Aanvullend dient opgemerkt dat in deze fase projecten van Beheer en Onderhoud, nutsmaatschappijen, enz. nog niet werden in kaart gebracht.

3.6 Literatuurlijst

Staten-Generaal van de verkeersveiligheid in Antwerpen, *evaluatie rapporten*, te raadplegen op <http://www.antwerpen.be/eCache/ABE/80/08/231.Y29udGV4dD04MDM0MTA4.html>

Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie(ADSEI) (2012), *cijfergegevens i.v.m. vastgoedprijzen*, geraadpleegd op http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/economie/bouw_industrie/vastgoed/

Vastmans, F., Buyst, E. en Ryckewaert, M. (2011) *Vastgoedprijzen en woningaanbod in de centrumsteden*, Brussel: Agentschap voor Binnenlands Bestuur

Studiedienst Stadsobservatie en Samen Leven-woonregie (2010) *Monitor wonen*

Studiedienst Stadsobservatie (2011), *Jaarrapport: Antwerpse monitor*

Debacker, M., Vertommen S., Schouppe, J., en Ruys J. (2011), *Rapport: Stadsmonitor, Survey data Stadsmonitor*, Studiedienst van de Vlaamse regering, Verwerking door: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie BZ/SSO

Bral, L., Jacques, A., Schelfaut, H., Stuyck, K. en Vanderhasselt A. (2011) *Stadsmonitor 2011: een monitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden*, Brussel: Agentschap voor Binnenlands Bestuur, 373 p.

Studiedienst Stadsobservatie en Samen Leven-Woonregie (2010) *Monitor Wonen*

Ruys, J. (2012), *Evolutie prestaties huishulp in Antwerpen*, Antwerpen: Stad Antwerpen / Bestuurszaken / Studiedienst Stadsobservatie.

Schouppe, J., Stoop R., Delanote, A., Timperman, K. en Mattheesen, W. (2010), *Wonen in Antwerpen: Marktinzichten uit de Antwerpse monitor 2010*, Stad Antwerpen / Studiedienst Stadsobservatie en Marketing en Communicatie

Traject Mobility management (2010), *Mobiliteitsonderzoek Stad Antwerpen 2010 (Traject mobility management project)*

Casteleyn, B., Mattheesen, W., Debacker, M. (2011), *Onderzoek naar milieubewustzijn en – gedrag bij Antwerpenaren*, Stad Antwerpen / Studiedienst Stadsobservatie en Marketing en Communicatie

Omgevingsanalyse

bij de opmaak van het meerjarenplan 2014-2019

4. Economie en arbeidsmarkt

STAD ANTWERPEN

De gegevens werden bijgewerkt tot 30 september 2012. Voor een groot deel van de cijferreeksen zijn actuele updates beschikbaar op <http://www.antwerpen.buurtmonitor.be>.

Inhoud

Hoofdstuk 4:.....	1
Economie en arbeidsmarkt.....	1
4.1 Lijst van grafieken, kaarten en tabellen	3
4.2 Economie	4
4.3 Haven	12
4.4 Arbeidsmarkt.....	14
4.4.1 Tewerkstelling en werkgelegenheid	14
4.4.1.1 Tewerkstelling.....	14
4.4.1.2 Werkgelegenheidsgraad	16
4.4.1.3 Werkzaamheidsgraad	17
4.4.2 Profiel van de werkende bevolking	17
4.4.3 Vacatures	19
4.4.4 Werkloosheid.....	21
4.4.5 Vertrouwen van de Antwerpenaar in de arbeidsmarkt	27
4.5 Literatuurlijst.....	28

4.1 Lijst van grafieken, kaarten en tabellen

Grafiek 1: Toegevoegde waarde in Antwerpen, 1996-2010	4
Grafiek 2: Omzet in Antwerpen, 2005-2011	6
Grafiek 3: Investerings in Antwerpen, 2005-2011	7
Grafiek 4: Bedrijfsvestigingen in Antwerpen naar hoofdsector, 2010	8
Grafiek 5: Evolutie van het aantal faillissementen	10
Grafiek 6: Totaal maritiem goederenverkeer (tonnage), 1996-2011	12
Grafiek 7: Totaal toegevoegde waarde haven van Antwerpen (directe en indirecte effecten) in € miljoen, 2005-2010	13
Grafiek 8: Totaal werkgelegenheid haven van Antwerpen (directe en indirecte effecten), 2005-2010	13
Grafiek 9: Evolutie van de tewerkstelling in Antwerpen	14
Grafiek 10: Werkgelegenheidsgraad in Antwerpen en Vlaanderen	16
Grafiek 11: Evolutie van het aantal openstaande vacatures in Antwerpen en Vlaanderen	19
Grafiek 12: Evolutie van de arbeidsmarktspanning in Vlaanderen en Antwerpen	20
Grafiek 13: Evolutie van de werkloosheidsgraad in Vlaanderen en Antwerpen	22
Grafiek 14: Evolutie van het aantal niet werkende werkzoekenden in Antwerpen	25
Grafiek 15: Aandeel werkzoekenden per doelgroep in Antwerpen en Vlaanderen	26
Grafiek 16: Perceptie van de Antwerpenaar op de evolutie van de werkgelegenheid	27
Kaart 1: Werkloosheidsdruk, 2012	23
Kaart 2: Werkloosheidsdruk bij inwoners met een niet-EU nationaliteit	24
Tabel 1: Toegevoegde waarde in Antwerpen naar sector, 2010	5
Tabel 2: Omzet in Antwerpen naar sector, 2011	6
Tabel 3: Investerings in Antwerpen naar sector, 2011	7
Tabel 4: Bedrijfsvestigingen in Antwerpen naar sector, 2010	9
Tabel 5: Faillissementen naar sector, 2011	11
Tabel 6: Loontrekkende jobs in Vlaanderen en Antwerpen, gemiddelde 2010	15
Tabel 7: Tewerkstelling in Antwerpen naar sector, tweede kwartaal 2010	15
Tabel 8: Evolutie van het aantal loontrekkenden en het aantal zelfstandigen met domicilie in Antwerpen	17
Tabel 9: Loontrekkenden met domicilie in Antwerpen naar sector van tewerkstelling, 2009	18
Tabel 10: Zelfstandigen naar sector van tewerkstelling, 2009	19
Tabel 11: Aantal vacatures van beroepen met een knelpuntkarakter voor het normaal economisch circuit zonder interim	20
Tabel 12: Top20 van het aantal ontvangen vacatures van beroepen met een knelpuntkarakter in Antwerpen	21
Tabel 13: Werkloosheidsdruk, begin 2012	22

4.2 Economie

Jaarlijks wordt er een uitgebreide economische indicatoren monitor¹ opgemaakt waarvan we hieronder de voornaamste cijfers weergeven.

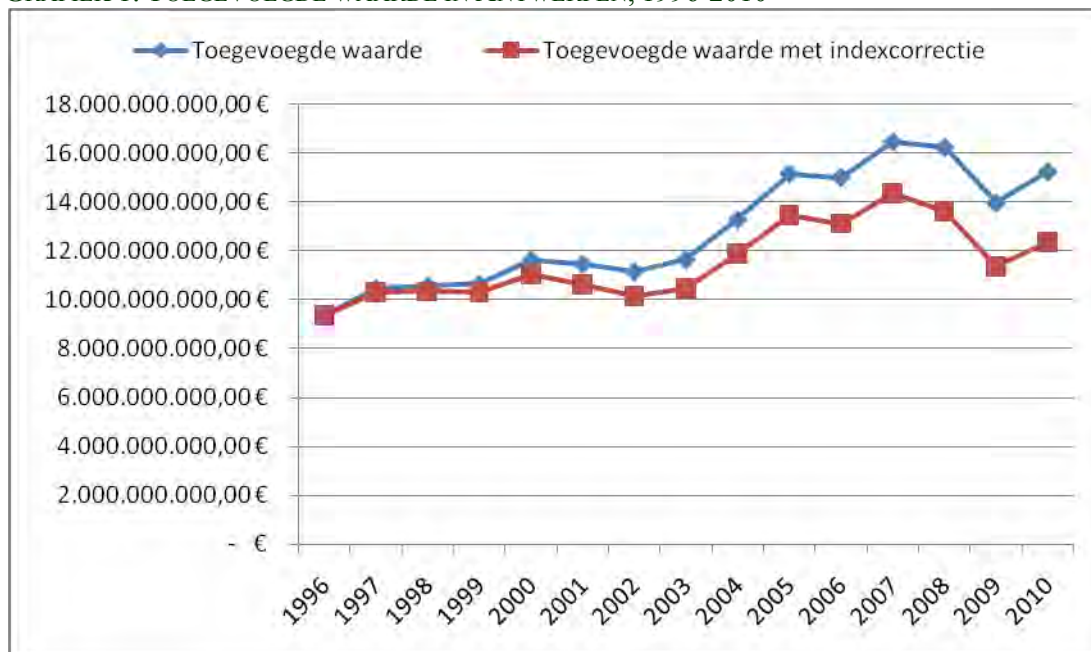
De toegevoegde waarde is het verschil tussen de marktwaarde van productie en de daarvoor ingekochte grondstoffen. Ongeveer 15% van de toegevoegde waarde in Vlaanderen wordt gecreëerd door ondernemingen met een zetel in Antwerpen. In de periode 1996-2007 nam de toegevoegde waarde toe. Na 2007 zien we een afname, die te wijten is aan de economische crisis. Na 2009 zien we terug een stijging.

Het grootste deel van de toegevoegde waarde wordt gecreëerd in de industrie, gevolgd door vervoer en opslag, handel en administratieve en ondersteunende diensten.

Zowat **25% van de Vlaamse omzet** wordt door ondernemingen met zetel in Antwerpen gecreëerd. De omzet kent tijdens de periode 2005-2008 een stijging. Na een daling in 2009 neemt de omzet tot 2011 terug toe. De sectoren industrie en handel vertegenwoordigen het grootste deel van de Antwerpse omzet.

Van de investeringen in Vlaanderen wordt 11% door Antwerpse ondernemingen geïnvesteerd. Na een stijging van de investeringen in de periode 2006-2007, dalen deze. De sectoren waarin in Antwerpen het meest geïnvesteerd werd, zijn de industrie en vervoer en opslag.

GRAFIEK 1: TOEGEVOEGDE WAARDE IN ANTWERPEN, 1996-2010

Bron: Nationale Bank, Balanscentrale

Bewerkingen: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

¹ Indicatoren monitor online:

http://www.antwerpen.be/docs/Stad/Bedrijven/Stadsontwikkeling/SW_Bedrijf/WNE/Indicatorenmonitor%202011.pdf

Tabel 1: Toegevoegde waarde in Antwerpen naar sector, 2010

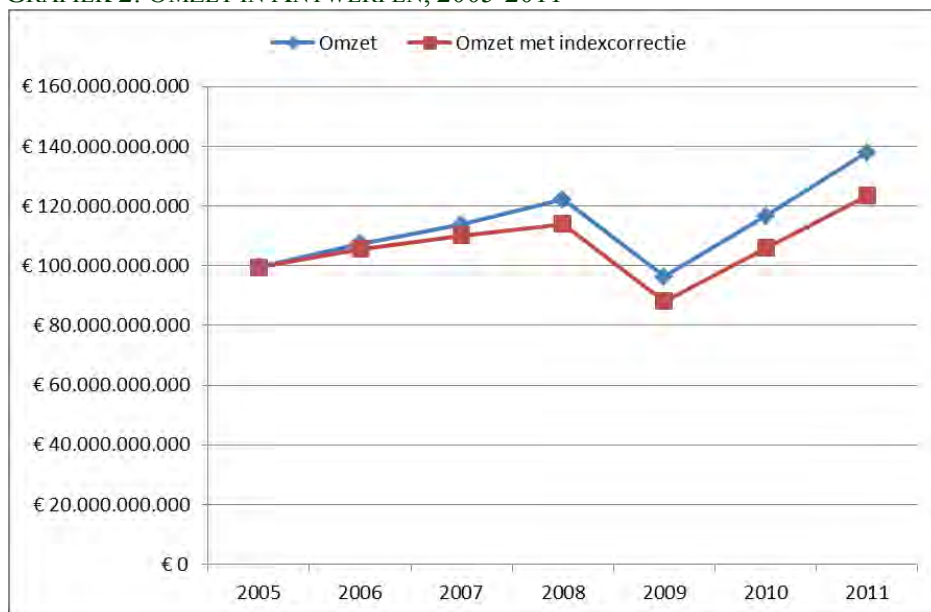
Sector	euro	%
totaal	15.232.949.351	100,0%
sectie a - landbouw, bosbouw en visserij	3.942.331	0,0%
sectie b - winning van delfstoffen	55.297.041	0,4%
sectie c - industrie	4.882.144.248	32,0%
sectie d - productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	148.084.575	1,0%
sectie e - distributie van water; afval- en afval-waterbeheer en sanering	195.919.847	1,3%
sectie f - bouwnijverheid	413.282.348	2,7%
sectie g - groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	2.455.993.491	16,1%
sectie h - vervoer en opslag	2.661.324.659	17,5%
sectie i - verschaffen van accommodatie en maaltijden	254.710.558	1,7%
sectie j - informatie en communicatie	421.430.221	2,8%
sectie k - financiële activiteiten en verzekeringen	269.220.383	1,8%
sectie l - exploitatie van en handel in onroerend goed	379.977.299	2,5%
sectie m - vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	956.929.011	6,3%
sectie n - administratieve en ondersteunende diensten	1.803.739.398	11,8%
sectie o - openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	6.991.515	0,0%
sectie p - onderwijs	10.838.325	0,1%
sectie q - menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	129.687.319	0,9%
sectie r - kunst, amusement en recreatie	94.410.169	0,6%
sectie s - overige diensten	80.199.643	0,5%
sectie u - extraterritoriale organisaties en lichamen	8.826.970	0,1%

Bron: Nationale Bank, Balanscentrale

Bewerkingen: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 2: OMZET IN ANTWERPEN, 2005-2011

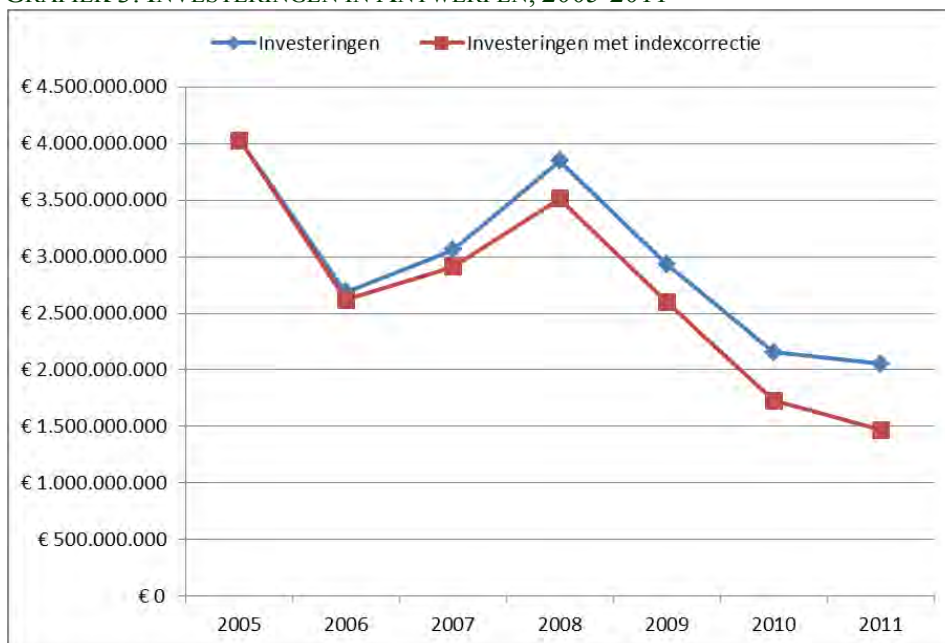
Bron: FOD Economie, algemene directie statistiek en economische informatie
Bewerkingen: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

TABEL 2: OMZET IN ANTWERPEN NAAR SECTOR, 2011

Sector	Omzet	% t.o.v. totale omzet
sectie b - winning van delfstoffen	242.002.000	0,2%
sectie c - industrie	61.008.984.000	44,2%
sectie d - productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	827.639.000	0,6%
sectie e - distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	546.082.000	0,4%
sectie f - bouwnijverheid	2.230.614.000	1,6%
sectie g - groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	51.206.758.000	37,1%
sectie h - vervoer en opslag	14.046.876.000	10,2%
sectie i - verschaffen van accommodatie en maaltijden	787.357.000	0,6%
sectie j - informatie en communicatie	1.149.410.000	0,8%
sectie m - vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	2.425.115.000	1,8%
sectie n - administratieve en ondersteunende diensten	2.933.240.000	2,1%
sectie r - kunst, amusement en recreatie	265.215.000	0,2%
sectie s - overige diensten	263.813.000	0,2%
Totaal	137.933.105.000	100,0%

Bron: FOD Economie, algemene directie statistiek en economische informatie
Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 3: INVESTERINGEN IN ANTWERPEN, 2005-2011

Bron: FOD Economie, algemene directie statistiek en economische informatie

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

TABEL 3: INVESTERINGEN IN ANTWERPEN NAAR SECTOR, 2011

Sector	Investerings	% t.o.v. totaal investeringen
sectie b - winning van delfstoffen	0	0,0%
sectie c - industrie	561.141.000	27,3%
sectie d - productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	0	0,0%
sectie e - distributie van water; afval- en afval-waterbeheer en sanering	0	0,0%
sectie f - bouwnijverheid	46.531.000	2,3%
sectie g - groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	281.491.000	13,7%
sectie h - vervoer en opslag	633.066.000	30,9%
sectie i - verschaffen van accommodatie en maaltijden	62.457.000	3,0%
sectie j - informatie en communicatie	39.360.000	1,9%
sectie m - vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	137.570.000	6,7%
sectie n - administratieve en ondersteunende diensten	137.936.000	6,7%
sectie r - kunst, amusement en recreatie	25.828.000	1,3%
sectie s - overige diensten	15.103.000	0,7%
Totaal	2.051.854.000	100,0%

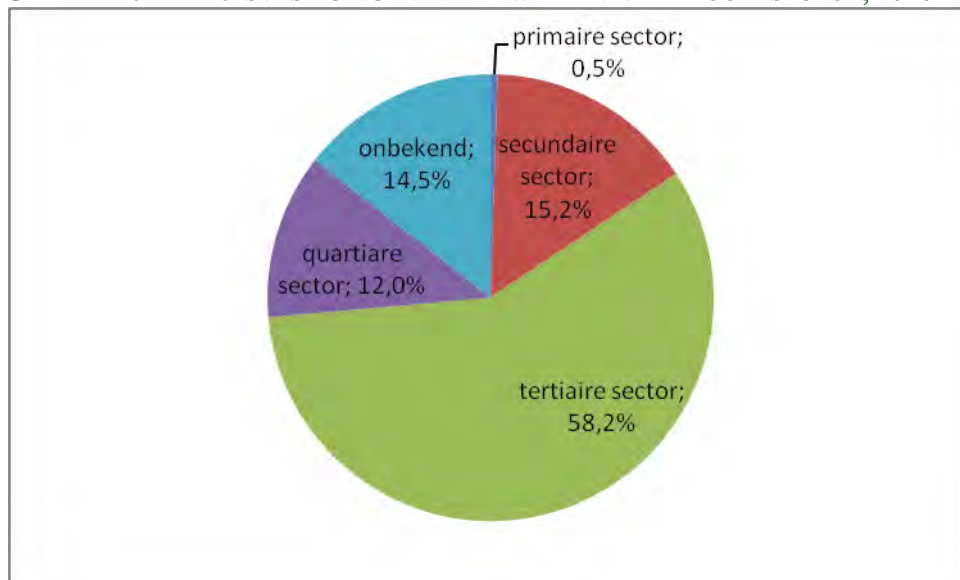
Bron: FOD Economie, algemene directie statistiek en economische informatie

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Wat bedrijvigheid betreft, zijn er anno 2011 85.208 bedrijfsvestigingen gevestigd in Antwerpen. De dienstensector (tertiair) vertegenwoordigt 58% van de vestigingen. Binnen deze sector neemt handel de grootste plaats in. De secundaire sector, waaronder industrie en bouw vallen, vertegenwoordigen 15% van de vestigingen. De sector van de non-profit (quartaire) is goed voor 12% van de vestigingen.

GRAFIEK 4: BEDRIJFSVESTIGINGEN IN ANTWERPEN NAAR HOOFDSECTOR, 2010

Bron: VKBO

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

TABEL 4: BEDRIJFSVESTIGINGEN IN ANTWERPEN NAAR SECTOR, 2010

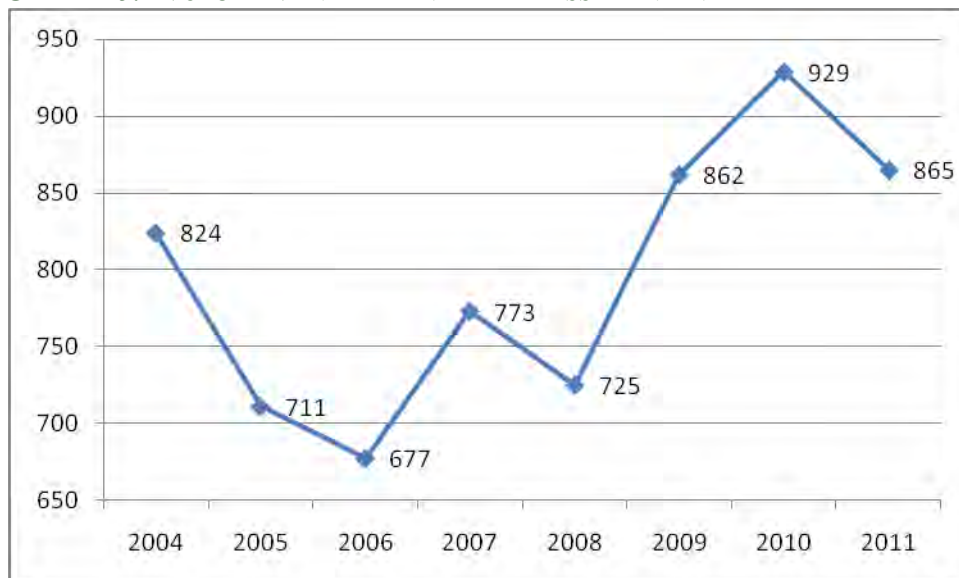
Sector	N	%
Totaal	85.208	100,0%
sectie a - landbouw, bosbouw en visserij	402	0,5%
secundair	12.965	15,2%
sectie b - winning van delfstoffen	148	0,2%
sectie c - industrie	8.091	9,5%
sectie d - productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	46	0,1%
sectie e - distributie van water; afval- en afval-waterbeheer en sanering	228	0,3%
sectie f - bouwnijverheid	4.452	5,2%
Tertiair	49.618	58,2%
sectie j - informatie en communicatie	2.655	3,1%
sectie k - financiële activiteiten en verzekeringen	3.739	4,4%
sectie l - exploitatie van en handel in onroerend goed	2.939	3,4%
sectie m - vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	7.465	8,8%
sectie n - administratieve en ondersteunende diensten	2.017	2,4%
sectie g - groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	21.970	25,8%
sectie h - vervoer en opslag	3.028	3,6%
sectie i - verschaffen van accommodatie en maaltijden	5.805	6,8%
Quartair	9.830	11,5%
sectie o - openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	437	0,5%
sectie p – onderwijs	1.193	1,4%
sectie q - menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	3.267	3,8%
sectie r - kunst, amusement en recreatie	2.378	2,8%
sectie s - overige diensten	2.415	2,8%
sectie t - huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik	134	0,2%
sectie u - extraterritoriale organisaties en lichamen	6	0,0%
Onbekend	12.393	14,5%

Bron: VKBO

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 5: EVOLUTIE VAN HET AANTAL FAILLISSEMENTEN

Bron: FOD Economie, algemene directie statistiek en economische informatie
Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

De evolutie van het aantal faillissementen heeft een iets wat grillig verloop. Tussen 2008 en 2010 steeg het aantal sterk. In 2011 tellen we 865 faillissementen en wordt opnieuw een daling opgetekend. Anno 2011 nemen de sectoren 'vervoer en opslag' en 'informatie en communicatie' elk een vierde van de faillissementen voor hun rekening, daarna volgen handel (10%) en administratieve en ondersteunende diensten (9%).

TABEL 5: FAILLISSEMENTEN NAAR SECTOR, 2011

	N	%
Totaal	865	100,0%
A Landbouw, bosbouw en visserij	4	0,5%
C Industrie	36	4,2%
D Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1	0,1%
F Bouwnijverheid	1	0,1%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	90	10,4%
H Vervoer en opslag	225	26,0%
I Verschaffen van accommodatie en maaltijden	53	6,1%
J Informatie en communicatie	214	24,7%
K Financiële activiteiten en verzekeringen	31	3,6%
L Exploitatie van en handel in onroerend goed	11	1,3%
M Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	29	3,4%
N Administratieve en ondersteunende diensten	76	8,8%
P Onderwijs	51	5,9%
Q Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1	0,1%
R Kunst, amusement en recreatie	2	0,2%
S Overige diensten	16	1,8%
Onbekende economische activiteit	24	2,8%

Bron: FOD Economie, algemene directie statistiek en economische informatie

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Wat betreft de oprichtingen zijn er geen recente gegevens beschikbaar. Voor meer cijfers verwijzen we naar de indicatorenmonitor:

http://www.antwerpen.be/docs/Stad/Bedrijven/Stadsontwikkeling/SW_Bedrijf/WNE/Indicatorenmonitor%202011.pdf)

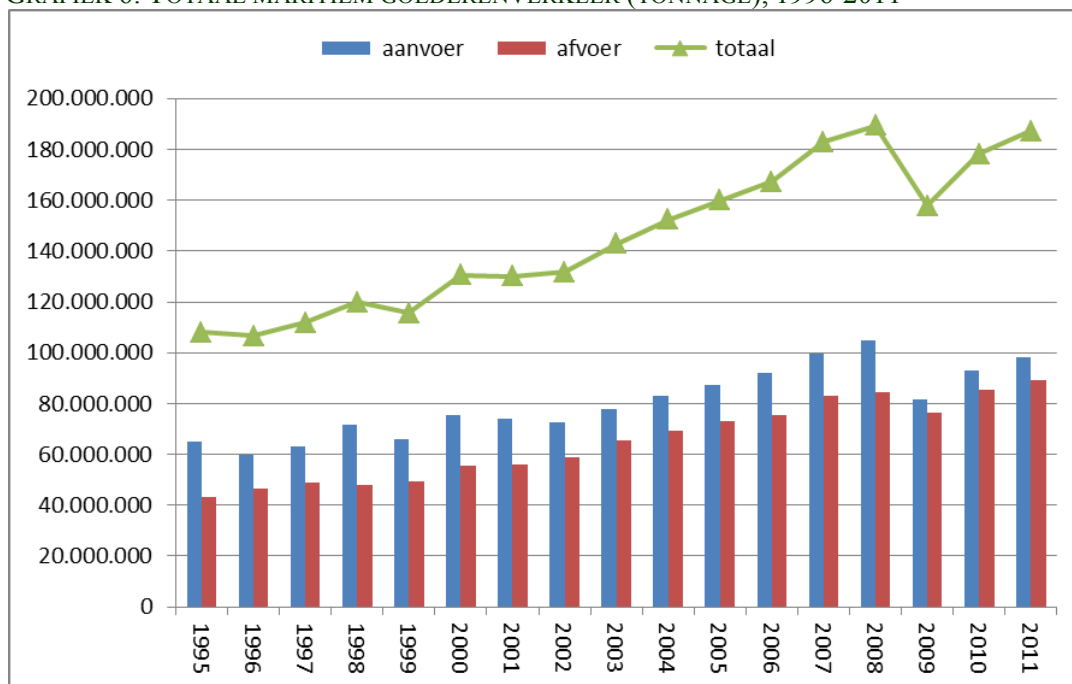
4.3 Haven

Doorheen de periode 1995-2008 is het aantal ton maritiem goederenverkeer gestegen. Na een daling in 2009 zet er zich terug een stijging door. Deze evolutie geldt zowel voor aangevoerde als afgevoerde goederen. Er is steeds meer aanvoer dan afvoer.

De toegevoegde waarde van de haven bedraagt anno 2010 9,822 miljard euro. Deze toegevoegde waarde steeg tijdens de periode 2005-2008. In 2009 zien we door de crisis een terugval met daarna terug een stijging. In de grafiek wordt een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte effecten. Directe effecten betreffen de toegevoegde waarde, zoals geregistreerd bij de ondernemingen die in de havens werken. De indirecte effecten betreffen de toegevoegde waarde van ondernemingen buiten de haven die wel een economische link hebben met de haven. De gegevens van de indirecte effecten zijn schattingen en slechts indicatief.

In 2010 zijn in de Antwerpse haven 60.509 mensen tewerkgesteld. De werkgelegenheid in de haven steeg tot 2008. Sindsdien is ze afgenomen met meer dan 3.200. Dit geldt eveneens voor het aantal jobs dat aan de haven gelinkte sectoren vasthangt (indirecte effecten).

GRAFIEK 6: TOTAAL MARITIEM GOEDERENVERKEER (TONNAGE), 1996-2011

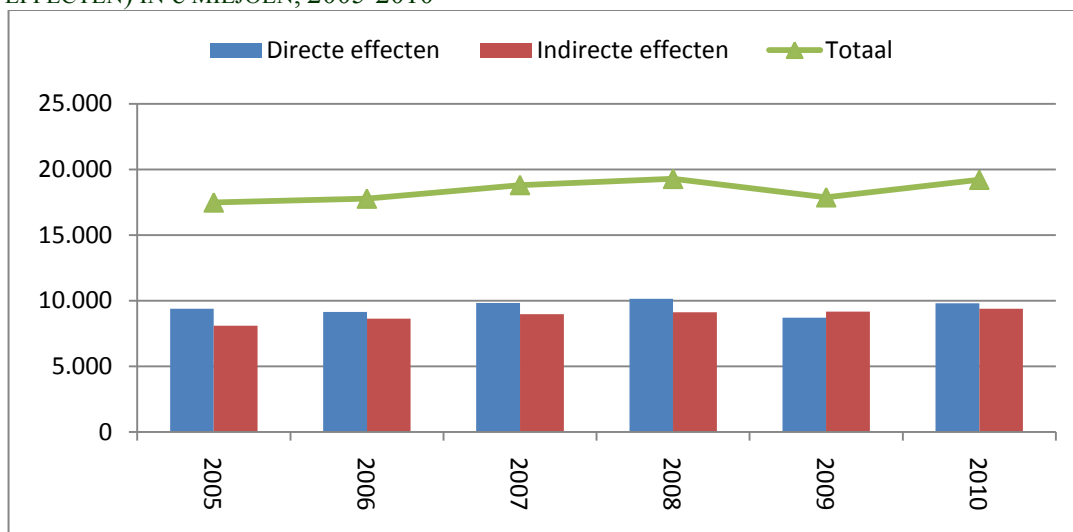

Bron: Gemeentelijk havenbedrijf Antwerpen

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

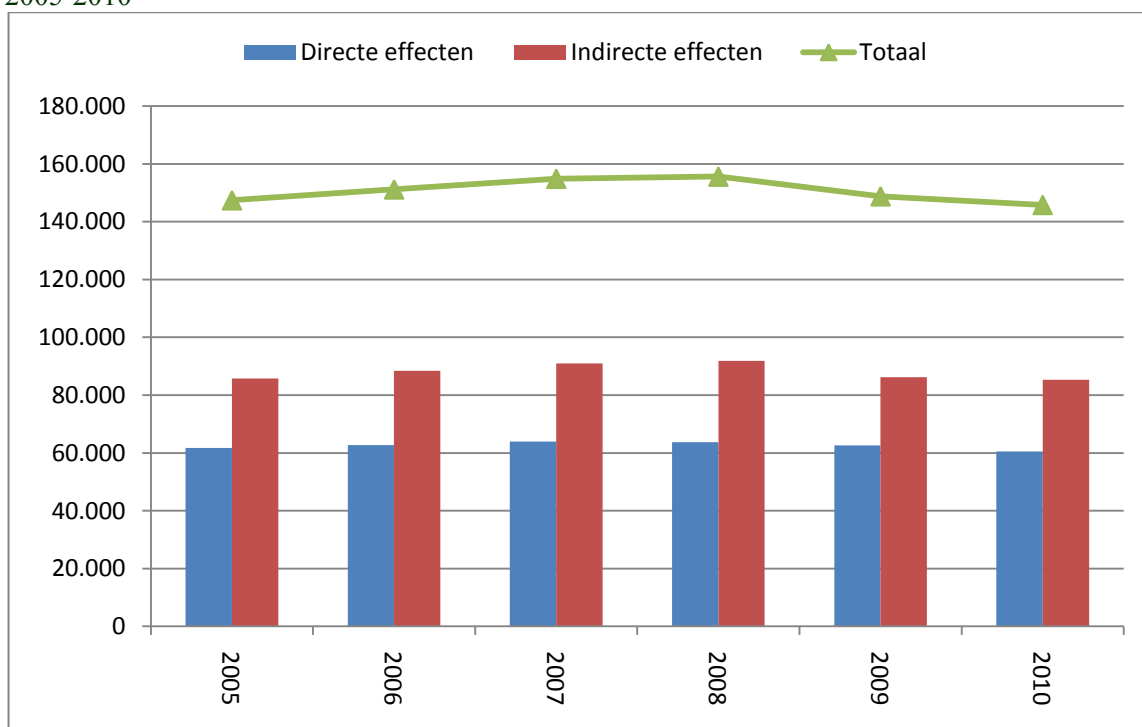
GRAFIEK 7: TOTAAL TOEGEVOEGDE WAARDE HAVEN VAN ANTWERPEN (DIRECTE EN INDIRECTE EFFECTEN) IN € MILJOEN, 2005-2010

Bron: Nationale Bank, Balanscentrale

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

GRAFIEK 8: TOTAAL WERKGELEGENHEID HAVEN VAN ANTWERPEN (DIRECTE EN INDIRECTE EFFECTEN), 2005-2010

Bron: Nationale Bank, Balanscentrale

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

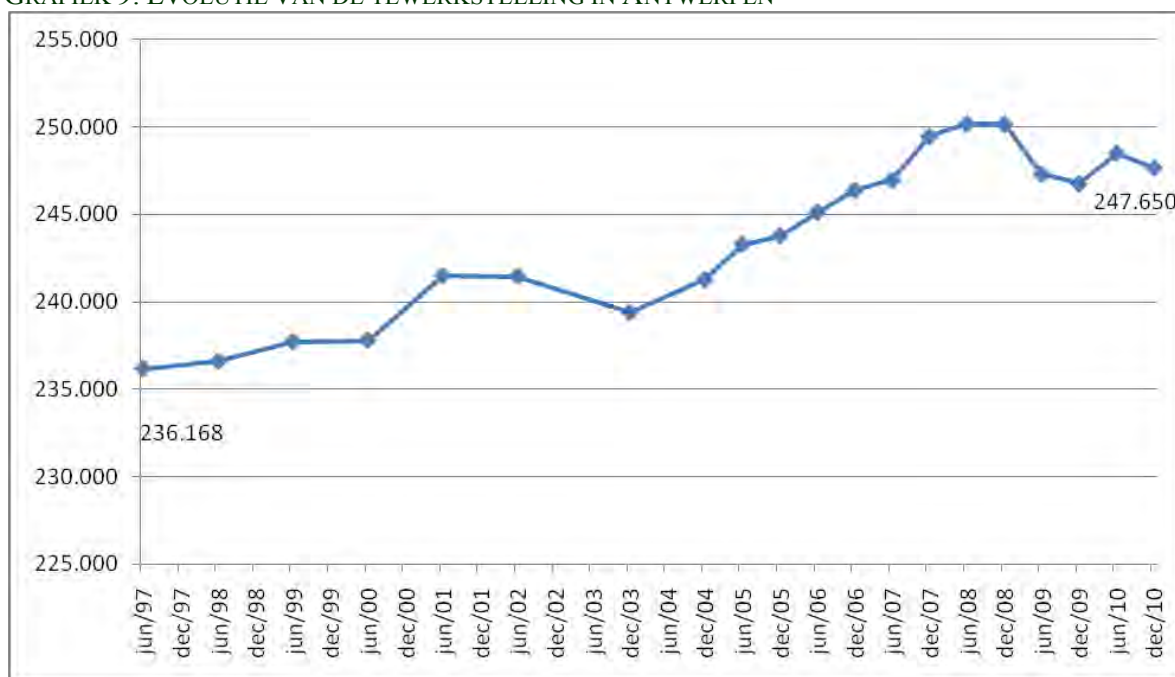
4.4 Arbeidsmarkt

4.4.1 Tewerkstelling en werkgelegenheid

4.4.1.1 Tewerkstelling

De gegevens rond tewerkstelling zijn geregistreerd op het niveau van de bedrijfsvestigingen en hebben enkel betrekking op loontrekkende arbeidsplaatsen. Het gaat om het aantal tewerkgestelde personen (voltijds en deeltijds).² In het vierde kwartaal van 2010 zijn 247.650 personen tewerkgesteld in de stad Antwerpen. In de periode tussen 2003 en 2008 zijn er meer dan 10.000 arbeidsplaatsen bijgekomen. Tussen 2008 en 2009 is het aantal arbeidsplaatsen met ongeveer 3.500 gedaald. Het tweede kwartaal van 2010 wordt een stijging opgetekend, in het vierde kwartaal stellen we echter terug een daling vast.

GRAFIEK 9: EVOLUTIE VAN DE TEWERKSTELLING IN ANTWERPEN

Bron: RSZ

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Anno 2010 telt het Vlaamse Gewest 2.191.731 loontrekkende jobs. Antwerpen neemt 10% van de loontrekkende jobs in het Vlaamse Gewest voor zijn rekening. Bij een opdeling naar hoofdsectoren voor beide regio's zien we in Antwerpen in verhouding minder loontrekkende jobs in de secundaire sector en meer in de tertiaire sector.

² De werkgelegenheidscijfers vanaf 2003 zijn niet vergelijkbaar met de cijfers van 1995-2002. Dit omdat de RSZ overschakelde naar de Multifunctionele Aangifte met als gevolg een tijdreeksbreuk met de statistische info van voor 2003. Daarnaast moeten alle meewerkende echtgenoten zich vanaf 2003 aangeven als helper in hoofdberoep bij de RSVZ.

TABEL 6: LOONTREKKENDE JOBS IN VLAANDEREN EN ANTWERPEN, GEMIDDELDE 2010

	Vlaams Gewest		Antwerpen	
	N	%	N	%
primaire sector	14.231	1%	81	0,03%
secundaire sector	509.898	23%	37.893	15%
tertiaire sector	923.241	42%	131.087	53%
quartaire sector	744.361	34%	80.219	32%
totaal	2.191.731	100	249.280	100%

Bron: RSZ

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

De sectoren met de grootste aandelen loontrekkende jobs in Antwerpen zijn de industrie, de administratieve en ondersteunende diensten, de groot- en detailhandel, menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en vervoer en opslag.

TABEL 7: TEWERKSTELLING IN ANTWERPEN NAAR SECTOR, TWEEDE KWARTAAL 2010

	N	%
Totaal aantal arbeidsplaatsen	247.650	100,0%
Sectie a - landbouw, bosbouw en visserij	64	0,0%
Sectie b - winning van delfstoffen	1	0,0%
Sectie c – industrie	28.875	11,7%
Sectie d - productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	1.245	0,5%
Sectie e - distributie van water; afval- en afval-waterbeheer en sanering	1.273	0,5%
Sectie f – bouwnijverheid	6.647	2,7%
Sectie g - groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen	29.821	12,0%
Sectie h - vervoer en opslag	24.162	9,8%
Sectie i -verschaffen van accommodatie en maaltijden	8.285	3,3%
Sectie j - informatie en communicatie	6.561	2,6%
Sectie k - financiële activiteiten en verzekeringen	11.107	4,5%
Sectie l - exploitatie van en handel in onroerend goed	1.671	0,7%
Sectie m - vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	11.624	4,7%
Sectie n - administratieve en ondersteunende diensten	32.936	13,3%
Sectie o - openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	18.586	7,5%
Sectie p – onderwijs	23.275	9,4%
Sectie q - menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	31.530	12,7%
Sectie r - kunst, amusement en recreatie	3.942	1,6%
Sectie s - overige diensten	5.847	2,4%
Sectie t - huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik	169	0,1%
Sectie u - extraterritoriale organisaties en lichamen	29	0,0%

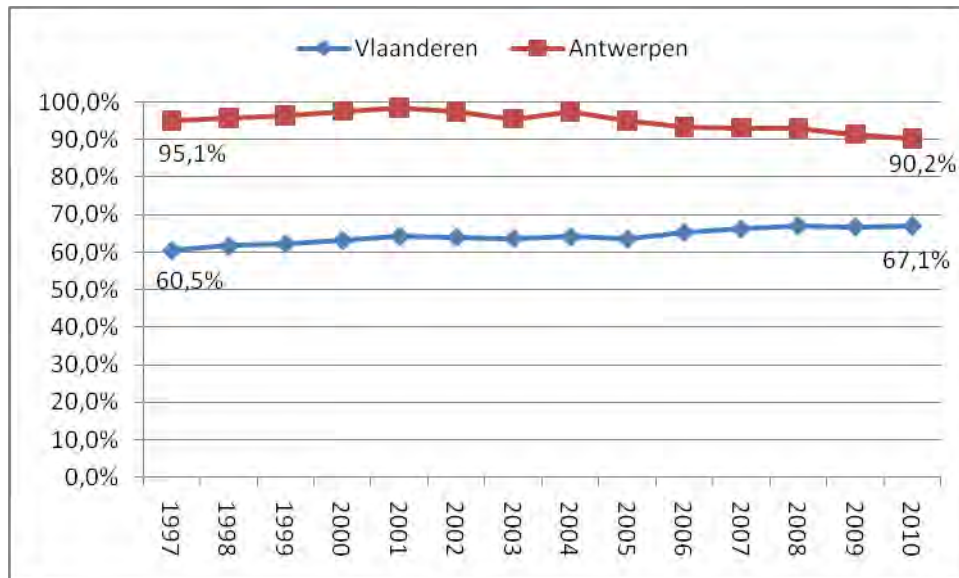
Bron: RSZ

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

4.4.1.2 Werkgelegenheidsgraad

GRAFIEK 10: WERKGELEGENHEIDSGRAAD IN ANTWERPEN EN VLAANDEREN

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ-DMFA, RSZPPO, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEPS, FOD Economie - Bevolkingsstatistieken, DWH AM&SB bij de KSZ (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

De werkgelegenheidsgraad geeft de verhouding weer tussen het aantal arbeidsplaatsen in een stad, ongeacht door wie ze ingevuld worden en het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd, ongeacht waar ze werken³.

Antwerpen kent in vergelijking met Vlaanderen een zeer hoge werkgelegenheidsgraad. Dit wekt geen verwondering gezien de werkgelegenheidsfunctie die steden uitoefenen voor de omliggende gemeenten en zelfs verder. Per 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd zijn er 90 arbeidsplaatsen ten opzichte van 67 in Vlaanderen. Tussen 2006 en 2010 is de werkgelegenheidsgraad wel afgenomen met meer dan 3 procentpunten.

³ De werkgelegenheidscijfers vanaf 2003 zijn niet vergelijkbaar met de cijfers van 1997-2002. Dit omdat de RSZ overschakelde naar de Multifunctionele Aangifte met als gevolg een tijdreeksbreuk met de statistische info van voor 2003. Daarnaast moeten alle meewerkende echtgenoten zich vanaf 2003 aangeven als helper in hoofdberoep bij de RSVZ. De werkgelegenheidscijfers vanaf 2006 zijn niet vergelijkbaar met de cijfers van 2003-2005. Vanaf 2006 wordt de Vlaamse Arbeidsrekening gebruikt als één coherente bron. Voorheen werden de data van de verschillende instanties (RSZ, RSZPPO, enz.) zelf opgeteld wat resulteerde in meer ruis op de data.

4.4.1.3 Werkzaamheidsgraad

De activiteitsgraad is de mate waarin de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) actief is op de arbeidsmarkt. Onder actief verstaan we werkend of werkzoekend. De activiteitsgraad bedraagt 65%.

De werkzaamheidsgraad geeft het aantal werkenden ten opzichte van de bevolking op beroepsactieve leeftijd weer. Met een werkzaamheidsgraad van bijna 60% scoort de stad Antwerpen ver beneden de EU-benchmark van 70% die tegen 2010 bereikt moest worden. Vlaanderen komt met 68% in de buurt van deze benchmark.

Antwerpen kampt met een stedelijke arbeidsmarktparadox: ook al ligt het aantal jobs relatief hoger, toch blijft de werkzaamheidsgraad laag en de werkloosheidsgraad hoog (zie verder). Een verklaring ligt bij de leeftijdsspecifieke stadsvlucht, gepaard met een toenemende pendel ten gevolge van de stijgende mobiliteit.

4.4.2 Profiel van de werkende bevolking

Op basis van gegevens van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid beschikken we ook over gegevens van de loontrekkenden en zelfstandigen die in Antwerpen wonen (maar niet noodzakelijk werken). Dit stelt ons in staat om een profiel (statuut, arbeidsregime,...) te geven van de actieve werkzame bevolking van Antwerpen. We geven hieronder enkele kerncijfers. Meer gegevens hierover kan men vinden op de buurtmonitor van de stad Antwerpen.

Antwerpen telt anno 2009 154.652 loontrekkenden en 27.071 zelfstandigen die wonen in de stad.

TABEL 8: EVOLUTIE VAN HET AANTAL LOONTREKKENDEN EN HET AANTAL ZELFSTANDIGEN MET DOMICILIE IN ANTWERPEN

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aantal loontrekkenden	136.251	139.035	138.920	138.958	138.602	140.965	144.838	148.142	153.099	154.652
Aantal zelfstandigen	23.108	23.017	22.995	23.022	24.769	24.957	24.618	24.941	26.385	27.071

Bron: Kruispuntbank sociale zekerheid, datawarehouse
Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

In onderstaande tabel zien we dat 14% van de loontrekkenden in Antwerpen tewerkgesteld is in groot- en kleinhandel (14%). Daarna volgen openbaar bestuur en defensie en verplichte sociale verzekeringen (12%), administratieve en ondersteunende diensten (11%), vervoer en opslag (9%) en onderwijs (8%). Twee op drie loontrekkenden werkt voltijds, 29% deeltijds. Tenslotte heeft bijna de helft een bediendenstatuut, 40% is arbeider en 13% is ambtenaar.

TABEL 9: LOONTREKKENDEN MET DOMICILIE IN ANTWERPEN NAAR SECTOR VAN TEWERKSTELLING, 2009

	Antwerpen
Totaal	154.652
Groot- en detailhandel	14%
Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	12%
Administratieve en ondersteunende diensten	11%
Vervoer en opslag	9%
Onderwijs	8%
Maatschappelijke dienstverlening	6%
Bouwnijverheid	5%
Verschaffen van accommodatie en maaltijden	5%
Menselijke gezondheidszorg	4%
Financiële activiteiten en verzekeringen	3%
Rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening	3%
Overige diensten	2%
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten in metaal	2%
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	2%
Vervaardiging van chemische producten	2%
Informatica	2%
Vervaardiging van transportmiddelen	1%
Overige industrie en reparatie	1%
Kunst, amusement en recreatie	1%
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.v.	1%
Uitgeverijen en audiovisuele bedrijven	1%
Hout- en papierindustrie, drukkerijen	1%
Reclame en overige wetenschappelijke en technische activiteiten	1%
Telecommunicatie	1%
Water-, afval en afvalwaterbeheer	0,4%
Landbouw, bosbouw en visserij	0,4%
Vervaardiging van producten van rubber, kunststof en overige niet-metaalhoudende minerale producten	0,4%
Exploitatie van en handel in onroerend goed	0,3%
Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	0,3%
Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	0,3%
Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	0,3%
Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten	0,2%
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	0,2%
Textiel-, kleding- en leernijverheid	0,1%
Vervaardiging van elektrische apparatuur	0,1%
Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel	0,1%
Extraterritoriale organisaties en lichamen	0,03%
Winning van delfstoffen	0,01%
onbekend	0,003%

Bron: Kruispuntbank sociale zekerheid, datawarehouse

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Bij de zelfstandigen is de helft werkzaam in handel, één op vier heeft een vrij of intellectueel beroep en één op vijf werkt in ambachten en nijverheid.

TABEL 10: ZELFSTANDIGEN NAAR SECTOR VAN TEWERKSTELLING, 2009

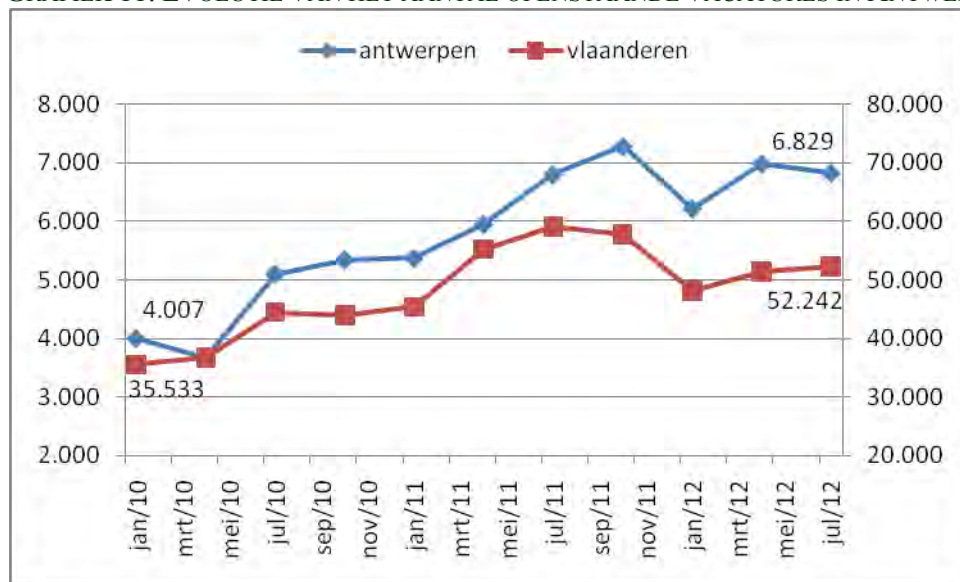
	Antwerpen
Totaal	27.071
handel	47%
vrije en intellectuele beroepen	24%
ambachten en nijverheid	21%
diensten	6%
landbouw	1%
sector niet gekend	1%
visserij	0,1%

Bron: Kruispuntbank sociale zekerheid, datawarehouse
Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

4.4.3 Vacatures

In juli 2012 telt de VDAB 6.829 openstaande jobs in Antwerpen of 13% van het totaal aantal openstaande vacatures in Vlaanderen. Sinds 2010 is dit aantal sterk gestegen. De evolutie voor Vlaanderen vertoont een gelijkaardig verloop.

GRAFIEK 11: EVOLUTIE VAN HET AANTAL OPENSTAANDE VACATURES IN ANTWERPEN EN VLAANDEREN

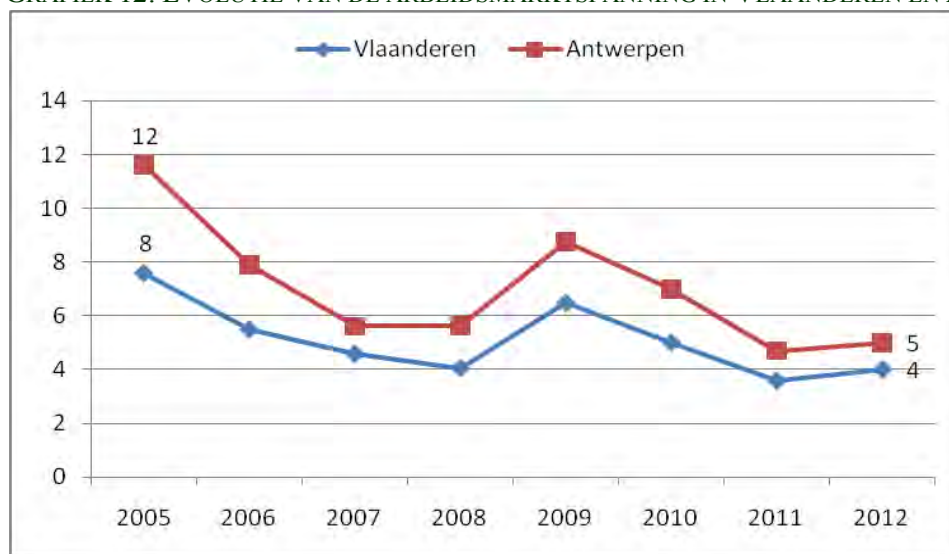

Bron: VDAB
Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

De arbeidsmarktspanning is de verhouding tussen het aantal werkzoekenden en het aantal openstaande vacatures. In onderstaande figuur zien we dat de arbeidsmarktspanning op de Antwerpse arbeidsmarkt net iets hoger ligt dan het Vlaamse gemiddelde: voor elke openstaande vacature zijn er vijf werkzoekenden tegenover vier in Vlaanderen. Sinds 2009 is de verhouding tussen het aantal openstaande vacatures en het aantal werkzoekenden in beide regio's gestaag gedaald. In 2012 is terug een kleine stijging zichtbaar.

GRAFIEK 12: EVOLUTIE VAN DE ARBEIDSMARKTSPANNING IN VLAANDEREN EN ANTWERPEN

Bron: VDAB juli 2005 tem juli 2012

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Jaarlijks publiceert de VDAB cijfers over de knelpuntberoepen. Uit de analyse van 2011 blijkt onder andere dat meer dan de helft ontvangen jobs een vacature is voor een beroep met een knelpuntkarakter. Dit is een aanzienlijk aantal vacatures dat het label ‘moeilijk invulbaar’ krijgt.

TABEL 11: AANTAL VACATURES VAN BEROEPEN MET EEN KNELPUNKTCHARAKTER VOOR HET NORMAAL ECONOMISCH CIRCUIT⁴ ZONDER INTERIM

	Vlaanderen	Antwerpen	aandeel Antwerpen tov Vlaanderen
Totaal aantal ontvangen jobs	307.423	35.700	12%
Aantal ontvangen jobs voor beroepen met een knelpuntkarakter	179.306	19.475	11%
% ontvangen jobs voor beroepen met een knelpuntkarakter	58%	55%	

Bron: VDAB, 2011

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

In 2011 ontving de VDAB voor Antwerpen 35.700 jobs voor het normaal economisch circuit zonder uitzendopdrachten; 55% van deze jobs heeft een knelpuntkarakter. Voor Vlaanderen ligt dit aandeel iets hoger, namelijk 58%.

⁴ Het normaal economisch circuit zonder interim is de som van het vast en het tijdelijk circuit (zonder interim). Het vast circuit zijn alle jobs met een contract voor onbepaalde of lange duur (inclusief jobs als zelfstandige), startbanen, invoegbedrijven, middenstandsopleidingen en ondernemingsopleidingen en de vervangingen van brugpensioen. Het tijdelijk circuit zijn arbeidsovereenkomsten voor korte duur, studentenjobs en horeca.

TABEL 12: TOP20 VAN HET AANTAL ONTVANGEN VACATURES VAN BEROEPEN MET EEN KNELPUNKTCHARAKTER IN ANTWERPEN

Beroep met een knelpuntkarakter	N	%
Totaal	19.475	100%
Verkoper	1.682	9%
Particuliere Schoonmaker	1.064	5%
Klassieke (professionele) schoonmaker	982	5%
Vertegenwoordiger	708	4%
Ingenieur	663	3%
Leerkracht basisonderwijs	555	3%
Call center medewerker	548	3%
Ingenieur elektromechanica	411	2%
Ziekenhuisverpleegkundige - gebrevetteerde/gediplomeerde	394	2%
Bewaker - bedrijfssportier	381	2%
Keukenhulp	310	2%
Filiaalhouder of handelszaakbeheerder	301	2%
Ingenieur bouwkunde	299	2%
Boekhouder	294	2%
Gekwalificeerd verzorgende	281	1%
Technicus bouw - werfleider	270	1%
Support - informatica	261	1%
Technicus elektromechanica	254	1%
Technisch-administratief bediende	253	1%
Toepassingsprogrammeur - informatica	246	1%

Bron: VDAB, 2011

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Vacatures voor verkopers zijn in 2011 de grootste groep: zij vertegenwoordigen 9% van de ontvangen jobs van beroepen met een knelpuntkarakter. Hierna volgen vacatures voor particuliere en klassieke schoonmakers (beide 5%).

4.4.4 Werkloosheid

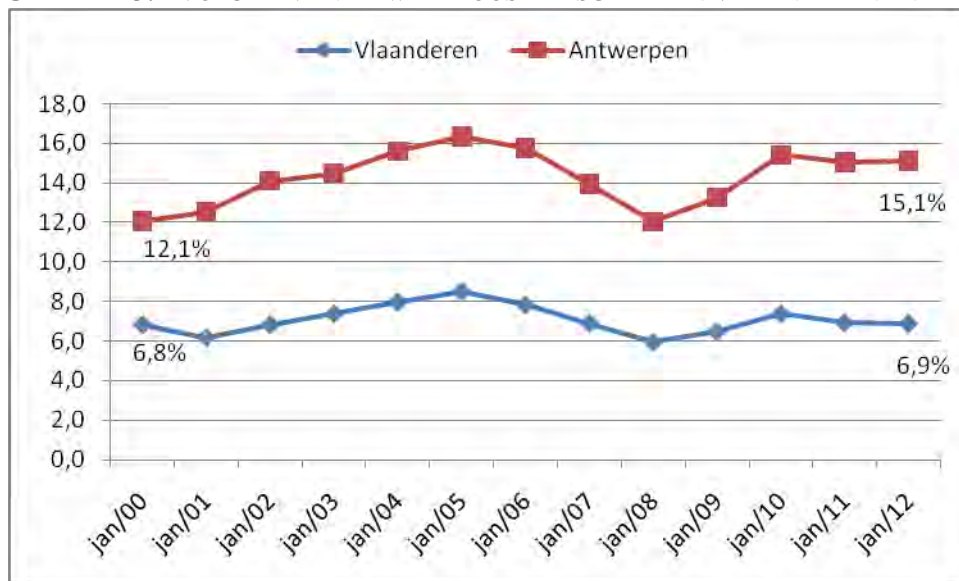
De **werkloosheidsgraad** geeft de verhouding weer tussen het aantal werkzoekenden tussen 18 en 65 jaar en de beroepsbevolking tussen 18 en 65 jaar. Anno 2012 bedraagt de werkloosheidsgraad in Antwerpen 15%, dit is meer dan dubbel zo hoog als het Vlaamse gemiddelde en bovendien het hoogst van alle centrumsteden.

De **werkloosheidsdruk** is het aandeel niet werkende werkzoekenden op beroepsactieve leeftijd ten opzichte van de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Begin 2012 is 10% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar werkloos. Voor jongeren bedraagt de druk 12% en voor mensen met een niet-EU nationaliteit tekenen we een druk van 17% op.

Ondanks het feit dat Antwerpen 25% van de Vlaamse omzet draait, 15% van de Vlaamse toegevoegde waarde creëert, 10% van de loontrekkende jobs voor zijn rekening neemt, is de werkloosheid zeer hoog (arbeidsmarktparadox).

GRAFIEK 13: EVOLUTIE VAN DE WERKLOOSHEIDSGRAAD IN VLAANDEREN EN ANTWERPEN

Bron: VDAB

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

TABEL 13: WERKLOOSHEIDSDRUK, BEGIN 2012

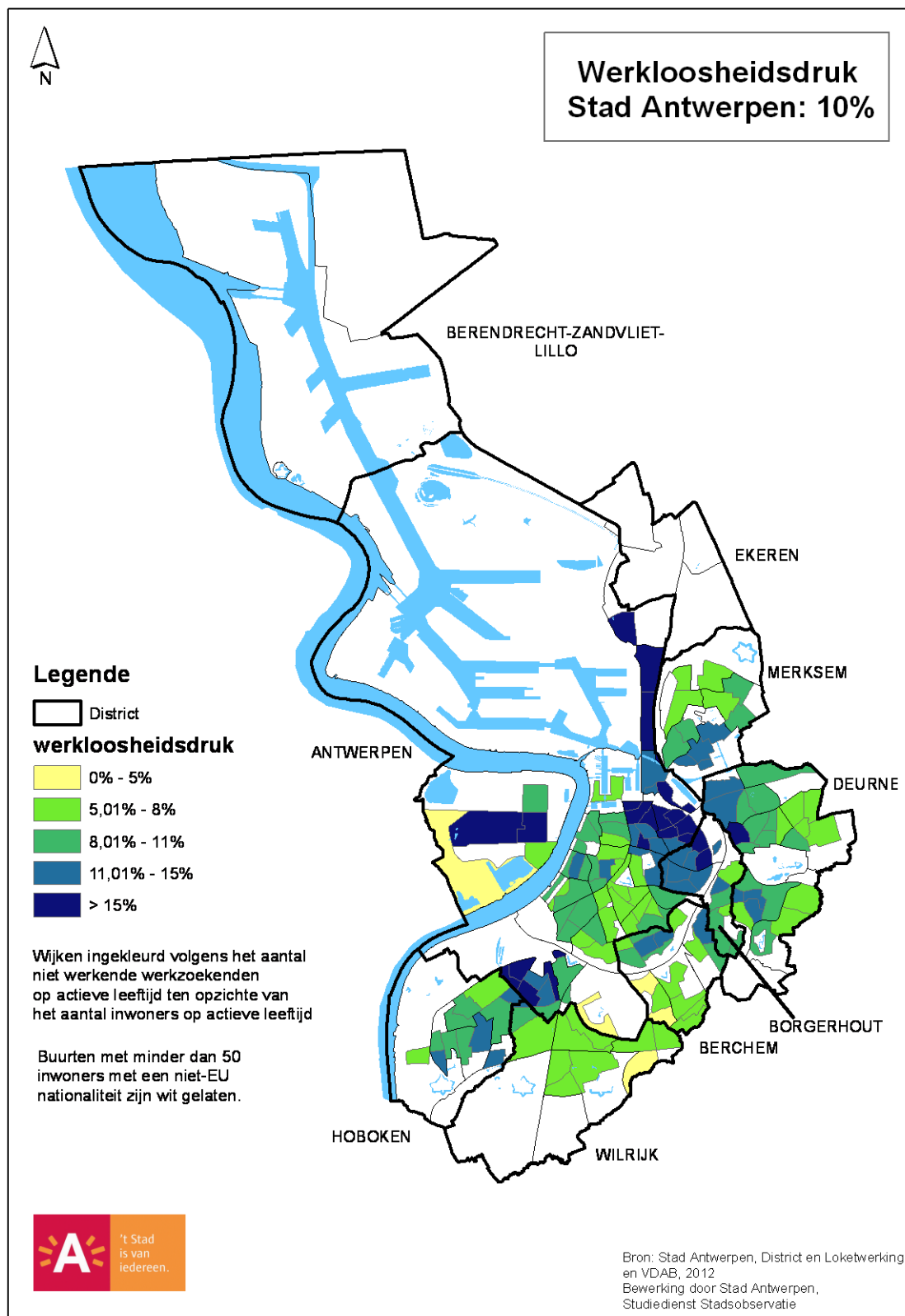
	Antwerpen
werkloosheidsdruk	10%
werkloosheidsdruk bij niet-EU'ers	17%
werkloosheidsdruk bij 18 tot 24-jarigen	12%

Bron: Stad Antwerpen, District- en Loketwerking en VDAB

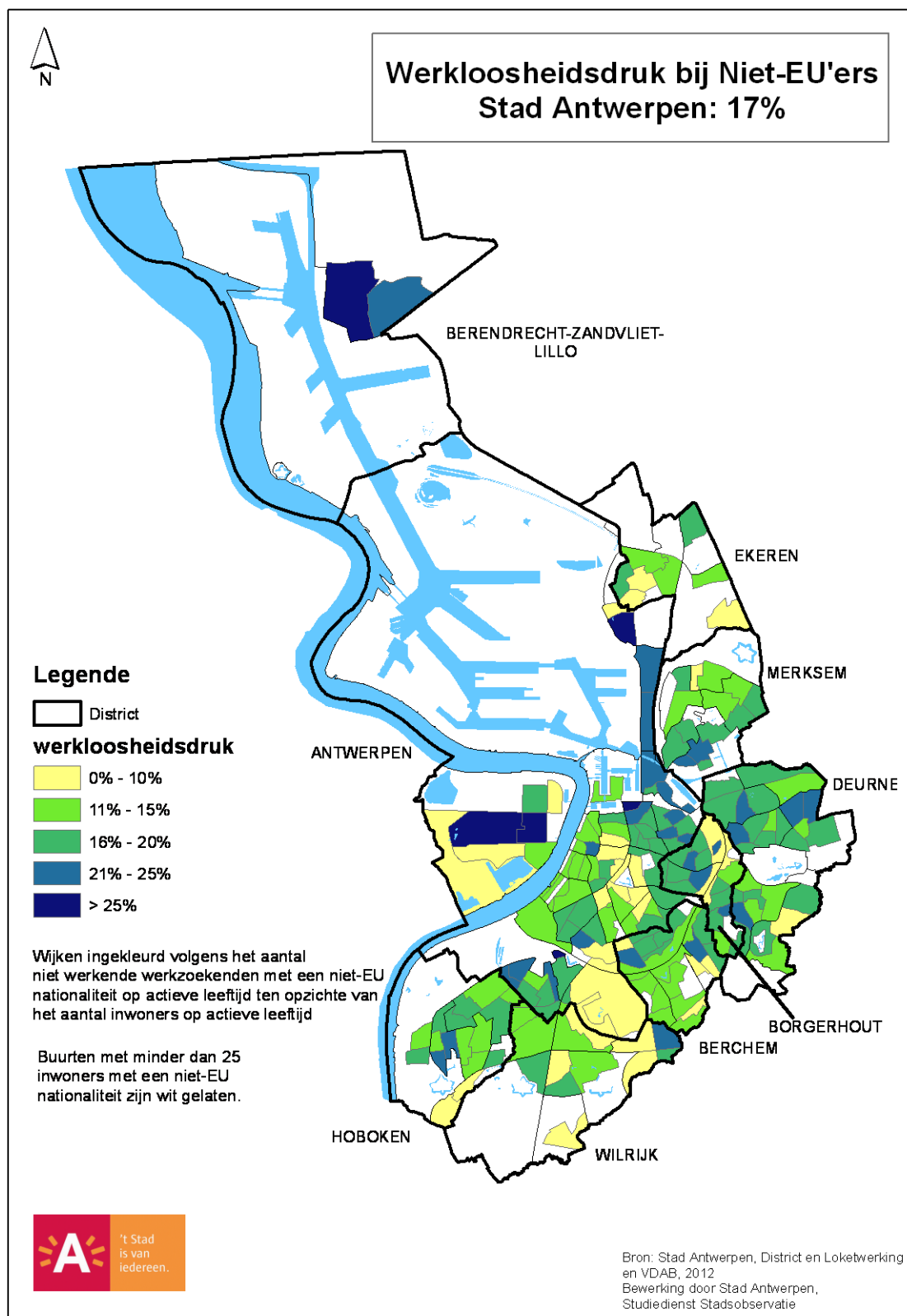
Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Op de kaartjes zien we dat werkloosheidsdruk opvallend hoger ligt in volgende buurten: Borgerhout binnen de Singel, Deurne Noord, Antwerpen Noord en de sociale huisvestingswijken.

KAART 1: WERKLOOSHEIDSDRUK, 2012

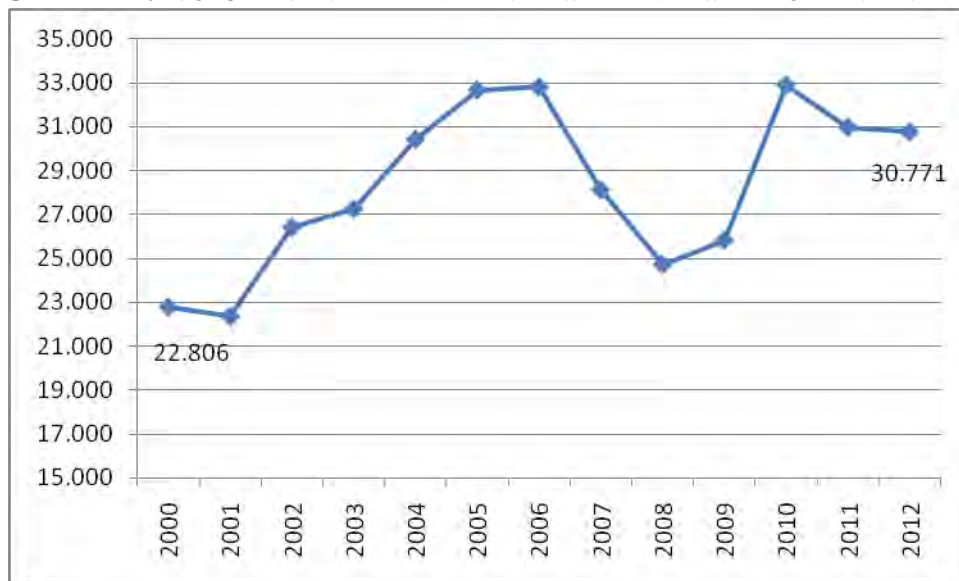

KAART 2: WERKLOOSHEIDSDRUK BIJ INWONERS MET EEN NIET-EU NATIONALITEIT

GRAFIEK 14:EVOLUTIE VAN HET AANTAL NIET WERKENDE WERKZOEKENDEN IN ANTWERPEN

Bron: VDAB

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Anno 2012 telt de stad 30.771 niet werkende werkzoekenden, een vergelijkbaar aantal met 2011. Na de sterke stijging in 2010 is de groep werkzoekenden terug gestaag aan het dalen.⁵

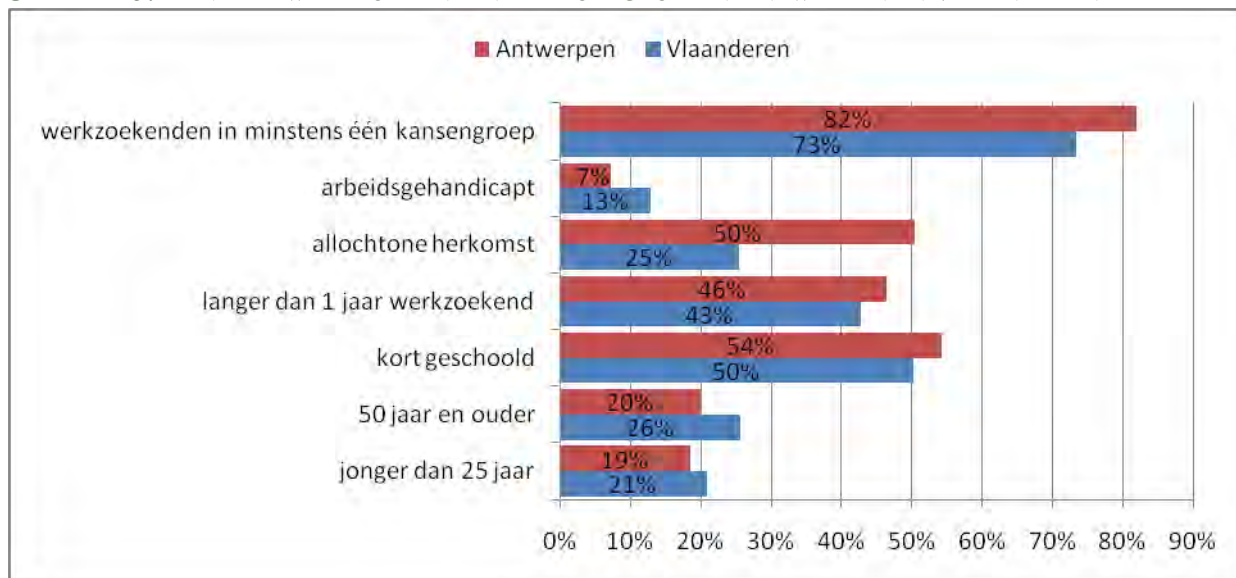
In onderstaande figuur worden de aandelen per doelgroep weergegeven voor Antwerpen en Vlaanderen. In Antwerpen is het aandeel niet werkende werkzoekenden van allochtone origine in verhouding dubbel zo groot dan het Vlaamse aandeel, maar liefst 50% tegenover 25%.

Het percentage arbeidsgehandicapte niet werkende werkzoekenden ligt in Antwerpen lager, 7% tegenover 13% gemiddeld in Vlaanderen. De aandelen jonge en 50-plus niet werkende werkzoekenden liggen in verhouding gemiddeld 5% hoger in Vlaanderen dan in Antwerpen.

⁵ Voor meer informatie over de vraag- en aanbodzijde van de arbeidsmarkt: <http://arvastat.vdab.be/arvastat/index.html>

GRAFIEK 15: AANDEEL WERKZOEKENDEN PER DOELGROEP IN ANTWERPEN EN VLAANDEREN⁶

Bron: VDAB

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

⁶ Met langdurig werkloos wordt langer dan één jaar werkloos bedoeld.

Een werkzoekende wordt als arbeidsgehandicapt beschouwd wanneer na een administratief onderzoek, uit attesten of verslagen, blijkt dat hij/zij :

- ingeschreven is in het huidige VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap);
- een kwalificatie of getuigschrift heeft uit het buitengewoon onderwijs, of ex-BUSO of BLO-leerling is zonder dat er kwalificaties of getuigschriften behaald zijn (echt? komt grof over);
- recht heeft op een inkomensvervangende- of een integratietegemoetkoming;
- in het bezit is van een afschrift van een definitief geworden gerechtelijke beslissing of van een attest van een bevoegde federale instelling waaruit een blijvende gevraagd van arbeidsongeschiktheid hier klopt iets niet in de zin blijft;
- recht heeft op bijkomende kinderbijslag of recht heeft op verhoogde kinderbijslag (als ouder met een handicap);
- recht heeft op een invaliditeitsuitkering in het kader van de ziekteverzekering;
- een attest heeft van een arbeidshandicap, afgeleverd door een door de VDAB erkende dienst of arts,

Dit is conform de 7 criteria opgenomen in het besluit van de Vlaamse regering (BVR) van 18 juli 2008.

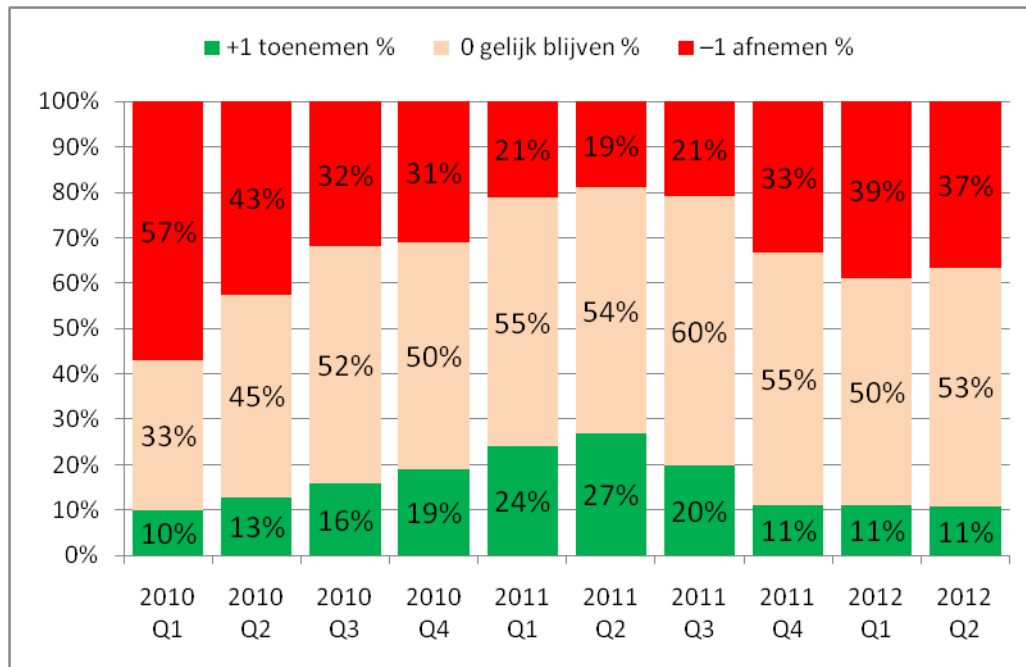
Van allochtone origine wil zeggen van buiten de EU of de EVA-landen.

Kortgeschoold: lager onderwijs, eerste graad secundair, leertijd, deeltijds beroepssecundair, tweede graad secundair.

4.4.5 Vertrouwen van de Antwerpenaar in de arbeidsmarkt

GRAFIEK 16: PERCEPTIE VAN DE ANTWERPENAAR OP DE EVOLUTIE VAN DE WERKGELEGENHEID

Bron: Antwerpse Monitor, Q1 2010 tem Q2 2012

Bewerking: Stad Antwerpen, Studiedienst Stadsobservatie

Het eerste kwartaal van 2010 was bijna zes op tien respondenten pessimistisch over de toekomst van de Antwerpse werkgelegenheid. Amper 10% verwachtte een stijging. In de volgende kwartalen stijgen de aandelen respondenten die een stijging of een status quo verwachten. Vanaf het derde kwartaal van 2011 neemt het pessimisme weer sterk toe.

4.5 Literatuurlijst

Rotthier, P., Vertommen, S., *Indicatorenmonitor 2011*, Stad Antwerpen: Studiedienst stadsobservatie / WNE
(link: http://www.antwerpen.be/docs/Stad/Bedrijven/Stadsontwikkeling/SW_Bedrijf/WNE/Indicatorenmonitor%202011.pdf)

<http://www.antwerpen.buurtmonitor.be/>

Omgevingsanalyse

bij de opmaak van het meerjarenplan 2014-2019

5. Onderwijs en kinderopvang

STAD ANTWERPEN